

TARIMSAL DÜŞÜNCE HASADI

Bilgilendirme Kirliliği
ADANA - 2025

TARIMSAL DÜŞÜNCE HASADI

Bilgilendirme Kirliliği
ADANA - 2025

Tarım Gıda Düşünce Atölyesi

Bilgilendirme Kirliliği Toplantı Notları

ADANA- 20.02.2025

İmtiyaz Sahibi

Nişasta Sanayicileri Derneği

Yayına Hazırlayan

NİSAD Genel Sekreteri İsmail Kemaloğlu

Merkez (Ankara)

Mustafa Kemal Mahallesi Barış Sitesi

2113. Sokak No:29 Çankaya/ANKARA

2025

www.nisad.org.tr

Değerli Dostlar;

Yakın bir zamanda **Niğasta Sanayicileri Derneği**'nin desteği ile “**Tarım Gıda Düşünce Atölyesi**” sivil inisiyatifi hayata geçirdik. Tamamen gönüllük esasında bir araya gelen, her biri kendi alanında yetkin profesyonellerin değerli katılım ve katkılarıyla, sinerji yakalamaya başladık. Bu sinerjiyle; hem paydaşlar arasında güven ve samimiyete dayalı sağlıklı bir iletişim kurmayı, hem de tarım ve gıda sektörlerindeki temel sorunlara vizyoner çözümler sunarak ülke potansiyeline katkı sağlamayı amaç edindik.

Bu misyon doğrultusunda ilk etkinliğimizi, “Tarımsal Düşünce Hasatı” başlığı altında 20 Şubat 2025 tarihinde Adana Seyhan Çırçır Sanat Merkezinde gerçekleştirdik. Toplantının konusu, bireylerden başlayarak sektörde, ülkede ve küresel boyutta; beden ve ruh sağlığı, ekonomi, hatta sosyal ilişkiler ve politikalar üzerinde de etkisi giderek artan “Bilgilendirme Kirliliği” oldu.

Gönüllülük esasında özgürce tartışma ortamı sağlanması, katılımcıların çok samimi, renkli ve keyifli paylaşımları ile “Odadaki Fil” sendromunu atlatmayı başardık... Niğastanın 7/24 hayatımıza sağladığı konforun hikayesini kum sanatıyla izlerken yüzlerde yaşanan şaşkınlık, değerli sanatçı Turgay Başyayla'nın türkülerine mırıldanarak eşlik edilirken alınan keyif, Sanat Merkezi'nin sevimli kedisi Çırçır'ın ortama verdiği neşe gerçekten görülmeye değerdi...

Bireysel ve sektörel olarak kendileri de birçok konuda ‘bilgilendirme kirliliği’ne maruz kalan beslenme uzmanları, gıda mühendisleri, tıp doktorları, akademisyenler, gazeteciler, iletişim uzmanları, sanayiciler, çiftçiler, sanatçılar, TV yapımcıları, bürokratlar ve öğrencilerden oluşan kalabalık ama samimi katılımcı grup **yaşadıklarını paylaştı. Uzmanların kendi profesyonel pencerelerinden yaptıkları paylaşım, yorum ve öneriler, sorunun multidisipliner bir bakışla çözülmesi noktasındaki ihtiyacın derinliğini bir kez daha ortaya koydu.**

Her uzman bir diğer uzmandan kafasındaki sorunun doğru cevabını almış olmanın, bir diğer soruya cevap vermiş olmanın mutluluğuyla ayrıldığı toplantının, ortak çıkarımları özetle;

- Tarım ve gıda sektöründeki STK'ların kendi alanında sorumluluğunu üstlenerek yol gösterici olması ve STK'ların da birbirlerine bu yönde destek veren ortak bir harekete girişmesi gerektiği,
- Her konuda olduğu gibi iletişim dilinin samimi ve anlaşılabilir olmasının çok kıymetli olduğu,
- Bilimsel verilerin; yormadan, kafa karıştırmadan, kaos yaratmadan uzman kişiler tarafından paylaşılması ve uzmanlık alanlarında hassasiyet gösterilmesi,
- Tarım ve gıda alanındaki güvensizliği bertaraf ederek hakem rolünü üstlenecek bağımsız, sivil bir otorite ve danışma mekanizmasına ihtiyaç duyulduğu,
- Objektif ve bilimsel açıklamalara itibar edilmesi, popülerite ve reyting uğruna etik kuralların ihlal edilmemesi adına sosyal medya yöneticileri, gazeteci ve medya mensuplarının da daha duyarlı olması gerektiği,
- Toplumsal ruh ve beden sağlığı açısından, her bireyin kendi sorumluluğunu taşıması; uzmanından, yerinde- zamanında ve doğru kanaldan öğrenmek için “Gıda Yurttaşlığı” kavramının içselleştirilmesi ihtiyacı,
- Dijitalleşme ve sosyal medya çağında görsel medyanın aktif olarak kullanılması, TV kanallarının daha sorumlu davranması, sanatın bir iletişim dili ve kültür aktarım yolu olarak devreye sokulmasının etkileşimi artıracağı,
- Yeni bir yaklaşım olarak “ Rekaberlik” kavramının daha baskın işlenmesi şeklinde özetlendi.

Katılımcıların paylaşım ve söylemlerini yazılı hale getirdiğimiz bu kitapçığı da, onlara verdiğimiz değer ve çözüm arayışımızın bir parçası olarak tüm paydaşların ilgi ve dikkatine sunmak istedik. Toplantıya katılarak bizlere destek veren bütün kıymetli misafirlerimize, emek veren tüm arkadaşlarımıza bir kez daha teşekkür eder, her konuda desteklerini esirgemeyen Niğasta Sanayicileri Derneği üyelerine şükranlarımızı sunarız.

Saygılarımla,

İsmail Kemaloğlu

KATILIMCI LİSTESİ

Ayşe Ayşin Işıkegece	Tarım ve Orman Eski Bakan Yardımcısı
Ayşegül Selişik	FAO/BM Gıda Tarım Örgütü Türkiye Temsilci Yardımcısı
Dr. Bülent Çolakoğlu	Tarım ve Orman Bak. Eğitim Yayın Dairesi Başkanı
Doç. Dr. Ferit Kuşçu	Çukurova Üni. Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Uzmanı
İsmail Yolcu	Ankara Bilim Üniversitesi Eğitim ve Kariyer Uzmanı
Dr. Nevzat Birişik	KAV Tarım ve Gıda Direktörü
Ebru Akdağ	TGDF Bilgi Kirliliği ve Gıda Okuryazarlığı Komisyonu Başkanı
Erhan Özmen	Özmen Un Yönetim Kurulu Başkanı
Ersin Dilber	Gıda ve Kontrol Genel Müdürü
Hale Aydoğmuş	Anadolu Ajansı Çevre Haberleri Müdürü
Psk. Dr. Hilal Bebek	Limbus Psikiyatri
İbrahim Oğuz	Tarım Uzmanı (Frankfurt School) / Ziraat Yüksek Mühendisi
İsmail Başaran	ADM Ülke Müdürü / NISAD Başkanı
İsmail Fidan	Yapımcı / Yönetmen
İsmail Uğural	Tarım Yazarları Dernek Başkanı
Kemal Öztürk	Gazeteci ve Yazar
Neslihan Aktepe	Diyetisyen
Prof. Dr. İtir Erhart	İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Mustafa Bayram	Gaziantep Üni. Gıda Mühendisliği
Prof. Dr. Mustafa Tayar	Uludağ Üni. Veterinerlik Fakültesi
Prof. Dr. Nevzat Artık	Ankara Üni. Gıda Güvenliği Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Senih Yazgan	Uludağ Yaş Meyve Sebze İhracatçıları Birliği Başkanı
Prof. Dr. Sertaç Özer	Çukurova Üni. Tarımsal Bilimler
Talat İçöz	Sabri Ülker Vakfı Başkanı
Turgay Başyayla	TV Programcısı / Şarkıcı
Coşkun Yıldırım	Tarım Girişimcisi ve Yatırımcısı
Yasemin Mistikoğlu	İklim Gazetecisi
Mustafa Çomu	Sunar Mısır CEO
Fikri Türkel	Ekonomi Yazarı / İletişim Danışmanı
Doç. Dr. Necla Küçükçolak	TÜRİB Genel Müdür Yardımcısı
Kemal Vehbi Erdoğan	Gıdataarım Sitesi Sahibi / Çiftçi
Ayşe Nihal Mortepe	TGDF Genel Sekreteri
Şeyma Ünal	İletişim başkanlığı

1. OTURUM

MİNE ATAMAN: Aslında bugünkü programın ismi, bu program Tarım ve Gıda Düşünce Atölyesi dediğimiz bir oluşum, bir STK tarafından planlandı, organize edildi. Sağ olsunlar, NISAD tarafından desteklendik. Çok önemli bir etkinlik için yola çıktığımızda onlar da her anlamda desteklediler. Elbette bu bütün projenin arka tarafında, beyin tarafında İsmail Kemaloğlu var. Tahmin ediyorum, onu sektörden herkes biliyor. Biraz formattan bahsedip, ondan sonra da hemen böyle hızlıca giriş yapacağız diye düşünüyorum. Az önce de söylemiştim, bu yeni bir format. Naçizane, ben sadece sizlerin düşünceleri arasında bir bağ kurmaya çalışarak, kısa kısa sorular, kısa net cevaplarla, mümkün olduğunca bugün akşam saat üçe, dörde kadar konunun bütün detaylarını ve çerçevesini konuşmaya çalışacağız sizlerle beraber.

Lütfen sıkıldığınızda, bir işiniz olduğunda her zaman dışarı çıkabilirsiniz. Ben öncelikle konunun daha teknik taraflarını 5-6 konuğumla paylaşıp, belki bilmeyen vardır ya da doğru bilmeyen vardır, onların da malumatlanmasını sağladıktan sonra konuyu, çerçevesini genişletip, herkesin hayatına, her disipline etkileri üzerine konuşacağız.

Sanırım hazırız diye düşünüyorum ve başlayabiliriz. Tekrar tekrar hoş geldiniz. Tarım Gıda Düşünce Atölyesi tarafından yapılan, NISAD'ın desteklediği Tarımsal Düşünce Hasadı Programı'na hoş geldiniz. Küçük bir alkışınızı isteriz, şöyle heyecanla başlayalım.

Türkiye'de ilk defa yapacağımız Tarımsal Düşünce Hasadı Programı'nda, gıda temelli bilgilendirme kirliliğinin tarım gıda ekosistemine, paydaşlara, ticarete, geleceğe ve en önemlisi de hayatlarımıza dair etkilerini multidisipliner bir anlayışla ve yenilikçi bir formatla tartışmaya açacağız hep birlikte. Her biri ve her biriniz, kendi alanında yetkin profesyonel, etki lideri, bilim insanları, konuya dair bilgi ve farkındalık hassasiyetlerini bizimle paylaşacak ve diğerleriyle de paylaşmış olacak. Biz inanıyoruz ki bugün burada ilk defa konunun bütün yönleriyle, dezenformasyonun manipülasyona varan yıkıcı etkileri üzerine ufuk açan, ilham veren, harekete geçiren, etkisi olan bir sohbete hepimiz ortak olup, aynı zamanda da katkılarımızı sunuyor olacağız.

Programa başlamadan önce bir sanatçımız var, Metin Çakar. Kendisi aslında kum sanatçısı. Bugün bize buğday ve nişasta ile ilgili, tahılla ilgili bir gösteri yapacak. Önce introsunu izliyoruz, devamında da onun gösterisini, canlı gösterisini izliyor olacağız.

SUNUM

İsmail Kemaloğlu, geçmiş dönemlerde TMO'nun genel müdürlüğünü yaptı ve özel sektörde de elbette başarıları var. Şu anda da hem NISAD hem de Tarım ve Gıda Düşünce Atölyesi'nde müthiş işler çıkarıyorlar. Bize muhtemelen burada şu anda herkes şunu merak ediyor; mısır, bu büyük şehir efsanesinin arkasında ne var? Mısır ekonomisi, mısır nedir? Mısır bizim işimize yarıyor mu, ne kadar yarıyor gibi? Birazcık bilgi vererseniz...

İSMAİL KEMALOĞLU: Hepinize tekrar tekrar teşekkür ediyorum, sağ olasınız, var olasınız. Esasında ben Mekteb-i Mülkiye mezunu, yaklaşık 10 yıl Sayıştay denetçiliği yapan bir vatandaşım. Tarım sektörüyle sonradan buluştum ama sonradan buluştuğum bu süre yaklaşık 22 yıl. Ve hep şunu düşündüm kendi dünyamda, tarıma kafa yorarken; bir Türkiye düşünün, 23 küsur milyon hektar tarım arazisi var, 32 milyon parselden 40 milyon malikten oluşuyor, 3.1 milyar işletme...

Böyle bir Türkiye, yılda 36 milyar doları aşan tarım gıda ihracatı yapıyor. Nihayetinde 4,5 trilyon dolarlık dünya tarımsal hasılasından %1,5 pay alıyor. 70 milyar dolar civarında bir hasılası var. %3'ü alabilir mi? Gayet alabilir. Bir Türkiye düşünüyorum. Çoğu zaman kuzey tarafına baktığınızda, dünyanın artık tarım gıda ihracatçılarının merkezi olmuş bir nokta. Karadeniz ülkeleri... Dünyada yaklaşık 500 milyon ton hububat ihracatı var; buğday, arpa, çeltik, mısır, şu, bu...

Bu ihracatın yaklaşık 200 milyon tonu Türkiye'nin etrafından geçiyor. Yaklaşık 270 milyon tonluk yağlı tohumlar ticareti var. Türkiye'nin güney tarafına bakıyorum; net ithalatçı olan ülkeler. Ortada bir Türkiye; tarım gıda üssü, geçiş köprüsü, muazzam potansiyeli olan bir Türkiye. Ve önümüzdeki süreçte bu baskın özelliği daha da güçlenecek.

Benim gördüğüm pozitif manzara. Ama diğer taraftan, üstlendiğim son roller gereği bakıyorum. Bir sektörle uğraşıyoruz. İşte, "Tavuk yemeyelim." Değerli genel müdürüm burada, bakan yardımcım, çok kıymetli burada, siz değerli insanlar burada. İhraç edilenler geri geliyor, hepsini biz yiyoruz. "Nişasta yiyelim mi, yemeyelim mi? Kimyasal mı, öbürü çok doğal mı? Sanki sıkılarak mı elde ediliyor? Efendim, her şey GDO'lu mu?" Mısır konuşuyoruz, diğer ürünleri...

Beynini, vizyonunu, bütün enerjisini bu ülkenin tarım gıdasına dair harcayacak yerde, ben şahidim ki günlerce sektörü aklamak için uğraşıyoruz. Biz buna bilgilendirme kirliliği dedik. Değerli eski bakanımız Mehdi Eker'den nasıplandık. "Bilgi kirliliği olmaz." derdi. "Bilgilendirmede bir kirlilik vardır." derdi. Biz de ondan bir şey olarak aldık onu.

Bunları nasıl geride bırakmamız lazım. İletişimimizde mi sorun var? Yani bu işi sadece bir tarım, tarım gıda bakanlığı misyonu olarak mı görüyoruz ama gazeteciler bu işin neresinde? Medyada mı sorun var, iletişimcilerimizde mi sorun var, iletişim dilimizde mi sorun var? Sanayicilerle bol bol kongre, toplantı, seminer organizasyonu yapıyoruz. Biz bize, birbirimizi mi ağırlıyoruz? Başkasıyla bir etkileşim mi kuramıyoruz? Sesimizi niye anlatamıyoruz bu ülkede? Yani devletin belli kademelerinde dahi niye bu ön yargıları kıramıyoruz? Niye insanları şeffaf bilgilendirerek bu olumsuzluğu bertaraf edip, yediğinden içtiğinden emin bir Türkiye toplumu oluşturamıyoruz? Bugünkü toplantının kısaca maksadı bu.

Masanın etrafında rahat bir ortamda iletişimci dostlarımız var, bakan yardımcımız, genel müdürlerimiz, eski genel müdürlerimiz var. Ben de bakanlığın eski bürokratlarındım. Değerli genel müdürlerimiz, gıda mühendislerimiz var. Bütün aktörlerimizi buluşturmaya çalıştık. Boğaziçi Üniversitesi'nden Gökhan hocam gelecekti, birkaç misafirimiz yoğun hava muhalefeti dolayısıyla gelemedi. Kemal Bey, çok değerli gazeteci dostumuz var. Hem iletişim hem medya tarafıyla...

Özetle, çok vaktinizi almadan, bugün biz farklı bir şey yapmak istedik. Dertlenerek dedik ki, gelin bu ülkede bütün farklı disiplinleri bir araya getirerek bir sohbet ortamı oluşturalım.

Bu ülkede tarım ve gıdaysa bizim alanımız. Dünyada gideceği çok yer var, eminim. Benim keyif aldığım şey, dünyayı okumak, piyasaları okumak. Ne oluyor, ne bitiyor, gelecek nereye gidiyor? Bu taraftan keyif alıyorum ve bunu böyle görüyorum. Bakanlıkta emek veren değerli dostlar var. Bu insanlar mesailerinin önemli bir

kısmını bunun mücadelesiyle uğraşılıyor. Türkiye'nin daha ileriye nereye gitmesi gerektiğiyle uğraşmak yerine...

Karşılıklı sohbet ortamında bir toplantı olacak diyorum. Tekrar tekrar teşekkür ediyorum.

SUNUCU

İsmail Bey sağ olsun, benim sunumum dedi ama ben emin olun sizlerin her gün öğrencisiyim. Aranızda o kadar çok öğretmenim var ki hepinizden feyz alıyoruz. Şimdi isterseniz en temele gidelim. İlk 4-5 konumuza biraz işin mısır tarafında tekniğini sorup, ondan sonra artık bir daha hiç muhtemelen mısır konuşmayacağız.

Bize çok özet ama şöyle bir ricam var. Özellikle de ilk konuşmalarda maksimum 4,5 dakikaya sığdıralım. Bol bol konuşalım, bazen el kaldırıp diyelim ki, "Hayır, o öyle değil." Fikrimizi de beyan edelim.

Sertaç Hocam, bize şunu söyler misiniz? Şeker, şeker midir? Şeker pancarından elde edilen şeker ile mısırdan elde edilen şeker arasında gıda mühendisliği bilimi açısından bir fark var mı? 4 dakika başladı hocam.

PROF. DR. SERTAÇ ÖZER: Çok teşekkür ediyorum. Her ne kadar bugün doğada fazla yoksa dahi, doğadaki bütün enerjilerin temel kaynağı güneş. Lütfen biraz ilkokula doğru hatırlayalım, ilkokula doğru dönelim. Fotosentez reaksiyonu ile, basic temel şeker olan... Tabii ki pek çok malzemenin yanı sıra oluşuyor ama Mine, 4 dakikayla kıstladığı için ilk oluşan şekerimiz glikoz. Ve akabinde, glikoz üniteleri birleşerek, tıpkı bu güzel salondaki duvar üniteleri gibi, şekerler toplu şekil alıyor.

Sadece bir tanesi ve belki de en çok kıyıma uğrayanı... Tekli şekerler bir araya gelerek ikili şekerleri oluşturuyor. Örneğin, yine ben alanda çalıştığım için... Her ne kadar nişasta bazlı şekerler çok masum olarak (tırmak içinde) adlandırılmasa da, sektör haricindeki bilgi kirliliği içinde dahi sakkaroz, yani çay şekerine çok ciddi şekilde saldırılar olduğunu gözlemliyoruz.

Özetle, tekli şekerler sindirim sisteminde yine tekli şekerlere parçalanarak vücuda geçiyor. Bu nedenle, Gastroenteroloji Diyetisyenleri Derneği ile birlikte hazırlamış olduğumuz YouTube videolarını da izlemenizi tavsiye ederim. Değerli dostum Prof. Dr. Murat Baş ile birlikte, "Şeker, şekerdir." diyorum.

Mine Hanım, çok kısa özetledim.

4 dakikadan fazla konuşana hemen ceza kesiyoruz. Hızlı hızlı ilerleyelim. Şimdi biz Hemşinliyiz. Herhalde Türkiye'de en çok yağmurun yağdığı yer. Annem de yazları bazen köye gidiyor. Şöyle diyor: "Biz artık mısır ekmeyeceğiz." Peki neden? "Çünkü çok su tüketiyormuş."

Tam da burada, İbrahim Oğuz, bize lütfen genel anlamda diğer tarım ürünleri içerisinde bu mısırın suyunu anlatır mısınız? Hortum gibi çekiyor mu, karşılığında bize ne veriyor?

Ayağa da kalkabilirsiniz, sizi görsünler. Mikrofonunuzu açsınlar. Tamam, kalkalım. Öyle de biz sizi duyarız.

Hemen buradan size mikrofon yetiştirsinler.

Evet, hemen verelim. 4 dakikamız başladı.

İBRAHİM OĞUZ: Biz galiba biraz hesaptan, hendeseden uzaklaştık ve bilime de çok dikkat etmez noktaya doğru savruluyoruz. Çünkü dünya yapay zekadan bahsediyor, her şey orada var diye görüyoruz ama aslında bilim başka bir şey.

Ben buraya gelmeden önce bir örneklerle başlayayım. Meslektaşlarım bilirler, COPFAT sistemi vardır. Bir bitkinin ne kadar su tükettiğini gösterir. Ve yola çıktık, gördük ki 202 ton sulama suyuna ihtiyaç var. Ama bu bir uygulama şeyi... Çiftçi, burada randıman hesaplamalıdır. Sulama suyu randımanı vardır. Yaklaşık olarak 290 ton su kullanması gerekiyor ama uygulamalara baktığımız zaman bunun 400 tona çıktığını görüyoruz.

Aynı şekilde, şeker pancarına baktık. Şeker pancarı da yine 640 ton su tüketiyor. Bunun 523 tonunu mutlaka vermek gerekiyor. Şöyle bir rakam gördük: Mısır için toplamda 600 milimlik bir suya ihtiyaç var. Damlama sulama sistemiyle yaparsa 750 ton su gerekiyor ama uygulamaya baktığımız zaman bu 1 tona kadar çıkıyor.

Buradan ne elde ediyoruz? Aslında biz ihtiyacı doğru hesaplamazsak, mısır enteresan bir bitki. Lif özellikleri çok ve yaprak özellikleri çok gelişkin bir bitki. Ne kadar su verirsiniz, hiç “yok” demeyen bir bitki.

Mine Hanım, 4 dakika biliyorum.

MİNE HANIM:Bize şöyle çok basit, hani böyle şey diyorlar ya ilköğretim hesabı, yani bir kilo su verdik karşılığında katma değer olarak da ne alıyoruz? Çünkü çiftçiler de değil mi öyle hesap yapıyor, ülkede öyle hesap yapıyor, ekonomi yönetimi de... Neyden ne kadar ektiğimizde?

İBRAHİM OĞUZ:Onu da vereceğim ama şunu ekleyeyim Mina Hanım. Çok hızlı bir şekilde mısırdaki kuru madde için, öyle diyeyim size, 270 lt su gerekiyor ama buğday için 600 lt su gerekiyor. Şimdi bu tür şeylere baktığımız zaman aslında bir bilgi kirliliğinin olduğunu görüyoruz. Rusya FOB fiyatı 224 \$. Biz, bir ton mısır elde etmek için acaba ne kadar yurtdışına döviz gönderiyoruz? Üretim maliyetleri içerisindeki dağılımlarına bakarak nasıl bir sonuç elde ederiz diye baktım. Yaklaşık olarak bir ton buğday için 96 \$, bir ton mısır için de 65 \$ dışarıya para gönderiyoruz. Peki, mısır fiyatı ne kadar? Dünya fiyatları 222 \$ - 240 \$. Dünya buğday fiyatları şu anda Rus buğday FOB fiyatları 96 \$. çıkarttığınız zaman 128 \$ para bıraktığını görüyoruz.

Doğal olarak aslında şuna bakıldığında, yani mukayeseli üstünlük, kâr-fayda hesabına baktığımız zaman, tabii dönemsel olarak değişiyor, dünya fiyatlarına göre değişecektir mutlaka ama aynı zamanda biz bunu ülke içerisinde üretirken de maliyetlerimizi ve ne kadar dış kaynak kullandığımızı mutlaka dikkatle incelememiz, araştırmamız ve buna göre politikalar geliştirmemiz gerekiyor diye düşünüyorum.

MİNE HANIM: Şunu da diyebilir miyiz? Konunun biraz da dünyadaki Dünya Sağlık Örgütü, işte Avrupa Birliği'ndeki EFSA dediğimiz gıda komisyonu ya da Amerika'daki FDA dediğimiz kurum açısından düzenlemeleri var mı? Benzeri bir konu çünkü GDO'yu da sıklıkla tartışıyoruz.

NEVZAT ARTIK: Bilgi obezitesi deyimiminin de kullanılabilmesi gerektiğini söyleyebilirim. Buna yabancı dilde “infodemi” yani aşırı kirlilik deniyor. Ben öğrenmek istediğim şeyleri pazardaki esnaftan öğreniyorum. Çok iyi biliyor, bana gösteriyor: “Efendim, bu çilekte GDO var, bu değil.” diyor. Öyle bir bilgi kirliliği var. Şöyle söyleyeyim, bir defa zaman kısa olduğu için, ben sunum da hazırlamıştım ama GDO’nun üretimi ve tarımı araştırması yasak. Öyle bir ceza var ki, en az 10 yıl, 15 yıl... Yani ben şimdi yurtdışına gidip bir avuç GDO’lu mısırsı getirip burada ekim yaparsam, Ersin Bey denetlemede hemen numuneyi alır, beni derhal sorgusuz hapse atarlar.

Şimdi, GDO ihtiyaçtan doğmuştur. Ha, bunu konuşurken “Hoca yandaş mıdır, karşı mıdır?” ... Bakın, ben şunu söylüyorum: GDO’nun her şeyi ispatlandıktan sonra buna geçilmelidir. Tüketicilerimizin GDO algısı, adeta hiç kullanılmaması gerektiği yönündedir. Ama bütün dünyada şöyle yapılmaktadır: Bakın, mısır konuşuyoruz. Bırakın hayvan yemini, soya fasulyesi ve mısır ithal ediliyor. Bunun için de bir risk değerlendirme kurulu var. Nasıl yapılıyor?

Bakanlıktaki görevimiz zamanında, bakanlığımızın görevlendirmesiyle gittik Amerika’ya. Amerika’da bu GDO uygulaması nasıl oluyor? EFSA’ya, FDA’ya gidip orada APHIS yani “Animal and Plant Health Inspection Service” denen bir servis var. O grup bu işte çalışmakta. Şimdi, bir mısırın denemesi yapılması için önce kapalı bir ortamda, sadece görevlilerin bulunduğu bir laboratuvar da mısırlar tek tek daneleniyor.

Tekrar ediyorum: 5.977 sayılı bir ticari düzenlemeye göre... Hatta şöyle söyleyeyim: Bir tanesi X gıda maddesine soya fasulyesi GDO’lu bir soya fasulyesi katmış olsa, Ersin Bey’in GDO denetimi var. Gıda Kontrol Genel Müdürlüğü mensubu olmaktan gurur duyduğum bir yer. Geçmişte üniversite hocasıydım ama orada çok az bilinen şöyle bir durum var: Türk milletinin evlatları şöyle düşünüyor; “Buraya mısır geliyor, hepsi geçiyor, kimse kontrol etmiyor.” Bakın, yem amacıyla ülkeye gelmesi gereken bir ürün için bir risk değerlendirme kurulu var. Tarım Bakanlığına bağlı bu risk değerlendirme kuruluna firma başvuruyor, bu amaçla bir rapor isteniyor. 11 kişilik bir grup var, 3 sene o grubun başkanlığını yaptım. Hocalar sorularıyla öyle bir sıkı denetim yapıyor ki...

Raporun hazırlanış gerekçesi çok önemli. İkincisi, ithalatçı kuruluş kim? İthal edecek kuruluş da sorgulanıyor. Bugüne kadar bir suistimali var mı? En sonunda çeşidin geliştirme amacı, risk analizi ve değerlendirmesi yapılıyor. Burada en önemlisi ise alerjenite. İnsan sağlığına zarar veriyor mu? Verme ihtimali var mı?

5.977 sayılı Biyogüvenlik Kanunumuz var. Bir olumsuzluk da mevcut. AB gıda güvenliği faslında, ben 5 yıl Brüksel’e gittim geldim, en zorlandığımız şeylerden bir tanesi biyogüvenlik yasasıdır ve süt ile süt mamulleridir. Biyogüvenlik yasasıyla ilgili bazı konularda tartışma oldu. Mesela bazı arkadaşlarımız dedi ki: “Hocam, eğer tolerans sıfır olsun.” Hiçbir üründe tolerans sıfır olmaz.

Bir işi ancak mahkemeye düştüğü zaman anlıyoruz. Bakın, şöyle bir şey var: Her üründe GDO yok. Bizde ve dünyada yaygın GDO, soya fasulyesi, mısır ve kolza için uygulanmaktadır. Bebek mamalarına da başlanmıştır ama hepsi GDO’lu diyemeyiz. Bu çalışmalar nedeniyle her ürünün mutlaka ve mutlaka insan sağlığı açısından değerlendirilmesi lazım. Ama şimdi artık yavaş yavaş fikirler değişiyor bizim ülkemizde.

Son olarak, 5.977 sayılı Biyogüvenlik Yasası’na göre, GDO’lu bir ürünün üretimi ve satışı yasaktır. Eğer ithal eden kişi yakalanırsa, hemen hapse atılıyor.

MİNE HANIM: GDO konusuna tekrar döneceğiz. Buyurun.

Ülkemizde GDO'lu gıda üretimi yasaktır. Sürekli raporlar yayınlanıyor. Geçtiğimiz 2-3 ay önce bir tane rapor yayınlandı ve raporda şöyle diyor: Türkiye'ye ihracat yapacak şirketlere diyor ki, Türkiye gıda güvenliği açısından o kadar sıkı ki, GDO biyoteknoloji sırf bu yüzden diyor, hiçbir şey satamıyor. 3 gün önce Antalya'da Profesör Doktor Hilal Elver, Birleşmiş Milletler'in gıda raportörü, hukuk profesörü, inanılmaz idealist bir kadın çıktı sahnede. Ne dedi biliyor musunuz? Türkiye dünyadaki gıda güvenliği, hem mevzuatı ve denetimi açısından en sıkı ülkelerden.

Hocam, hemen tıp doktorumuza gidelim, sonra size geleceğiz. Ferit hocam var, Profesör, Doçent Doktor Ferit Kuşçu.

Buradan yola çıkarak tüketmişim ha, şeker pancarı, ha başka bir bitkiden, ha mısırla ilgili bir şeker tüketmişim, bir fark var mıdır? Sizden de 4 dakikayı başlattırdık.

FERİT KUŞÇU: Ben de teşekkür ediyorum. Şimdi, öncelikle enfeksiyon hastalıkları uzmanıyım. Gıdanın, insan, yani vücudumuzun yapı taşı olduğunu söylediğiniz gibi belirli formülasyona sahip olması lazım. Yani, vücudumuzun yapı taşları proteinler, karbonhidratlar ve yağları belirli oranlarda sağlaması lazım. Onun dışında, bir de hem gıdanın üretildiği ilk noktadan işlenme süreci, transport, son tüketiciye ulaşana kadar mikrobiyal kontaminasyon açısından da gerçekten çok dikkatli izlenmesi lazım. Çok büyük salgınlara yol açabilmekte işte, kolera salgınları, bruselli hastalığı, söyleyebiliyorum.

İlk başlangıçta aslında hocam sizin bu sorduğunuz sorunun cevabını vermiş oldu. Ben ona atıfta bulunarak devam edeceğim. Yani, vücut aldığı gıdadaki şekerin nereden geldiğini bilemez. Sonuçta glukoz, fruktoz önemli olan alınan miktar. Yani, ne kadar kullanıldığı önemli. Günlük karbonhidrat ihtiyacımız, toplam kalori ihtiyacımızın % ellisini yaklaşık sağlamak zorunda. Bunun da hani büyük kısmının lif içerikli karbonhidratlar olması gerektiği bilinen bir bilgi. Yine, rafine şekerler de hani belirli bir oranda kullanıldığı sürece, yani diyetdeki kalori miktarının % beşini, onunu, yani Dünya Sağlık Örgütü'nün de kabul ettiği oranları geçmediği sürece sağlık açısından herhangi bir risk yaratması beklenemez. Hepinizin de bildiği üzere, çağımızın aslında salgını olarak nitelendirilen obezite, metabolik hastalıklar gibi hastalıklar, diyabet, bunların hepsine yatkınlık yaratabiliyor.

Su zehirlenmesi diye bir şey de vardı. O mesela, çok hani toplumda yanlış bilinen bir şey. Bol su tüketim, bol su tüketim. Bu herkese önerilecek bir şey değil. Günlük alınması gereken su miktarı, 2 buçuk, 3 litreyi geçmemesi lazım. Böbrek hastalığı olan yaşlı kişilerde, bol su tüketim demeniz, onlar için gerçekten bunu bir zehire dönüşmesine neden olabilir. Yani, aynı şey gıdada şeker için de geçerli. Diğer nütrisyonel ürünler için de geçerli. Hep söylenen şey vardır ya, klişe söz. Yayarak, idame ettirmemiz gerektiğini söyleyerek tamamlamak istiyorum.

Teşekkürler.

Mine HANIM: Çok teşekkürler.

Şimdi tabii, bu son 3-4 ay herhalde sürekli televizyonlarda dinliyoruz. Pestisit, o döndü yedik, bu döndü yedik. Bizim evde şu anda hemen hemen hiçbir şey yenilmiyor. Ateş ürettiyorlarmış, başka yerlere ayrı domatesler ürettiyorlarmış. Vardı ya, hani İsraililer bize ayrı domates ürettiyorlarmış, başka yerlere ayrı domatesler ürettiyorlarmış. Olayın odağındaki isim, Tarım ve Orman Bakanlığı Gıda Kontrol Genel Müdürü Ersin Dilber hocam.

Şimdi tabii, bir taraftan da gıda güvenliği canlı bir süreç. İyileşiyor, teknoloji geliştikçe, ihtiyaçlar değiştikçe, bilim yeni bir şeyler ürettikçe, bize birazcık konunun bu yönlerini anlatır mısınız? 4 buçuk dakika başladı. Size torpil yaptık.

ERSİN DİLBER:

Toplayıcılık zamanında bile doğada bir mücadele vardı. Zararlı organizmalar neyi arttırırsa, biz onu yiyorduk. Çünkü hayvanlar da besleniyordu. Kalan meyveleri insanoğlu topluyordu. Modern hayata geldiğimde, kalanları yiyerek hayatımıza devam ediyoruz. Eğer ki biz zararlı organizmalarla mücadele etmezsek, tarım ürünlerinde bir zarar ortaya çıkıyor.

Bu da FAO verilerine göre %30-35 gibi rakamlar zikrediliyor. Bazen kayıpların %10-15'lere kadar çıktığını düşünürsek, gerçek insanlar zararlı organizmalarla sürekli bir mücadele halinde.

Dolayısıyla, pestisit bu noktada bizleri, en son çare de olsa bazen kurtarıcı olsa da mecbur kaldığınızda, pestisit kullanmak zorunda kalıyorsunuz.

Biz de ülkemizde bunu, özellikle entegre mücadele yönetim sisteminde testisini öteleyen bir mücadele anlayışı geliştirmeye çalışıyoruz. Ancak bazen, ciddi bir algı kirliliği ile karşı karşıya kalabiliyoruz.

En basitinden, 23 gündür, hatta dün de bir arkadaşımın paylaşımı var. Türkiye'ye işte, Tunus'tan dönen patatesleri biz mi yedik gibi bir haber silsilesi yayılıyor.

Şimdi, patateslerde klavbakter var demiştim ya biraz önce? İşte, bizim Tunus'a gönderdiğimiz patateslerde klavbakter adını verdiğimiz bir bakteriyle rostonyo adını verdiğimiz bir bakteri bulunuyor. Patatesleri aldığınızda kahverengi noktalar görürsünüz. Soyarsınız, soyarsınız, kabuğunu atarsınız siyah noktalar görürsünüz.

Hatta, markete gittiğinde sağlıklı patateslerle sağlıklı patatesler birbirlerine karışabiliyorlar. Hatta, market rafında bile.

Dolayısıyla, biz koca bir gemi malı göndermişiz Tunus'a. Analiz edip gönderdik, bir problem yok. Çünkü bu hacimli bir madde, 3 bin ton. Bir çuvalda çıkmaz. Başka bir çuvalda çıkar. Onları imha ettik. Aslında bunu şu an Türkiye'de bir bahçede, bu hastalıklı bir bitki tespit etsek cips yapmak serbest. Bu ürünü atık yönetim planı olan bir yerde cips yapıp insanlara ya da donuk patates yapıp bunlara satabiliriz. Problem yok. Ama bu olay öyle bir algıya dönüyor, şöyle oluyor:

Örnek veriyorum, çünkü bakın, algı şöyle oluyor: Hocam çok iyi yaşadıklarını anlatacaktır. Rusya'ya biz bir kamyon, konteyner dolusu tur için yönlendirdiğimizde bir tanesinde denk gelse Akdeniz meyvesi var diye bildirim yapıyor. Resmî sayfasında açıklıyor. Diyor ki: “Türkiye’den gelen portakalda Akdeniz meyvesi çıkmıştır.” O sinek orada yaşama şansı dahi yok ama bildirimini yapıyor ve o malı çoğunlukla da alıyor içeriye. Ama o bildirimi herhangi bir arkadaşımız gördüğünde, sezon kanallarında ya da haber bültenlerinde, doğal olarak diyor ki: “Türkiye’ye bildirim yapıldı, bu mal geri dönecek.”

Ha, bunun dışında pestisit özeline geliyorum. Bu bahsettiklerim algıyla ilgiliydi. Evet, Türkiye’de pestisit... 1940’tan sonra zaten ilk pestisit, DDT’dir. 1948’de Nobel ödülü almış bir üründür. Hatta, bizim dedelerimiz, bizim yani büyüklerimizin başlarında bit olduğu zaman DDT ile öldürmüşlerdir. Ama o ürün, 1970’ten sonra tüm dünyada yasaklandı.

Hatta, şöyle bir örnek vereyim: Şu anda bizi en çok eleştirdikleri nokta, RASFF portalı. Yani, Avrupa Birliği kapısında giden ürünlerin döndüğü nokta. Oraya açıp baktığınızda, DDT yazın, arama motorunu göreceksiniz ki İspanya’dan Hollanda’ya...

Bu olabilecek şeyler. Ama tabii ki bu kadar da masum değil. Üreticilerimizin bunu doğru kullanması... Doz, zaman, uygun alet gibi kavramlar devreye giriyor. Türkiye’de pestisit kullanımıyla ilgili dönem dönem bir sonucu var. Onu da özellikle söylemem gerekiyor.

Mesela, Türkiye’de 2021 yılında 358 tane RASFF portalı yani Türkiye’den ihracat edilenlerde... 2024 yılı rakamlarıyla %39’a, geçtiğimiz sene... Yani, 2024 yılı rakamlarıyla %39’a düşmüş.

Bu bir başarı ölçüsüyse, evet, başarı ölçüsü. Şöyle: 158’den bu kadar düşürmek çok büyük bir çaba, efor gerektiriyor.

MİNE HANIM: Mesela, siz diyorsunuz ki: “200 tane vardı, biz onu 150’ye düşürdük.” Bu sefer de insanlar diyor ki: “Demek ki geçen sene zehirliyorlarmış, bu sene vazgeçmişler.” Burada şunu demek lazım gelmiyor mu bazen?

Mesela, kanser ilaçları eskiden koca bir hücreyi, bir organı alırken, şimdi akıllı ilaç gidiyor ve sadece orayı iyileştiriyor, çıkıyor. Bu anlamda da tabir ediyorum, böyle bir şey var mı?

ERSİN DİLBER: Çok canlı bir örnek vereyim: Geçen sene Avrupa 5.000, bu sene aynı Avrupa Birliği’ne giden bu aktif maddenin MRL’i 0.08’e düştü, üzüm için. Yani, altıda bir daha az bulunması gerekiyor.

Bakın, tam biz şu anda yasaklamak üzereyiz. Hatta yasakladık. Üretici kullanmasın! Ne siz diyerek buna engel olabilirsiniz, ne de biz köy köy gezerek engel olamıyoruz.

Bir noktadan sonra vatandaş diyor ki: “Ya, tüm kuruyana kadar ben mücadeleme devam edeyim.” diyor. Ama bakın, burada başka bir kaygım da var. Şahsi kaygım, herhangi bir kurumu da zan altında bırakmıyorum.

Bugün, “asetimikrit” Uzak Doğu kökenli bir aktif madde. Peki, bu yasaklandı, hangi aktif madde öne çıkacak? Avrupa kökenli hatta Almanya kökenli. Avrupa kökenli hatta Almanya kökenli bir firmanın ürünü raflarda kalacak.

Bu, benim şahsi düşüncem. Herhangi bir kurumsal düşünce değil. Yani, burada başka türlü ticari işler de var. Birazdan belki hocam bahsedebilir ama bence teknik olarak epey donanımlandık. Gene, hocam da bilir.

MİNE HANIM: Ama bence teknik olarak epey donanımlandıysak... Özelliklere, belki yeterli bilgiye sahip olmadığımız alanlarda, Turgay, söz sana gelsin.

Ama nasıl yani? Aramızdaki tek sanatkârda mikrofon yok! Böyle bir şey olamaz herhâlde,.

Şimdi, şimdi... Tabii, Türkiye’de hep böyle bir örnek verileceği zaman, “Ya, zaten bunlar da işte şöyle yapıyor.” deyip arkasına hep şöyle söyleriz ya: “Ya, zamanında da işte bak, zeytinyağı üretimini azaltmak...” Ama Türkiye’ye bir sürü türkü yazdırmış:

“Zeytinyağlı yiyemem, asma da fistan giyemem, her annem sürekli bunu zaten, bak, bunu da böyle yapmışlar.”

Deyip beni her seferinde yeniyor tartışmada.

Şimdi, Turgay, bence bir küçük bir türkü bize mırıldan. Ya, böyle azıcık, bir neşelenelim. Bu kadar teknik konular arasında... Yani sanat, bu bilgilendirme kirliliği içerisinde bir güçlü iletken mi? Sanat yoluyla çoğalıyor mu?

TURGAY BAŞYAYLA: Tarım konusunda tabii ki çalışmalar yapıyoruz. 25 yıldır ben de bir çiftçiyim. Ve bu yaşadıklarımı, deneyimlerimi, çocuklarımla, bebeklerimle birlikte, siz kıymetlilerimizin bilgileri ışığında ve atalarımızdan bugüne ulaşan tarımsal ve hayvancılık alanındaki reflekslerimizi doğru bilgiyle aktarmak lazım.

Bunu da genç jenerasyona, çocuklarımıza, hâlihazırdaki çiftçilerimize de ifadelendirmek çok önemli.

Bu çalışmaları ve atalarımızdan bugüne kadar süregelen reflekslerimizi tekrardan hatırlatmak... Hem çiftçimize, hem hayvancılıkla hâl olan çiftçilerimize ve çocuklarımıza büyük sorumluluk.

Biz, izleyicilerimizle paylaşıyoruz. Artık gelecek, tarım. Savunma sanayinden daha önemli görüyorum. Bu alanı ve çalışma alanınızı saygı duyuyorum.

Bu çalışmalar ışığında da daha didaktik ve bilimsel konuşmanın yanına, eğlenceli bir dille aslında algı oluşturmaya çalışıyoruz.

Bizden sonraki neslin de bu konuyla hemhâl olması için, hem dert olması için...

Bilgilendirme kirliliği tabii ki var.

Yüzyıllardır, bin yıllardır var. İnsanoğlunun yaşadığı bir sorun. O zaman da galiba çağın şartları gereği bilgi bu kadar hızlı yayılmadığı için, internet olmadığı belki de bir süreçte, o zaman çıkmadı bu türk.

Bundan 20 yıl sonra çıktı, 23 yıl sonra.

Bugün 2025'te de yaşıyoruz. Aynı dezenformasyonu farklı koşullarda hâlâ vazgeçmiş değiller bu konuda.

Yani sonuçta 23 yıl geçti diye...

Bugün de sosyal medyada veya işte belli kanallarda bu dezenformasyonun farkındayız.

İyi ki farkındayız!

Bizler bu çalışmaları yapacağız ki sizlerden aldığımız bilgiyi ekranlara taşıyabilelim.

Yani yarışma programlarından, haber bültenlerinden çok daha fazla izlenen iki format yapımcılığını yapıyorum.

Bu tabii ki benim devletime ve milletime olan bir borcum.

Kendim de çiftçiyim. Çocuklarımı bu şekilde yetiştiriyorum.

Zeytinde dünya birinciliğim var.

Kendim bir çiftlikte, bir köyde yaşıyorum ki., yaşadığım hayatımda inandırıcı olması lazım.

Anlattığım hâli benim de yaşamam lazım.

Onunla hemhâl olmam lazım.

Türküye gelirse, evet, türkünün sözlerine baktığımızda, ortada bir kötü niyet var gibi görünüyor.

Ama hani o yıl olmaması, demek 23 yıl sonra olmayacağı anlamına gelmiyor.

Vazgeçmiyor insanlar bazı şeylerden.

Sizin çalışmalarınızı çok kıymetli buluyoruz.

Hem atalarımızdan günümüze aktarabildiğimiz bu reflekslerin eğitimi.

Yayın daire başkanlığımızla, Bülent ağabeyimle, yine TİGEM'de Hasan ağabeyimle...

Firmalarımızla, sahada hem işleyen dev firmalarımızla, sahada hem şahsi olarak kendi ürününü yetiştiren

çiftçimizle...

Hem de sektörde söz sahibi olan, dünyaya mal olmuş, bizim gurur duyduğumuz...

Kendi türkülerimizi kendimiz bağıra bağıra...

Bir sonraki nesli emniyete almak istiyoruz.

Kendi türkülerimizi kendimiz bağıra bağıra söylemek istiyoruz.

Eğer o türküyü yapmışsa, sen yeni türküler yapacaksın.

Yani yeni türküler söyleyeceksin.

Aklıma gelen bir türküyü söyleyeyim o zaman:

Yeni Van'daydım, Edremit'teydim.

Aynı zamanda ürünlerim de Edremit'te.

İki Edremit'i birleştirelim o zaman.

Hem doğuda hem batıda...

MİNE HANIM: Evet, Turgay, gerçekten ağzına sağlık!

Şunu öğrendik ki eskiden beller inceymiş.

Bu manipölasyon içerisinde çok muzdarip olduğumuz bir konu daha var:

İklim inkârcılığı!

Hatta biliyorsunuz, Refah Partisi de iklimi inkâr ediyor.

Trump inkâr ediyor.

Geldi böyle esip savuruyor, DSÖ'den çıktı falan.

COP 29'dan dedi, "Gerek yok."

Çinlilerin yaptığı yapay zekâya, iklim değişikliğiyle ilgili bir şey sordüğümüzda...

Meğerse o da devlet ağzıyla, ön yargılı bir bilgi veriyormuş.

Ya da kirlilik yüzünden iklimle ilgili bir sürü şey yönetilemiyor mu?

Yasemin Hanım, size soruyoruz.

Türkiye'nin ilk iklim gazetecisi Yasemin Mistikoğlu.

Aynı zamanda Hataylı, üretici, çiftçi, her şey!!

YASEMİN MISTIKOĞLU: Bir kere şahane bir toplantı olmuş!

Bunu dakikamdan lütfen sayma!

Evet, Mine, ellerine sağlık!

Ben, Mine'yle beraber buğdayda GDO olmadığını öğrendim.

Ki eşim çiftçi, Hatay'da mısır, buğday, pamuk üreten bir çiftçi.

Ama mısır çok su yediği için artık mısır üretmiyoruz.

Bunu söyleyeyim!

Şimdi... Evet, ben iklim gazeteciliği yapıyorum, yaklaşık 4 yıl.

Ben şunu söylemek istiyorum. Evet, iklimin inkarcıları var, dünyada da var, Türkiye'de de var. Onları da takip ediyoruz, gerekçeleri de var. Karbondioksitin yararlı olduğunu... Elbette yararlı, yani vücutlarımızda da karbon var.

Çünkü zaten gündemi bu şekilde meşgul etmek için... Trump'ın uygulamaları zaten çılgınca uygulamalar ki gelirken Ersin Bey'le arabada konuştuk. İstilacı türlerden bahsetti. Karadeniz'de özellikle... İstilacı türleri görmek bile iklim değişikliğinin olduğunu zaten bize gösteriyor.

Ama biz gazetecilerin problemi şu: Biz doğru bilgileri uzmanlardan alamıyoruz. Uzmanların, kurumların, akademisyenlerin çalışmaları harika, şahane. Ama bunu bireylere aktaracak olan kişi benim, gazeteci. Dolayısıyla sizler bize ulaşmadıkça, bizler hanginize ulaşalım bilmiyorum.

Sürekli okuma yapıyorum, sürekli literatür tanyorum. Yurt içi, yurt dışı kaynaklar... Şahane bilgilerimiz, araştırmalarımız var. Mısırın yararlı, zararlı olduğunu bilmek zorunda değilim, bunu siz anlatmak zorundasınız.

KEMAL ÖZTÜRK: Biyolojik, biyoteknolojik bir işlem yapıyoruz. Bunun sonucunda da bütün dünyada yaygınca kullanılan birçok ürün üretilip bunu tüketicilerin veya kullanıcıların kullanımına sunuyoruz.

Benim katkım şimdilik bu kadar olsun. Başka bir soru gelirse mutlaka cevaplandırırım. Ama bu toplantının

bir nevi sponsoru olarak veya bu toplantının olması için zemin oluşturan bir sektör olarak, bence bu katkı şu anda yeterlidir.

MİNE HANIM: O zaman teşekkür ederim. Madem kebabı sizden yiyeceğiz Adana'ya gelmişken... Şimdi ben tabii, şöyle bir psikopat tarafım var. Her sabah herkes Resmî Gazete'ye bakıyor ya, Ali Ekber öyle yapıyor, Tarım Gazetesi... Ben de her sabah kalkıyorum, Science gibi, böyle bir sürü makalelerin yayınlandığı siteler var, onlara yazıyorum: “Ne? Millet, ne bilimsel bilgi üretmiş?”

Çünkü Kemal Öztürk'e gideceğim. Yani herhalde 30 yıl küçükten başlamıştı. Saldırgan bir şey dediğinizde haber yapıyor. Popüler bilim yazdığınızda kimse kıymet vermiyor mu? Biz mi yanlış yapıyoruz? Biz mi sizi bilgilendiremiyoruz?

Az önce söylendi ya, daha çok Yasemin Hanım söylemişti: “Bilgi verin, bize lütfen bu mevzuyu anlatın.” Burada bu işi bağlayalım tatlıya.

KEMAL ÖZTÜRK: Teşekkür ederim, ben de 4 dakika içerisinde hızlıca konuşacağım. Evet, siz yanlış yapıyorsunuz. Yöntemleriniz eski, yanlış ve halka ulaşamıyorsunuz. En çok tarım ve gıda alanında yanlış anlaşılıyor, yanlış bilgi yayılıyor. Ve daha tuhafı şu ki yanlış bilgi, doğru bilgiden 10 kat daha hızlı yayılıyor. Ve bunu düzeltemiyorsunuz bir türlü.

Sebebi şu: Siyaset ve iletişim alanında çalışıyorum. Türkiye'de herkes, bu konuyu çok iyi bildiğini düşünüyor. Siyasetin nasıl yapılacağı konusunda uzman değiliz ama biz mesela enfeksiyon hastalıkları konusunda bir cümle sarf etsek, “Ya bu gazeteciler de her konuyu biliyor, konuşuyor,” diye eleştiriliyoruz.

İletişim artık bir bilim haline geldi. Eskiden konvansiyonel medya olduğu zaman bile işiniz çok zordu. Hem bilim adamları için söylüyorum hem tarım alanında, gıda alanında üretim yapanlar için söylüyorum. Şimdi işiniz daha da zor çünkü sosyal medya, konvansiyonel medyanın kodlarını değiştirdi.

İletişimde bir kural var: Kaynak, mesaj, alıcı. O mesajı nasıl kodlarsanız, alıcınız öyle alıyor. Bu kodlama modeli değişti. Bunu değiştirerek kaynağınıza ulaştırmanız gerekiyor. Bunun için de bana göre profesyonel hizmetler almanız lazım.

Bu profesyonel hizmetlerin de iletişim uzmanları tarafından hazırlanması gerekiyor. Bunu anlatmanın teknikleri var ve bilimsel yolları var artık.

Şimdi işiniz daha da zorlaştı. Bir de bunu sosyal medya diline ve görseline çevirmeniz gerekiyor. Buna bir tercüme ofisi kurmanız lazım.

Bu yabancı dil tercüme ofisi değil, bu medya diline tercüme ofisi. Ama o yüzden böyle bir profesyonel hizmete ihtiyacınız var. Ama toplumun geleceğini ilgilendiren bir alandasınız. Hayatı taşıyor, hepimizi çok yakından ilgilendiriyor. Ve gelecekte aç kalabiliriz.

Teşekkür ederim.

MİNE HANIM: Bir şey soracağım: Nasıl gidiyoruz? Çünkü gerçekten hani ben burada cahil cesaretiyle karşınızdayım. Niyetimiz halis diyelim, böyle eski dilde. Bilmiyorum, nasıl gidiyor?

Kemal Bey, biz beceriyor muyuz?

İletişimcimiz burada: Profesör Doktor İtîr Erhad. Türkiye'nin en iyi psikoloğu Hilal Bebek burada, travmalarınızla birazdan ilgileneceğiz muhtemelen.

Yok, yok, her şey burada. Film yönetmenimiz var. Yani şuradan bir Türkiye kursak diyeceğim de... Bunu silin hemen, Allah korusun!

Olayın iletişim tarafını konuşacağız, olayın psikolojik tarafını konuşacağız. Ama onun öncesinde, ben bir de Ayşin Hanım... Bana buradan bakıyor. Şimdi tabii, bazen de diyorlar ki: "E, vaktiyle işte müdürdün, niye yapmadın?" diyorlar mesela. Hani bu kadar dertliydin de niye yapmadın, çözmedin?

Şimdi Ayşe Işık Gece şey demişti: "Askerliğimi yapıyorum," demişti. TİGEM'deki görevi zamanında.

Şimdi siz madem oralardaydınız, hem de özel sektördeydiniz, bu kadar da derdimiz varmış, travmalarımız varmış, niye bizimle ilgilenmediniz?

AYŞE AYŞİN IŞIKGECE: Şimdi ben açıkçası değerli gazetecimizin yorumundan da yola çıkarak, sektörde 5 yıl DİMA, 21 yıl da bir Alman şirketi olan Metro Gross Market'in gıda satın almasının değişik kademelerinde görev aldım. En son grup müdürü olarak, bütün taze, ultra fresh, fresh dediğimiz taze ürünlerde çalıştım. Özel sektördeydim ve 50 yaşındayken de devlet görevime geçtim. Şimdi tekrar özel sektördeyim ve ortadan bakmayı biliyorum diye düşünüyorum kendimce.

Şimdi Ersin Genel Müdürümüz biraz önce çok önemli bir şeyden bahsetti. Ben kamuya girdiğimde en çok şaşırdığım konulardan birisi, inanılmaz bir gözyaşı, inanılmaz bir saat, inanılmaz bir çalışma, inanılmaz bir emek ve inanılmaz bir bilgi derinliğıydi. Gerçekten çok şaşırdım. Çok derin, çok bilgili, çok saygı duyacağımız arkadaşlarımız var içeride.

Örnek veriyoruz, biraz önce pestisit, kalıntı konularında sınırlara aşamadığımız taraflardan bahsedildi. TİGEM'deki görevim sırasında çok kısa bir şeyden bahsedip tekrar konumuza döneceğim. Bana dediler ki... Düşünsenize, ben iktisatçıyım, ziraat yüksek mühendisi değilim, ziraat mühendisi filan da değilim ama TİGEM'e genel müdür olarak girmişim. Sonuçta bir liderim, daha önceki görevlerimde de işletmeciyim.

TİGEM'le ilgili daha öncesinde bir bilğim yoktu ama ben halkın anlayacağı dille TİGEM'i anlatıyordum. Çok teknik bir anlatım tarzı yerine, daha sade bir dil kullanıyordum. Dolayısıyla, TİGEM ne iş yapar diye sorduklarında ben anlattım ve herkes "Bilmiyorduk böyle olduğunu." diyordu. Çünkü anlatımda bir tarza ihtiyaç var, bu çok teknik olmayan bir dil olmalı.

Bir de sizin yorumunuza çok katılıyorum. Spokesperson dediğimiz konuşan insanların olması gerekiyor.

Çünkü bazı kişilerin çok iyi bir hitabet yeteneği var, bazılarının ise olmayabilir. Bu çok normal. Bir kısmı geliştirilebilir, bunda da bir problem yok ama her birimde bir spokesperson dediğimiz, yani sözcü kişi seçilir, bir eğitimden geçirilir ve bu mesajı halkın anlayabileceği bir dilde aktarır. Çünkü halkın içinde uçak mühendisi de var, ilkokul mezunu da var, 95 yaşında biri de var. Dolayısıyla ortalama bir dille konuşmak gerekir.

Burada herkesin konuşması gerektiğini değil, belirli sözcülerin konuşması gerektiğini düşünüyorum. Bu sözcülerin yedekleri de olur. Diyelim ki ben spokesperson'um ve o gün yokum, bir şey oldu, yerime İsmail Bey konuşur. Herkesin bildiği şeyleri tekrar tekrar söylemek yerine çözüm üretmeliyiz.

Şimdi pestisit konusunu biliyorum. Evet, binlerce eğitim veriliyor köylerde, kasabalarda. Diyorlar ki çiftçiye: “Bak, bunları kullanacaksın, bu kadar kullanacaksın, eğer bu kadar kullanmazsan şöyle olur.” Ama arkanızı döndüğünüzde, insanlar 30 yıl önce yasaklanmış etken maddeleri kullanmaya devam ediyor.

Artık şu tip projeler yapmanın iyi olacağını düşünüyorum. Şimdi dönem rekabet dönemi değil. Özel sektörün devletle bir rekabet içinde olduğunu düşünmüyorum. Şimdi rekabet kavramı girdi bizim terminolojimize. Bir sürü farklı dalgalar çıkıyor. Eskiden var olmayan siber saldırılar, yeni teknolojiler, dijital tehditler hayatımıza girdi. Dünya sürekli farklı yönlerde doğru gidiyor. Birisinin bir söylemi bütün dünyadaki dalgaları değiştiriyor. Eskiye göre çok daha riskli sisli bilinmezlerle dolu bir ortama giderken rekabet dediğimiz gibi kol kola girelim.

Özel sektörü de bilen biri olarak, pestisit konusu çok konuşuluyor, bana da çok soruluyor. Gelin, hep birlikte diyelim ki... Bundan 30 yıl önce ben gıda satın alması yaparken, peynir satın alırken “Bunu soğuk zincirle getireceksin.” dediğimde insanlar “Amm abarttın!” diyordu. Ama şimdi o insanlarla karşılaştığımızda “sizinle beraber sektör lig atladı” diyorlar.

Açık pazarlar organize pazarı dışına çıkarttığınızda vel organize pazardan geçen kısım %35, şimdi gidip de İngiltere pazarında ya da Rusya gümrüğünde takılan ürünlerin yüzdesi çok düşük. Çünkü zaten oraya üretilen ürün oranın kurallarına göre üretiliyor. İngiltere'ye ihracat yapacak adam, kapıda takıldı mal, sonra burada onu tekrar imha edecek, korkunç büyük bir maliyet. Niye böyle bir maliyete girsin? Böyle bir maliyete girmemek için oralara uygun mal üretiyor.

İç pazardaki malları denetlemek için de herkesin başına bir polis koyamayacağımıza göre, hadi gelin hep birlikte diyelim ki... Marketler üzerinden, Gıda Perakendecileri Derneği ile birlikte bir adım atalım. Büyük market grupları şu kurallar içerisinde ürün alacaktır diyelim ve piyasaya seviye atlatalım. Devlet ve özel sektör, bazı algıların değişebileceğini ve bunun kalıcı olacağını düşünüyorum.

Biz burada akşama kadar konuşabiliriz, çok ikna da olabiliriz ama bunun genele yansıması zayıf kalır. Bu yüzden böyle projeler üretmeliyiz. Bu sadece bir örnek. Bunun gibi binlerce farklı örnek çıkarabiliriz.

En dikkat çekici başlıkları ele aldığımızda, pestisit, ata tohumu, kendi kendine yeterlilik, tüm ürünlerin GDO'lu olduğu iddiası, hibrit tohumun kötü olduğu gibi yanlış bilinen konular var. Bunları tutacak, aynı zamanda ülkemize lig atlatacak birlikte kol kola girilmiş rekabetle altı çizilmiş projeler üretmeliyiz.

MİNE HANIM: Torpil geçtik çünkü o sırada “Kariyer de yaparım, annelik de.” deyince Mila okulda düşmüş, onun haberi geldi. Sizin bıraktığınız yerden. Dediniz ki: “Rekabetlik yeni bir kavram.” İnşallah telaffuz edeceğiz.

Şimdi bir de şöyle bir şey olmaya başladı. STK’lar bu tarz konularla ilgili çok çalışıyor ve hatta yeni bir şey duydum. Diyorlar ki “İylilik mafyası” diye bir şey de oluştu çünkü STK’lar bu tarz popüler kavramları alıp, kullanıp, yönetiyorlar, üzerine mevzuları büyütüyorlar.

Derken... Halil İbrahim Yılmaz, konu size geliyor. Niye? Çünkü sizin de bir görüşünüzü alıp diğerlerine geçeceğim. Ankara Kent Konseyi Başkanı... Bitirelim mi? Dünyanın en büyük eko-iklim zirvesini yaptınız. Bu STK aracılığıyla da bu popüler, belki yanlış, değişim içerisinde olan dezenformatik bilgiler sizin vasitanızla daha çok yayılıyor olabilir mi?

Ayşe Hanım’ın dediği yerden... Siz aslında bu süreci çok ciddi sahiplenip destekleyebilir misiniz? STK’lar ne yapıyor? Bunlar olurken memlekette?

HALİL İBRAHİM YILMAZ: Konuyla alakalı bir şey söylemeden, sadece içinde bulunduğum alanla ilgili birkaç hususun altını çizmek isterim.

Türkiye’de de bu sosyal fay hatlarını o kadar döşedik ve toplumsal kamplaşmayı siyasetin konusu hâline o kadar getirdik ki hayata dair hiçbir konuda gerçeği konuşma özgüvenini geliştiremedik biz. Ondan dolayı sivil toplum aslında bir sivil toplum değildir sevgili ülkemizde.

Bizde de bütçeden, kamudan güç almadıkça sivil toplum örgütü olamazsınız. Kamusal mesleki bir örgütlenmeden bahsetmiyorum. Mesleki bir örgütlenme olduğu zaman arkanızda bir güç olur ve mesleki sorunlarınızı dillendirirsiniz.

Zamanı durduran, göçmenlerin kentlerde yoğunlaştığı, göçtüğü kente en yakın yerde pozisyon aldığı ve örgütlenmiş bir şekilde

Şimdi, biz bilgiyi tedirgin ediyoruz. Türkiye’de sivil toplum örgütleri dinlemekten ziyade hükmeden durumda. Kamu niteliğinde olanlar bazen kamu hukukunu korumak için, sevgili genel müdürümüzle müzakere etmek zorunda olduğu için daha dikkatli bir dil kullanmak zorundadır. Ticaret odası vesaire gibi... Çünkü müzakere etmek zorunludur.

Biz, sivil tarafın gelişebilmesi için biraz daha özgürleşip, biraz daha çok konuşabilir hâle ve biraz daha bilgiyle tanışır hâle gelmemiz gerekiyor.

Bu bir zihinsel dönüşüm belki gerekecek. O aramızdaki sosyal fay hatlarının ortadan kalkması için... Bu, disiplinler arası, farklı disiplinlerin bir araya gelmesi.

Dolayısıyla paydaşların her birinin bir arada olmadığı mevzularda ön yargı geliyor. Sevgili üstadımızın

iletişimin herkesin mesleği olmasına yaptığı itirazdan. Ankara'da da sivil hayat örgütlenmemiş oluyor.

Dolayısıyla uzmanı olmadığımız konuların savunucusu, "like" alacağımız mevzuların da cengâveri oluyoruz biz. Mevzuya odaklaşamıyoruz. Bundan dolayı biz, Türkiye'de sivil toplum hayatını geliştirebilmemiz için aynı dün, evvelsi gün... Bir şeyde, toplantıda... Toplantıda değil, dinliyordum YouTube'dan. Haksızlık yapmayayım. Bizim diplomasi sürecimizin tamamını kim yönetir? Büyükelçilerimiz yönetir, değil mi? Onlar da bir disiplin içerisinde... "Ne dememesi gerektiğine" yoğunlaşmışlardır, "ne demesi gerektiğine" değil.

Sivil hayatın gelişmediği yerlerde de yanlış bilgiye diz çökmek zorunda olduğumuzun altını çizeyim.

Tekrar fırsat vererseniz, asıl mevzuyu, sorunu anlatayım.

MİNE HANIM: Şimdi tabii, kendisiyle aynı zamanda hemşehrlik şeysi var, o yüzden dedim.

Şimdi derler ki: "Liyakat şeysini yapmıyor." diye... Şimdi size gelebiliriz Hilal Hanım? Yavaş yavaş...

Bizim ama şu 3 konu çok önemli: İletişimi, travmalarımız tedavi edilecek şimdi bir günde. Bununla ilgili hatta bir görselimiz de var ve Erhan Bey'e de gitmemiz gerekiyor.

Şimdi şöyle bir şey yapıyorlar: Sosyal medyada veya televizyonlarda birisi çıkıp diyor ki mesela: "Su sağlıklıdır." Profesör doktor... Suyun profesörü diyelim ki.

Bir tarafta da ben varım. Normal, sıradan biriyim. Ben de diyorum ki: "Hayır, ben öyle olduğuna inanmıyorum." Neye göre doğru bilgiyle yanlış ayırt edemiyoruz?

Niye, gelen kaynağa göre mi karar veriyoruz? Karşı tarafın Kaşını, gözünü beğenmeyip mi?

Ne söylersiniz? En çok herhalde... Size bir 20 dakika veriyorum. Mikrofonu hemen bir alalım, Hilal Hanım'a bir açalım.

HİLAL BEBEK: Evet, ben klinik psikoloğum ama işi birazcık sosyolojik bir yerden alacağım. Çünkü her şeyin psikolojize edilmesi... Yine sabah konuşuyorduk, aynı şey ile alakalı bir derdim var. Çok yaygın olan bir şeyin önce toplumsal bir şey olduğunu düşünüyorum.

Şuradan alayım konuyu: Yapılan araştırmalar, çok güzel araştırmalar var, insanlar üzerinde bir çalışma yapıyorlar ve görüyorlar ki sunulan kanıtlara rağmen, sunulan detaylı bilgilere rağmen çoğu düşüncelerini değiştirmiyor aslında o kanıt verme sürecinin sonrasında. Dolayısıyla aslında hakikat arayışı iddiamız var ama hakikatle yüzleşme konusunda ya da hakikate gerçekten talip olma konusunda sayıca oldukça az olduğumuzu söyleyebilirim.

Bir yandan da Adam Philips'in çok güzel bir tabiri var: "Negatif yetenek" diyor. Yani kendini bilgisiz hissetme... Çünkü o bilgisizlik hissi insanı bilme isteğine ve araştırma isteğine götürür. Yani çok fazla veriyle karşı

karşıya olduğumuz için sahip olduğumuz o eminlik duygusu artmakta. Aslında bu da bizi çok da fazla araştırmamaya ve şüphe etmemeye götürüyor.

Bir yandan çok temel başka bir mesele: Şimdi bilgi edinmeden kastımız ne? Yani veri ve bilgiyi ayırıyoruz ya. Verinin çoğaldığı ama aslında bilginin azaldığı bir dönemden söz ediyoruz şu anda. Bilgi edinme, yoğunlaşmayı gerektiriyor, odaklanmayı gerektiriyor, sentezlemeyi gerektiriyor. Dikey bir analiz gerekiyor belki. Bir kritik düşünmeyi de gerektiren bir şey, şablonları sarsmayı da gerektiren bir şey.

Bu kadar yoğunlaşabiliyor muyuz? Onu bilmiyorum. Çünkü dikkat süreçlerimizle ilgili yapılan araştırmalar da aslında gerçekten bu kadar dikey bir analiz sürecine uygun dikkat kaynaklarımızın artık olmamaya başladığını gösteriyor.

Adorno'nun da üyesi olduğu ya da kurucusu olduğu Frankfurt Okulu var ya, araçsal akıldan söz ediyorlar. Şimdiki dönemin rasyonalitesi. Araçsal akıl şu aslında: Temelde, birazcık da ekonomik düzenin ya da mevcut sistemin inançlarına hiç dokunmadan, kabullerine hiç dokunmadan sadece işlevsel bir akıl kullanmak. Yani "Bu sisteme daha güzel nasıl hizmet edebilirim?" ya da "Bu sistemin inançlarını hiç sarsmadan, değiştirmeden nasıl daha işlevsel olabilirim, nasıl daha çok performe olabilirim?"

Bu da şablon değiştirmeyen bir rasyonalite. Yani akli daha çok böyle kullandığımızda, hakikat peşinde olan o nesnel akli da aslında kaybetmiş oluyoruz.

Bir başka soru: Şimdi gerçekten hani yalan bilgi, yalan haber falan bahsediyoruz ama bilmek istiyor muyuz? Talip miyiz? Yapay ve yanlış arasındaki farkı umursuyor muyuz?

Şimdi biraz post-truth dönem eleştirilerinde, tabii yapay zeka teknolojileriyle de beraber, imajların da önemli olduğu bir toplumda görüntüyle gerçek arasında, anlamla işaret edilen şey arasında ya da doğruyla yanlış arasındaki çizgiler silikleşiyor. O yüzden aslında ikisi arasındaki farkı da önemsemeyen bir çağa doğru gidiyoruz belki.

Bir başka soru: Bilmek kolay mı gerçekten? Çünkü acayip bir uzmanlaşma var. Şimdi bu kadar bilgisizlikten bahsederken ya da bilgi sorunundan bahsederken, uzmanlaşma da had safhaya çıkmış durumda. Neredeyse detayın detayı, alt başlığının alt başlığının alt başlığıyla alakalı uzmanlıklar hasil oluyor.

Tabii bu bir uzmanlık sömürüsü gibi ya da bir uzmanlık fetişi gibi. Gerçeğin ya da total resmin bu kadar parçalandığı bir kontrol dışında deneyim.

Hangi uzmanı dinleyeceğimiz de bir uzmanlık meselesi ya? Yani hangisini seçeceğim? Yani bu bilgi de bende yok ki. O yüzden bu da işi zorlaştırıyor ve insana çaresizlikle beraber bir uyuşmuşluk getiriyor aslında.

Başka bir şey. Şimdi karar mekanizmalarıyla alakalı çok güzel çalışmalar var. En iyi reçeli nasıl seçeriz üzerinden bir örnek veriyorlar. Uzun, böyle detaylı bir kitap... Bayağı 20 yıllık bir çalışma var içinde. İşte 100 tane reçel içerisinde seçim yapmanız istendiğinde, istatistikler gösteriyor ki karar verme mekanizması

ambale oluyor. Daha iyi kararlar vermiyoruz, daha güç kararlar veriyoruz ve daha kötü kararlar veriyoruz.

Dolayısıyla mevcut bağlamda insan, aklını uzmana havale etmeye başlıyor. Aklımızı uzmana havale etmeye başlarken hem aktif yurttaşlıktan hem de eylemsel insandan uzaklaşmaya başlıyoruz.

MİNE HANIM: Yani aklımızı uzmana havale etmek ne demek? “Ben düşünmeyeyim, Erhan Bey benim adıma karar versin, ben de ona inanayım” demek mi?

HİLAL BEBEK: Aynen öyle.

Yani şunu kastediyorum: Siyasi anlamda da öyle. İşte, aklımızı bir siyasetçiye emanet etmek ne demek? Yani hangimiz hangi siyasetçinin gerçekten arka planda ne yaptığını araştırıyoruz ya da araştırmalar, literatürden önümüze koyulup “Hangisi?” diye bakıyoruz?

Yani arka plandaki meselelerle alakalı bir fikrimizin olmaması ve bir temsil seçip, aklımızı bir uzmana havale etmek.

Peki, nasıl havale edeceğiz? Uzmana havale etmek genelde duygularla yaptığımız bir şey. Yani genel olarak, yine istatistiksel olarak gösterilmiş bir şeyden bahsediyorum: Duygularımızla daha uyumlu olanı ya da geçmiş bilgilerimize daha uyumlu olanı tercih etme eğiliminde oluyoruz.

Şimdi ekonomik paradigma da işte her yere sirayet ediyor. Yani ben sadece eşya ile kurduğum ilişkiye ekonomik paradigmayı bırakmıyorum. Ev içerisindeyken insanla ilişki kurarken de ekonomik mantığa göre hareket ediyorum, bilgiyle ilişki kurarken de...

Dolayısıyla ekonomik paradigma, bir üst çatı değer olarak ne diyor bize? “Az bedel öde, sinirini bozma, mümkün olduğunca fırsat maliyetleri düşük olsun” falan gibi.

Ve bu her şeye işlediğinde o zaman ben en sancısız olanı seçiyorum. Peki, en ekonomik olan beyin için nedir? Şablon değiştirmedığınız şeydir.

Şablon değiştirmek sancılı bir süreçtir, uzun vadeli düşünmeyi gerektirir, bütün resmi görmeyi gerektirir, sorumluluk almayı gerektirir, düşünsel sancıyı gerektirir, bilgi güncellemeyi gerektirir. Bunun beynin için ekonomik bir tarafı yok.

Bu da aslında bir sancısızlık talebi. Ama bu sancısızlık talebi aslında şöyle: Akılcıca bir alışveriş değil. Çünkü buraları doğru şeylerle dert etmediğinizde, bu başka dertlerinizin olacağı anlamına geliyor.

Yani doğru dertlerin yapıcı çıktıları var, yanlış dertlerin ise kaygı bozuklukları ya da yeme bozuklukları gibi sonuçları var.

O yüzden dertleri takas etme üzerine bir şeyden bahsetmemiz gerekiyor. Dertsizlik yok ama... Doğru şeyle dertlenirsen, bir dert takası, ileride açacağımız bir konu olabilir.

MİNE HANIM: Bence bunu takas edelim. Benimkileri talip varsa...

İtir hocam, şimdi size geleceğiz. Şimdi tabii Kemal hocam dedi ki: “Bir danışman tutun, aracı tutun.” Ne demiştik? Oradaki kavram neydi Kemal hocam? Tercüman. Tamam, tercüman tutacağız, buradan bayağı bir iş çıkacak gibi.

İtir hocam, profesörsünüz, iletişim fakültesi dekanısınız aynı zamanda. Siz bize herhalde şunu söylersiniz: “Siz yanlış iletişim yapıyorsunuz ya da iletemiyorsunuz.” Kaynağınız mı bozuk? Şimdi size derdimizi ihale ediyoruz, hadi bakalım! Yahudi’nin öyle bir hikayesi vardır ya... Şimdi siz ders sahibi olun bakalım, bize anlatın.

İTİR ERHART: Çok teşekkür ederim. Önce ben de bu formata bayıldım, emeğinize sağlık. Yani bütün paydaşların bir arada olması gerçekten çok değerli.

Şimdi tabii biz bir yandan öğrenci yetiştiriyoruz, yani geleceğin iletişimcilerini yetiştirmeye çalışıyoruz. Onlara ilk söylediğimiz şey, daha birinci sınıftan başlayarak gerçekten çok temel bir sıkıntı: lisede eleştirel düşünme eğitimi sanırım çok azaldı. Yani gördüğünü hemen gerçek kabul etme. İşte şüphe kasını çalıştır! Çünkü iletişimciler olarak bu bilgiyi doğrulamadan yayarsanız, başkasından ne bekliyoruz?

O yüzden, daha birinci sınıftan itibaren iletişimci olacaksanız, önce siz şüphe kasınızı çalıştırın. Bu ne demek? Gördüğünüz bilgiyi özellikle de paylaşmadan önce sorgulayın. En büyük sorun ne? Hani siz de değindiniz, en fazla yanlış bilgi nereden geliyor? Size onu sorayım.

Buradaki hazırın, en fazla yanlış bilgi nerede paylaşılıyor?

Sosyal medya.

Evet, ama hangi araç üzerinden geliyor?

WhatsApp aile grupları, arkadaşlar! Yani WhatsApp aile grupları, doğrulanmamış bilginin en fazla yayıldığı yerlerden biri.

Burada bilim insanlarının kendileri bile bazen doğrulanmamış bilgiyi yayabiliyor.

“Hangi bilim insanı?” dediniz ya, yaşlılık olmasın ama belli bir yaşın üstünde insanların yanlış bilgiyi yayma oranı daha fazla.

Burada doktorlar da var. Mesela şunu gördük: Çok ünlü bir gastroendokrinolog bir görsel paylaştı. “Suşi yedim, bağırsaklarımda kurtçuklar çıktı” diye... Ve bu gerçekten kanaat önderi diyebileceğimiz bir insan. Onu böyle çat diye paylaştı.

O paylaşınca tabii suşi üreten, servis eden insanlar ciddi bir travma yaşadı. Ama sonra baktık ki olayın

suşıyla hiçbir ilgisi yok, alerjik bir reaksiyonmuş.

O yüzden, şunu da hatırlamak gerekiyor: Uzmanların da bir sosyal medya eğitime ihtiyacı var! Biz onlarla da çalışıyoruz ve diyoruz ki: “Aman, sizin dediğiniz gibi, sakın her gördüğünüzü paylaşmayın! Hatta bir uzman iletişimciden destek alın.” Çünkü insanlar size güveniyor, siz kanaat önderisiniz.

Bir de çok kritik başka bir konuya değindi bir konuşmacımız: Kutuplaşma.

Türkiye’de çok büyük bir proje yapmıştık, Türkiye’de kutuplaşmayı azaltmak üzerine. Hemen her şehirde anket yaptık, sahaya gittik, insanlarla görüştük. İnsanlar, kendilerinden en uzak gördükleri siyasi partinin destekçileri ya da kendi değerleriyle en uyuşmadığını düşündükleri insanlar hakkında ne düşünüyor diye sorduk. Ve herkes, yanlış bilgiyi diğer tarafın yaydığını söyledi!

Şimdi bu konuya çok özenle yaklaşmamız gerekiyor.

Çünkü burada bir başka kavram devreye giriyor: Yankı odaları.

Herkes kendi yankı odasının içinde. “Benim tarafım doğruyu söylüyor.” Peki, “benim tarafım” derken kim? Benim gibi düşünen, benim oy verdiğim partiye oy veren arkadaşlarım.

İşte bu yankı odalarından çıkmak zorundayız!

Peki, nasıl çıkacağız?

Kendimizi uzak gördüğümüz insanları da takip ederek, dinleyerek, onlarla aynı ortamlarda olmaya çalışarak.

Bence bu çok önemli. Bu birlikte olduğumuz ve birlikte çalıştığımız herkes için de bence çok kritik.

Ve eğer bir kampanya yapacaksak, örneğin “GDO zararlıdır” diyecekseniz, “Mısır çok su tüketiyor, pestisitler felaket” diyecekseniz, bunu tüm paydaşların—toplumsal algı olarak farklı düşünen, siyasi olarak farklı duran insanların—bir arada söylemesi gerekiyor. Çünkü eğer hep aynı görüşteki insanları koyarsak, insanlar “Bak, onlar zaten yalancı” diyebilir.

O yüzden, masada tüm paydaşların oturduğuna dikkat etmemiz gerekiyor.

Şimdi ben de burada durayım.

Çok konuşma, bende de potansiyel var.

MİNE HANIM: Sizden de güzel şeyler öğrendim. Şüphe kasımızı bundan sonra herhalde geliştireceğiz.

İlk oturumda, tahmin ediyorum, biraz toparladık gibi, detaylara girdik gibi. Bundan sonra ama şimdi dedim

ya, biraz böyle araya gideceğim. Ben biraz şey yapamadım, zamanı ayarlayamadım gibi. Biraz şey, kısmış yaşı gibi şu anda. Ama keyifli gidiyordu. İşin sinema tarafını konuşacağız, vav tarafını, eğitim yayın daire tarafını konuşacağız. Yani burada çok kıymetli basın tarafını Erhan Bey, seni tam ticaret tarafında, ihracat tarafında. Hemen verelim o zaman.

Erhan Bey, dönüşte sizinle başlayacağız, değil mi İsmail Bey?

İSMAİL KEMALOĞLU: burada konuşulan her şeyi kitaplaştırarak yayınlayacağız. “Benim söylediğimi yazmayın” dersiniz, şeffaf bir ortam. Yani burada konuşulan her şeyi inşallah kitaplaştırıp güzel bir metin hâlinde, mümkün olduğu kadar kullanacağız. Çok değerli, çok kıymetli, müthiş keyif aldığım bir şekilde gidiyor. Onun için herkese şu an teşekkür ediyorum. Yani bir mola verelim, uygun görürseniz.

MİNE HANIM: Sürç-i Lisan ediyorsam, affedin, acemiliğime verin. Muhtemelen bu sabahki oturumda konuştuklarımızla bir tur daha konuşacağız ama öncelikleri diğer çok kıymetli insan arkadaşlarımızla. Bir kahve o zaman, sonra geleceğiz.

SORU: Merhaba Turgay Bey, bilgilendirme kirliliği ve tarım-gıda ilişkisine yönelik tarımsal düşünce atölyemizin ilkinde iyi ki geldiniz, aramızdasınız. Çok mutlu olduk. Siz ne düşünüyorsunuz toplantıyla ilgili olarak?

TURGAY BAŞYAYLA: Çok teşekkür ederim. Tabii ki Çukurova’nın göbeğinde, Adana’ımızda böylesi kıymetli bir toplantıya katılmaktan dolayı, bu hasatta, Düşünce Hasadı’nda olmaktan dolayı çok mutluyum. Beni davet eden herkese, bu organizasyonun vücut bulmasında emeği olan herkese çok teşekkür ediyorum. Çok önemli konulara değiniyor. Tabii ki akademisyenlerimiz, kendi alanındaki uzman kurum ve kuruluşların temsilcileri, yine bakanlık nezdindeki misafirlerimiz.

Şimdi, bizler tabii ki buradaki bu bilimsel açıklamaların aslında halk diliyle tercüme edilmesi konusunda, tercüme edilip halka aktarılması konusunda devreye giriyoruz. Televizyon programlarımızla ve yapımlarımızla, özellikle tarım ve gıda sektörüne 25 yıldır hizmet etmeye çalışıyoruz. Yaptığımız televizyon programları ve formatlarımızda, yine kültür-sanat alanındaki yapımlarımızda kendi alanında o alana odaklanıyor. Ama asıl odağımızda savunma sanayi ile birlikte çok önem arz eden tarım ve gıda sektörü var.

Dolayısıyla programlarımızda çiftçimizin yanında olup, onların asırlar boyu günümüze kadar aktardığı üretim reflekslerini ve çağın teknolojik gelişmelerini birlikte harmanlayıp, gelecek nesillere biraz daha doğru şekilde ifade edip, olumlu bir algı oluşturmaya çalışıyoruz. Yani gençlerimizin de ebeveynlerimizin de tekrar o reflekslere kavuşması, doğru şekilde doğru ürünü üretip, bunu işleyip pazara aktarması için bilgi sahibi yapmaya çalışıyoruz.

Ben de kendim çiftçiyim. Zeytinyağı, damla sakızı ve badem yetiştiriyorum. Çocuklarımla birlikte tarımla hemhâl oluyoruz, seviyoruz. Dolayısıyla bir bilgilendirme kirliliği her zaman vardı. Binlerce yıldır insanoğlu aslında var olduğundan beri bu kirlilik var. Dezenformasyon dersiniz bunun adına, farklı terimler de kullanılıyor. Özellikle bizim camiamızda çok fazla, medya camiasında. Ama bu birbirimize gönderdiğimiz mesajlarda da var. İşte WhatsApp mesajlaşmaları, bugün bahsediliyor. Yine tabii ki kendi alanındaki uzman paydaşlarımız,

bu sosyal medyada var, bu yazılı-görsel her yerde var maalesef.

Bunların önüne geçebilmek için de doğru bilginin aktarılması gerekiyor. E doğru bilginin taşıyıcısı da bizler gibi medya mensupları oluyor ya da sosyal medyada içerik üretenler.

SORU: Belki de en güzel şekilde anlatmak için biraz sanatın da dokunması gerekiyor.

TURGAY BAŞYAYLA Tabii, ayrılmaz bir türküden bahsettiler. Bir türkünün hikâyesinden: Zeytinyağlı yemem aman...

Şimdi iki bakış açısı var. Bir aşk hikâyesi olduğuna dair, bir de hakikaten, Marshall Kanunları'nın yasalarının 51'de 16 ülkeye uygulandığında bize de bu yaptırımların geldiği döneme denk gelmesi. Hikâyenin ara cümlelerinde işte, "Zeytinyağlı yemem, basma fistan giyemem. Basma fistanı çiftçim giyiyor, ben cahil efendim diyemem..." Acaba köylü milletin efendisi buraya mı saldırıyor? Zeytinyağına karşı bize bir önyargı mı yapmaya çalışıyor?

Bu damla sakızında da yaşanmış, mübadele döneminde, Çeşme'den, Ege sahillerinden koparılmış. Yani sökülmüş, kesilmemiş, yakılmamış, sökülmüş. Dolayısıyla bazı ürünlerde bu tarz çalışmalar kötü niyetle yapılmış. Ülkemizde bunlar 75 yıldır var, bugün de var.

O zaman siz kendi türkülerinizi bağıra bağıra söylemeniz lazım. Gelecek nesle veya hâlihazırdaki genç kuşağa, çocuklarımıza olumlu bir algı oluşturmak zorundasınız. Bunu kültürle, sanatla, tarımla, teknolojiyle harmanlayıp çalışmalar yapmalısınız. Ben şunu savunuyorum: Ülkemizde bir sacayağı gibidir sağlık, tarım, eğitim.

Gastronomi alanındaki çalışmaların, tarım alanındaki çalışmaların beraber yapılması gerektiği... Örneğin turizm çeşitliliği var. Ege'de deniz, kum, güneş değildir sadece. Burada tarım ile gastronomiyle, sağlık turizmiyle harmanlanmalı. Şehirlerimize göre master planları hazırlanması lazım. Marka şehirler ortaya koyulması lazım.

Gastronomi şenlikleri yapılıyor, bizler çok mutlu oluyoruz. Sadece türkü söylemiyoruz artık o festivallerde. Ürünlere, coğrafi işaretlere ağırlık veriyoruz. Sadece programımızdan 353 coğrafi işaret çıktı. Televizyon programımızdan. Ticaret odalarımızla, Tarım Bakanlığımızla çalışıyoruz. Birlikte Kültür ve Turizm Bakanlığımızla çalışıyoruz. Onlarla beraber bir strateji geliştirip, ekranlarda bunlarla alakalı formatlar üretiyoruz.

Yani memleketimiz için aslında dertleniyoruz. Gelecek nesil için dertleniyoruz. Reyting kaygımız veya para kazanma kaygımız yok. Burada, benim kendi alanım sağlık sanayi. Ben tıbbi cihazlar üreticisiyim ya da rüzgâr tribünleri üretiyorum. OSB'ler için, tarım sektörü için, madenlerimiz için ve turizm sektörü için. Ama ben topluma karşı bir sorumluluğum var. Mensubu olduğum topluma ve gelecek nesle anlatmak istediklerim var.

Benim de 3 evladım var ama memleketin tüm evlatlarından sorumluyum. Dolayısıyla bu tarz çalışmalar yapıyorum. Bilhasa Nisad'ın tabii ki ev sahipliğinde, Hacı Nuri Çomu Beyefendi'yi saygıyla ve minnetle anıyorum. Evlatlarına saygılarımı sunuyorum. Onlar gibi vizyoner büyük şirketler, çünkü çok geçmişte bunları

görebilmişler. Mısır konusundaki hassasiyetleri.. Bu, vizyon sahibi insanların becerisidir. Bu tarz insanların yetişmesi, bu tarz şirketlerimizin var olması için bu oluşumlar, bu paydaşlarla birlikte yapılan toplantılar, sadece sözde değil, özde de icraata geçme noktasında da çok kıymetli benim için. Bizler takipçisi olacağız bakanlığımızla beraber.

Dolayısıyla sizlere çok teşekkür ediyoruz.

SORU: Biz de teşekkür ediyoruz, hem tarımın sürdürülebilirliğini hem üretime verdiğiniz katkısı, güzel sanatınızla daha yüksek katkılarınızı bekliyoruz.

TURGAY BEY: Her zaman efendim, her zaman. Tebrik ediyorum, bu güzel toplantı için sizleri. Hasatta bulunmaktan dolayı çok mutluyum.

SORU: Evet, merhaba Yasemin Hanım, hoş geldiniz. Tarımsal Düşünce Hasadı'na öncelikle sizden "iklim gazetecisi" ne demek, bununla ilgili bilgi almak istiyoruz.

YASEMİN MISTIKOĞLU: Beni davet ettiğiniz için öncelikle teşekkür ediyorum. Şunu söylemek istiyorum, bu konularla ilgili onlarca konferans, onlarca toplantıya katıldım hakikaten. Ama bu platform, herkesin söz alabildiği, herkesin fikirlerini söyleyebildiği bir platform olmuş. Öncelikle bunu söylemek istiyorum.

İklim gazetecisi olarak burada yer almak da benim için çok önemli. Çünkü iklim gazetecilerinin şöyle bir misyonu ve görevi var: Toplumsal sorunların, özellikle de iklimi ilgilendiren, tarımı ilgilendiren... Çünkü iklim ve tarım, zaten birlikte paralel giden bir yol arkadaşlığı aslında. Bu konulardaki sorunları bireylere aktarmak ve çözümlerini de birlikte sunmak.

Dolayısıyla bu toplantıda hem sorunlar hem çözümler bir araya getirilmiş durumda. Ben de bu toplantının sonucunda buradan oldukça yararlı bilgiler çıkacağını düşünüyorum.

SORU: Evet, biz de daha sonrasında buradaki paylaşılan çok değerli bilgileri kamuya aktarmak adına kitaplaştırmayı da düşünüyoruz. Sizden de, bu gerçekten bir sivil toplum inisiyatifi olarak destek bulsun istediğimiz için, desteklerinizi bekliyoruz.

YASEMİN HANIM: Bu konuda da şunu söyleyebilirim: Elbette kitaplaştırmak çok önemli çünkü söz uçar, yazı kalır. Bunlar çok önemli kaynaklar olacaktır. Ama bireyler, kişiler maalesef kitap okumakta biraz zorlanıyorlar ve bu kitabın çokça kişiye ulaşması da zor olacağı için ben diyorum ki, sürdürülebilir iletişim denilen bir iletişim yöntemi... Ne yapalım? Buradaki bilgileri birbirimize aktarmak için sosyal medya araçlarımızı kullanabiliriz.

Bu toplantıdaki herkes, katılan herkes, tek bir cümle yazsın ve sosyal medyada yayınlasın. Bakın, burada 150 kişi, 200 kişi... Onların çarpan etkisi çok fazla olacaktır. Dolayısıyla bu bilgilerin bireylere inmesi için biraz çaba sarf etmemiz gerekiyor.

SORU: Evet, hep birlikte o zaman bilgi kirliliğine, bilgilendirme kirliliğine karşı bir mücadeleye çare olsun bu toplantımız.

SORU: Sayın Genel Müdürüm, Tarımsal Düşünce Hasadı programımıza hoş geldiniz. Nasıl buldunuz programımızı? Ne düşünüyorsunuz bu konuda? Bakanlığın da muzdarip olduğu konulardan biri çünkü bilgilendirme kirliliği. Siz ne düşünüyorsunuz, öğrenmek istiyoruz.

ERSİN DİLBER: Tarım Bakanlığımızın, özellikle mensubu bulunduğum Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğümüzün en çok sıkıntı yaşadığı alanlardan bir tanesi de bilinen doğrular olarak görünen bilgi kirliliği. Halbuki biliyorsunuz ki şu anda gıda ile ilgili ülkemizde yeni süreçler başlattık:

Gıda kamuoyu duyurusu,

Diğer taraftan karekodla işletmelerin denetim geçmişlerinin ifadesi,

Diğer taraftan, ülkemizde pestisitlerle mücadelede çok ciddi manada bir eylem planı uyguluyoruz.

Ülkede, bir önceki ve sorunlu olan yıllara göre neredeyse %35 oranında bir azalma olduğu halde, bu algıyı yönetme noktasında sosyal medyadaki paylaşımlar, arkadaşlarımızın emeklerini yok sayacak seviyelerde.

Dolayısıyla bugün burada hem sosyal medya fenomenleri hem konunun iletişimcileri hem yayıncılar hem de konudaki bilgi sahibi olan kişilerle bir arada olmak, gayet bizim açımızdan önemli. Çünkü burada, kendimizin yaptığı şeyleri ilk ağızdan insanlara aktarmanın bir fırsat olduğunu düşünerek bugün buraya katıldık.

Bu değerli çalışmaya hizmet veren, başta sizler olmak üzere tüm arkadaşlara teşekkür ediyoruz. Böyle etkinliklerin devamının gelmesini sizlerden bekliyoruz açıkçası.

SORU: Değerli katılımınız için tekrar teşekkür etmek istiyorum. Bu tabii ki bir sosyal sorumluluk. Bakanlığımızın son dönem çalışmaları gerçekten çok takdire değer, kamuoyunda çok yankı bulan çalışmalar.

Ama umarız ki bu toplantı, sivil toplum kuruluşlarının gerçekten sorumluluğunu üstlendiği, vatandaşlarımızın da bireysel olarak sorumluluğunu aldığı yeni bir sürecin kapılarını açmış olsun. Sizden de bu konuda desteklerinizi bekliyoruz.

ERSİN DİLBER İnşallah. Bugün burada, nişasta sanayisindeki arkadaşların problemleri ve kamuoyundaki yanlışları düzeltmek için bir aradayız. Ama sadece ülkede nişasta sanayinde faaliyet gösteren sektörler değil, diğer sektörlerin de yanlış bilinen çok fazla bilgi kırıntıları var.

SUNUCU: Erhan Özmen, o da yine çok efsane bir isim. Türklüye Un Sanayicileri Federasyonu'nun 11 yıl genel başkanlığını yaptı. Kendisi döneminde Türkiye dünyada un ihracatı şampiyonu oldu, Türkiye'deki un fabrikalarına inanılmaz bir dönüşüm getirdi. Karanlık değirmen dediğimiz Endüstri 4.0. Ama bunları işte yaparken bazen toplumdaki bir takım yanlış bilgiler veya taraflı bilgiler. Şunu sormak istiyorum: Bu kadar işi

gücü yaparken, katma değerli ürün üretmeye çalışıp fon yaratmaya çalışırken, bu gıda kirliliği sizi etkiliyor mu? Yatırımlarınıza yön verirken, Ar-Ge yaparken sizi hiç yoruyor mu? Çünkü biliyorum ki geçmişte ekmekle ilgili, mesela çok muzdarip oldunuz bu konudan. Ne dersiniz Erhan Bey?

ERHAN ÖZMEN: Öncelikle herkese çok teşekkür ediyorum. Ev sahibimize, sizlere. Böyle akil insanlar, uzman insanlar, çok kıymetli arkadaşlarla da bir arada olmak çok güzel.

Bu gün, öncelikle konuyla ilgili hemen böyle 1-2 dakika konuşmak istiyorum.

Şimdi arkadaşlar, bakın burada hepimizin muzdarip olduğu bir konu var: yanlış bilgi. Şimdi her şeyi, ülkede konuşuyoruz ama asıl konuşması gerekenler burada. Asıl uzmanları burada, akil insanları burada, bilenler burada, konuya hakim olanlar burada. Ama öyle bir şey ki, özellikle de Kemal Bey'in de söylediği gibi, sosyal medya o kadar fütursuzca kullanılıyor ki maalesef bunu kontrol etmek mümkün değil. Bir taraftan kötü bir söylem ya da olumsuz bir söylem 28 kat etki ederken, olumlu söylem 8 kat etki ediyor.

Şimdi bilinçli, şuurlu, gelişimini tamamlanmayan toplumlarda maalesef bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olunuyor. O zaman herkes önüne geleni konuşuyor. Ama birinin de bilgiye ulaşması lazım. Yasemin Hanım diyor ki: "Beni diyor, lütfen diyor, bu işin tarafları beni bilgilendirmeli.. Üniversiteler, bürokrat, bakanlıklar, sivil toplum örgütleri, mesleki örgütler, yani iş dünyasının temsilcisi STK'lar, birileri beni bilgilendirmek zorunda." diyor ve çok haklı.

Bak, toplum kuruluşu sayısı, mesleki örgüt sayısı yaklaşık 150.000 gibi. Bakın, dünyanın 16 büyük ekonomisinden bahsediyoruz. Dünyanın 17 büyük nüfusundan bahsediyoruz. Ya, çok büyük ülke Türkiye. Bu kadar kirliliği yaşamamalıyız. Niye yönetemiyoruz? Niye bu işin bir düzeni yok? Niye bu işin bir alt yapısı yok?

Bakın, 150 tane, 150.000 tane STK'nın veri tabanı, dataları, envanteri. Bakın, 150.000 tane mesleki örgütten bahsediyorum, sivil toplum kuruluşundan bahsediyorum, dernekten bahsediyorum, vakıftan bahsediyorum. Ve burada, bu 150.000 tane kuruluşumuzun çıkıp da ya da bakanlıklarımızdan bahsediyorum, birilerinin bunu doğru bir şekilde izah ediyor olması lazım. Aksi takdirde de bu şekilde, bu kirlilik maalesef devam edecek.

Şimdi diğer bir taraftan, gelişmiş ülkelerdeki hadiseleri görüyoruz. Bunların hiçbirine mahal vermiyorlar. 32 tane gelişmiş ülke, işte o bildiğimiz meşhur zirvelere giderken, bürokrasiyle, STK'sıyla, mesleki örgütüyle, üniversiteleriyle birlikte bir yıl çalışmalarını yaparak, en son o işte zirvelerde, master, işte Kopenhag'da, Basel'de Davos'ta, bu zirvelerde en son nihai şekli veriliyor. Ve o bir yıllık gelişmeler. Tabii biz biriktirerek gidiyoruz, onlar bir yıl toparlayarak, hazırlık yaparak o zirvelere gidiyor. Biz böyle yaparak gidiyoruz.

Tabii ekmeği tartıştık, unu tartıştık. Beyaz dedik, siyah mı yiyeceğiz. Sektör dünya şampiyonu. 12 yıldır, 13 yıldır un sanayisi dünya ticaret lideri. Ama biz bunu ne kadar anlatabiliyoruz? Biz buna ne kadar katma değer, ne kadar gıda güvenliği, ne kadar insan sağlığı... Bunu ne kadar anlatabiliyoruz?

Ama burada yaşam devam ediyor, hayat devam ediyor. Burada bir tehdit varsa, bir sorun varsa, mutlaka çok büyük fırsatlar var. Biliyorsunuz, bizim bireysel olarak yaklaşımlarımızla, işte biraz önce hocalarımız da söyledi, protein, bakliyat grubu, vesaire. İşte yeni projelerimizle...

Artık buğday mı sadece? Buğday unu mu? Bunun ekmeği mi? Hayır, değil. Artık buğdayın yanına, pahalılaşan hayvansal proteinin yerine, biraz da tarımsal proteinleri katarak, bunları hem hal ederek, unlu mamullerimizde, işte dünyanın en fazla unlu mamuller tüketen ülkesi Türkiye’de, bunu bilimsel tabanıyla, proteini ile, mineralleri ile, vitaminleri ile, lifleri ile artık biz de kabuk değiştirmek zorundayız.

Un sanayisi de veya entegre olan diğer sanayide. Biz de artık yeni şeyler söylememiz, yeni iş modelleriyle kendi sektörümüzü yapıyor olmamız lazım. Biz de bu şekilde artık yeni projelerimiz var. Yeni projelerimiz de artık buğdayın yanına, bakliyat gruplarımızla, tahıllarımızla, lifli besinlerimizle, daha ekonomik proteinlerle bunları yapıp, bunları da inşallah, yani üniversitelerimizle birlikte de, hem Türkiye’imize hem de dünyaya, o şampiyonluğumuzu bunları geliştirerek de ilerletmemiz gerekiyor. Bunu da doğru bir şekilde inşallah anlatacağız.

SUNUCU : Siz tabii böyle yumuşak da, hani mevzuu naif de anlattınız ama vaktiyle şöyle şeyler olmuştu değil mi? Türkiye’nin içerideki bu işte, buğdayda GDO, şu bu tartışmaların sebebiyle, yanlış hatırlamıyorsam, Endonezya veya Malezya’ya, Filipinler’e un ihracatımız azalmıştı, değil mi hocam?

Bir cümleyle alalım, yani bu ticareti etkisinin bir örneği olarak.

SERTAÇ ÖZER: Şöyle, benim Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri’nde Un Tanıtım Grubu’nda danışmanlık yaptım. Sırada Filipinler’de anti-damping kampanyaları vardı, sürüyordu. Türkiye’den niyeyse 1-2 bilim insanı, belki de popüler olmak adına, Türk ununun zehirli olduğuna ilişkin birtakım söylemlerde bulunmuşlardı. Erhan Bey çok daha net hatırlar ve biz bunun akabinde ciddi bir darbe yedik, ihracat kaybı yaşadık. İhracat kaybı yaşamamak için elimizden geleni yaptık ama çok da başarılı olduğumuzu iddia edemem, kaybettik.

O yüzden biz, gıda algımızı öncelikle kendimize, sanayicimize, üniversitelerimize, çiftçimize ve işleverenimize inandırıp, vatandaşımıza inandırıp, doğru algı ile Erhan Bey’in bahsettiği yenilikçi ürünler tarzında yürümek, ilerlemek zorundayız. Çünkü dünya, yine Ebru Hanım’ın konusu, hayvansal proteinlerde bir sıkıntıya giriyor, girecek. Karbon, su ayak izi vesaire, pek çok ama devamında bitkisel proteinlerin önemini...

SUNUCU: onu da konuşacağız. Çünkü bir taraftan da sığırlara karşı da bir mücadele başlattık. O da gene bir, mesela bilgi kirliliğinin çok yoğun yaşandığı. Yani, resmen o evcilleştirdiğimiz kınalı kuzulara düşman kesildik, bari yazık, günah yani.

Şimdi, SeniH Hocam, Profesör Doktor SeniH Yazgan, Uludağ Yaş Sebze Meyve İhracatçıları Birliği Başkanı. Bu giden ürünler, dönenler, aflatoksin ile ilgili sizinle bir konuştuğumuzda demiştiniz ki: “Ya bu işin içinde mafya bile var.” “Yok artık!” dedim. Yani mafya buraya da dadandıysa...

Şimdi siz bize bir anlatın, mevzu nedir? 4 buçuk dakika .

SENİH YAZGAN: Ama ben bir de Ziraat Fakültesi emekli öğretim üyesi olma hakkımı da kullanmak için hocam, bilgi kirliliği en çok emekli gruplarından. Bu konuda bilgi, 1-2 bilgiyi de paylaşmak istiyorum.

Bir kere, tarım mı, savunma sanayi mi? Bana kalırsa tarım. Mutlaka ve mutlaka Türkiye’de savunma sanayine yapılan yatırımdan katbekat fazlasını biz tarıma yapmak zorundayız. Neden? Eğer cepheye gönderdiğiniz askeri besleyecek olan kaynağınız yoksa, o cephedeki askeri en fazla silahları orada bırakır, yok eder, gidersiniz. O nedenle ben, tarımın çok daha önemli olduğunu her yerde vurgulamaya çalışıyorum.

Bir kere, sulama hocasıyım. Mısır, mısır C4 bitkisidir. C4 bitkisi demek şudur arkadaşlar: Suyu ver, fotosentez yapabilecek iklim koşullarını bilsin, ölmeden devam eden, verim vermeye giden bir bitkidir. Su tüketim katsayısı çok yüksek bir bitkidir. Ama biz mısıra ihtiyacımız var mı? Var, tabii ki.

Ama ülkemizin, ne yazık ki Devlet Planlama Teşkilatı’nın kapatılmasının ardından, herhangi bir tarımda planlamayla ilgilenen bir projemiz, şu anki bakanımız dışında hiç gündeme gelmedi. O iyi oldu şu anda, evet. Yani planlı tarımsal üretim gerçekten ülkenin en önemli ihtiyacı. Bunu kısa, orta, uzun vadeli planlamak zorundayız. Ha, bugün İbrahim Bey gider, yarın başkası gelir ama politikayı birilerinin icra etmesi en önemli konulardan bir tanesidir.

Kaynaklarımız sınırlı, su kaynaklarımız sınırlı. Bu konuda lütfen dünyanın sadece ve sadece bir ülkesi vardır ki, içme suyu niteliği kazandırıldıktan sonra çim sulayan bir ülkeyiz. Bütün yerel yönetimlere bakın, rekreasyon alanlarında herkes sular. İçme suyu ile sulama yapan bir toplumuz.

Hocam, şu pestisit mafyaya bir sonra... Son, iyi tarım uygulamaları diye bir uygulamamız var. Dünyada hiçbir karşılığı yok. Bundan bir an önce bakanlığımızın vazgeçmesi gerekiyor. Dünyadaki karşılığı olan Global GAP ki onun altındadır. İl tarım uygulamaları yerine bakanlığımızın bir an önce Global GAP’e geçmesi gerekir ki ihracatta bu yalancılığı, işte belge sahtekarlıklarının da bir anlamda önüne geçmek için, bu mutlaka bakanlığın gündeme getirmesi gereken konuların başında.

Geri dönen ürünlere evet, arkadaşlar. Bunu da 2 tane etmen var:

Kalıntı,

Karantina etmeni.

Bunları bir kere birbirinden çok iyi ayırt etmemiz gerekiyor. Karantina etmeni nedir? Ersin, Bey değindi. Böcek oluyor, virüs oluyor. Diyor ki: “Bana buraya gelmesin, yani benim ülkeme bulaşmasın.”

Bunu en çok nerede yaşıyoruz? Rusya’yla yaşıyoruz. Rusya’daki iklim koşulları açısından baktığınızda, yani bir Akdeniz meyvesinin orada yaşam döngüsünü sürdürmesi mümkün olmamakla birlikte, “Hayır, ben bunu görmek istemiyorum.” diyor, geri iade ediyor.

Bana deseler ki: “Ailecek bu geri dönen ürünü evde tüketir misin?” Seve seve tüketirim. Neden? Akdeniz

meyvesinin yaşadığı bir ortamda pestisit yok demektir.

Dönüyor, 1.000 tırdan 3 tanesi dönüyor. Nasıl dönüyor?

Bulgaristan kapısında bir mafyavari bir laboratuvar düzeni var. Bundan önceki Tarım Bakan Yardımcısı ile Kapıkule’de bir toplantı yaptık. Diyor ki Bakan Yardımcısı, Bulgaristan Tarım Bakan Yardımcısı söylüyor:

“Laboratuvardaki cihazları inceledik. Cihazların kapasitelerini biliyoruz. Bu laboratuvarda bu kapasiteli yapılabilecek analiz sayısının katbekat fazlası çıkarılıyor. Yani günün 48 saat değil, 72 saat olması gerekir ki, bir günde çıkacak analiz sayısı bu kadar olsun.”

Peki, “Ne yazalım abi?” modu, yazmışlar. Ve bir ürün 6 ay, bir firma 6 ay herhangi bir bildirim almadığı takdirde, o ürün analize dalga bulmakta.

Böyle bir biber konusunu örnek vereyim. Biber konusunda, eğer bir bildirim yapmazsa, Bulgaristan, Türkiye’den kışın giden biberleri analiz yapamayacağı için ve her bir analiz 700 ile 800 arasında değişiyor ve bu gelir kaybına uğrayacağı için, öyle ya da böyle, geri gönderiyor.

Bir ihracatçı için bir tırın dönmesi kadar, o kadar zor, o kadar maliyetli bir iş vardır ki, bunu bir ihracatçı göz göre göre yapması diye bir şey söz konusu olamaz.

Bulgaristan kapısında yaşadığımız en büyük sıkıntıların başında bugün, yani keyfe keder bir geri dönüş söz konusu. Ha, pestisistle ilgili zamanla ilgili sorunlar yaşıyor musunuz? Nerede yaşıyoruz? Bulgaristan kapısından geçiyor, market diyor ki: “Ben ABE Meral değerlerini tamam, işte sıfır. Sıfır sıfır bir ama ben” diyor ki: “Market olarak 0.0005 istiyorum.” diyor. Market kendi eliniz yaptığında bu sefer oradan geriye dönüyor. Bunlar aslında Avrupa MR değerleri içerisinde kabul edilen, ancak marketin kabul etmediği anlamda da geri dönen ürünlerimiz var. Bunlarla ilgili olan süreçleri de toplum bu anlamda bilmesi gerekir.

Bakın arkadaşlar, en büyük sorunlarımızdan bir tanesini söyleyeyim. İsim de vereceğim artık burada. Erman Toroğlu, adam spor hakemlikten spor yorumcusu oldu, gitti, dedi ki: “Ben tavuk yemiyorum, tavuklar hormonludur.” dedi. Bandırma’da yatırım yapan Şeker Piliç battı. Ya böyle bir şey olabilir mi? Arkadaşlar, şöyle söyleyeyim ben. 62 yaşındayım. Ben biber kurutmuş, patlıcan kurutmuş, bunlardan dolma yemiş, işte bunları tüketmiş olan insanlardan biriyim. Güneş kurutma olan her yerde aflatoksin oluşma riski var.

Fakat bu, Avrupa’ya inciri gönderirken, gönderilen firma elle dahi işliyor bunları. Yani tutup, renkli infralet ışıkları altında bütün küfleri takip ederek el ile ayıklayarak gönderiyor.

Afrotoksin konusunda da orada da aynı şekilde yolda giderken olan üremeye dahi karşı karşıya kaldığında imal sürecine giriyor ki yani aflatoksin ne kadar tükettiğinizde burada hekim arkadaşlar da, gıdacı arkadaşlar her gün bir kilo incir mi yiyorsunuz? Yani bu su toksinden ölen insan var mı? Yani toplumda paylaşılması ama Afrotoksin ölen insan var mıdır? Yoktur. Pestisistten ölen insan var mıdır? Yoktur. Ama Türkiye’de bir ihracat aşamasında giden ürünlerin yani çektiğimizi çektiydiklerinizi biz biliyoruz. İşte başımızda var Ersin Bey.

Yani verilen analiz ücretleri, yapılan kontrollerin sayısına bakıldığında bir ihracatçı olmaktan vazgeçmek için o kadar çok gerekçemiz var ki.

SUNUCU: Senih hocam, bir şey sormak istiyorum, öğretmenim. Hemen geleceğim.

Şimdi bu aflatoksin dediğimiz şey, kuru inciri, üzümü ya da biberi açık havada kuruttuğumuzda, nem ve ısıda biraz yükselse, uygun koşullarda değilse doğal olarak gelişebiliyor. Tabii ki biz şimdi normalde aslında hep pazara gidiyoruz, diyoruz ki: “Doğal olanını ver, evde kuruttuysan ver, damda salça yaptıysan ver.” diyoruz. Onu seviyoruz, doğal beslendiğimizi düşünüyoruz.

Ama aynı doğallıktaki mal gidip, geri gelip, aflatoksinden geldi denildiğinde, bu sefer tüccarı, üreticiyi, çiftçiyi suçluyoruz. Siz bunu biliyor muydunuz?

Bu aflatoksin denen şey, her gün çünkü televizyonda çıkıyor. Aramızda bunun bu şekilde olduğunu biliyor muydunuz? Tamamen doğal yani. Ev salçasında var, ev salçası yiyorsanız. Her şeyde var.

YASEMİN MISTIKOĞLU Evet, bunu anlatmamız gerekiyor. Mesela başında da söyledim. Bu bilgileri en azından burada, bakın, kaç kişiyiz? Bir cümle yazıp kendi sosyal medyamızdan yayınlarsak, belki bizi takip edenler, bizi tanıyanlar bunu öğrenirler. Dolayısıyla bilmediğimiz bir şeyin konusunda nasıl yorum yapabiliriz ki biz? Sizler biliyorsanız, lütfen bunu anlatın ki , tek bir cümle yazıp gönderin. Sizleri de takip edenler, onlar da başkalarına göndersin.

Dolayısıyla bu salça meselesini gerçekten bilmiyorduk işte. Hepimiz yazalım, gönderelim bunu.

SUNUCU: Teşekkür ediyorum.

Şimdi Ayşegül Hanım’a geçsem ama ondan önce de Hilal Hocam, siz de şöyle bir soru yönelteceğiz.

Şimdi burada anlatıldı ya, mesela buradan çıkıyoruz, dışarıda biri diyor ki: “Mesela ya, Seni Hoca öyle söyledi ama ben ona inanmıyorum. Beni susturdular.” Bunu size soracağız, bunu gerçekten bize bir anlatın. Birazdan size soracağız.

Ama şimdi Ayşegül Sel Işık, doktor, kendisi Birleşmiş Milletler Gıda Tarım Örgütü (FAO)’nun Orta Doğu Türkiye temsilci yardımcısı. Aslında bütün bu mevzuların en çok muhataplarından bir tanesi. Dünyada ne oluyor? Dünya farklı farklı kurumlar. Birleşmiş Milletler FAO bu konuda ne düşünüyor? Ne yapıyor?

Ayşegül Hanım, buyurun.

AYŞEGÜL SELİŞİK: Şimdi ben aynı zamanda hani gıda konusunda da çalışan biriyim. Şimdi Ersin Bey varken, Nevzat Hoca varken, belki çok konuşmak düşmez bana ama bu gıda konusundaki bilgi kirliliğinden başlamak istiyorum. Tabii, aflatoksin, küf konusunda hepimiz de bilgiliyiz. Diyetisyenlerimiz de var burada, onlar da bilgili.

Ama işin burada bir otoritesi varken, bize şahsi olarak da bir sözcüsü olmalı kurumun. Ben daha önce de şahsi olarak da bunu çok tavsiye ettim. Kesinlikle bu kurumun bir temsilcisi olmalı. Yanlışları düzelten bir temsilcisi olmalı.

Aslında yanlış bilgiler var, paylaşıyor. Bunu da gıda okuryazarlığıyla toplumda değiştirmemiz gerekiyor ki bu konuda biz, Tarım Orman Bakanlığıyla birlikte faydalı bir proje yaptık ve bir rehber de oluşturduk.

Ama gıda okuryazarlığı öyle bugünden yarına oluşturacağımız bir şey değil. Gerçekten bir bilgi altyapısı gerekiyor. Ama kültürel ve bir de aynı zamanda toplumun bir eğitim alt yapısının olması gerekiyor.

Şimdi topluma o dili, işte teknik dili çok toparlayıp yansıtmak gerekiyor. Şimdi FAO burada doğru bilgiyi toparlayıp yansıtan bir kuruluş. Birleşmiş Milletler olarak, dünyadaki tüm ülkelerle çalışıyoruz.

Doğru bilgiyi alıyoruz, ülkelerde proje yapıp bunu analiz ediyoruz. Hani dünyada ne diyoruz biz? Açıklıkla mücadele ediyoruz.

Şimdi aç, insanları konuşurken ya da onların gıda güvenliğini nasıl temin edeceğimizi konuşurken, tabii ki GDO'yu da konuşuyoruz. GDO'lu ürünlerin izni bu. Bilimsel bilgilerle hareket edilmesi gerektiğine inanıyoruz. O yüzden Kodex Alimentarius'la ilgili birçok etkin çalışmamız var. Çünkü Kodex'e ev sahipliği yapıyoruz ya da Dünya Sağlık Örgütü ile birlikte çalışıyoruz ve burada bilimsel verileri üretip doğru platform oluşturuyoruz. Bu konuda da zaten bir platformumuz var ama gıda okuryazarlığı gerçekten ayrı bir konu.

Şimdi paylaşamayan bir şey de tabii, hiçbirimiz doğru olarak bilmiyoruz ve bu bilmediğimiz bir şeyi de medya, bunu çok haklı olarak nereden, hangi taraftan popüler olmak istiyorsa oradan alıyor ve oradan kullanıyor. Yani burada o yüzden hepimize bir rol düşüyor. Şimdi kendi adımıza konuşalım. Nerede eksik varsa, o projeyi hayata geçiriyoruz.

Şimdi biz bugün için beslenmeyi herkes konuşuyor ama küçük ölçekli işletmelerin ürettiği ürünlerin, işte tam da bu konuda, işte doğal gıdalar, kadınların ürettiği kooperatif ürünleri, bu gıdaların sağlıklı olup olmadığı ya da bunların standardize edilip piyasaya verilmesi ile ilgili bir proje yapacağız. Gıda Kontrol Genel Müdürlüğü ile biz buradan belli çıktılarla geleceğiz ve işte projenin içerisinde görünürlük de olacak.

Hani işte TÜBİTAK artık bir kural koymuş: "Yayınlar mutlaka bir de üstüne makalelerde bir iletişim bölümü olmalı." diyor. Ya bizim projelerimizde zaten var ama bir dakikalık videoların ben çok etkili olduğuna inanıyorum ki FAO'nun böyle son günlerde Instagram'ını bilmiyorum, takip ediyor musunuz, kısa kısa videolar yayınlanıyor. İşte hatalı bilgileri düzeltip tekrar sunuyoruz, işte topraktaki besin varlığının ne kadar önemli olduğunu sunuyoruz ya da gıda atıklarıyla ilgili verileri paylaşıyoruz ya da bu görüntüsü bozuk olan gıdaların da aslında besin değerlerinin aynı olduğunu paylaşıyoruz. Daha doğrusu tercüme edip halkla paylaşmaya çalışıyoruz ama burada iş birliği yapmamız gerekiyor. Bütün kurumlarla yapmamız gerekiyor. Ben şu topluluğa baktığımda gerçekten formattan çok çok mutluyum. Keşke bütün konferanslar, aslında paneller hep böyle yapılsa. Hepimiz gelsek, hepimiz bak konuşsak artık. Çünkü taraflara artık taraf olmaya ya da ne bileyim, hepimiz bu işin bir parçasıyız. Dediğimiz gibi savunma sanayiinden çok daha önemli bir

sektörün içerisindeyiz. Hepimiz bu işe emek veriyoruz ve bu emeğin bir parçası olmaktan ben şahsen çok mutluyum.

Bu çabalarımızı birleştirelim ki gelecek nesillere gerçekten güzel bir dünya bırakalım. Şimdi çalıştığım kurumun misyonu bu şekilde ama Türkiye bu anlamda çok zengin bir ülke ve kıymetli bir ülke. Ama ihracatımızda gönderdiğimiz ürünler geri dönmessin diye bir çabamız varsa, o çabayı doğru anlatalım. Ama halk da kalkıp demesin ki “Biz mi yiyeceğiz bu ürünleri?” demesin. Aslında yediğimiz ürün, işte patates cipsi sağlıklı değil. Çünkü onun bir kuralı kodeksle konmuş durumda. Ben de çalıştım o birimde. 20 yıl Tarım ve Orman Bakanlığı’na hizmet ettim. Yani bu Kodex biriminde de çalıştım. Orada bütün dünya standartları neyse çalışılıyor, analiz yapılıyor, tartışılıyor, uzmanlar davet ediliyor. Yani orada gerçekten bir emek var. Hani buradaki bu emeği paylaşmakta sıkıntı var, bence yansıtmakta sıkıntı var.

İşimizi demek ki bir yerde eksik yapıyoruz. Yani bence o eksikliği tamamlamamız lazım. İşte bu kurum ya da bu birlikteliği bence olumlu bir misyona dönüştürelim. O eksik ne, onu bulalım ve bu eksikten yola çıkıp o eksikliği artık tamamlayalım.

SUNUCU: Bu kadar. Konuşalım. Ayşegül Hanım bir öneride bulunmuştu. Nevzat Hocam’a geleceğim o zaman, tamam. Çünkü Seni Hocam’ın da ticari tarafı aslında bitmedi. ona çıkart da sonra döneceğim. Buyurun, bir dakika, buyurun Nevzat Hocam.

NEVZAT ARTIK: Şimdi bir düzeltme yapmamız lazım. Salçada küf vardır, salçada aflatoksin yoktur. Küf bir mikroorganizmadır. Aflatoksin, küfün *Aspergillus Niger*’in oluşturduğu bir sekonder metabolittir. Daha anlaşılması için; küf, gıdayı bozduğu zaman bir kalıntı bırakır. İşte aflatoksin sekonder metabolittir. Hiç kimse salçayı kavanozundan açıp üzerine yağ koyup buzdolabında tutmasın. Herkes salçayı açtıktan sonra dondursun, buzdolabı dizilerine koysun, öyle kullansın. Evde de hepiniz küfü böylece azaltmış olursunuz. Daha birinci anın başlangıcı bu.

SUNUCU: tamam. Gıda dersine giriş yaptık.

Şimdi Ayşegül Hanım dedi ki, “Bunu daha çok projeler yapmamız gerekiyor.” Ben şimdi hemen özellikle sizin yanınıza İsmail Fidan Beyefendi’yi oturttum ki hemen bir iş birliği ortamı yaratılsın. Niye? Rafadan Tayfa’yı kimler biliyor? Bu taraftan Z kuşakları eller havaya! Evet, Milana’nın da böyle, Hayriler, Maililer...

Şimdi tabii film dünyası, Hollywood, her şeyi bize önceden söylüyor. “Şu olacak, işte açlık, kıtlık, bilmem ne...” Rafadan Tayfa da müthiş şeyler yapıyor. Bu anlamda da bence burada en çok size iş düşüyor. Kabul edin, bize de yardım edin! Bence siz de doğru mesajın taşıyıcısıdır. Birazcık bize bu durumdan bahsedin. Biliyorum ki, çünkü Rafadan Tayfa bir sürü mesaj taşıyor.

İSMAL FİDAN: Öncelikle çok teşekkür ederiz, böyle bir etkinlik olduğu için ve bizi de dahil ettiğiniz için. Çünkü az önce bir hanımefendi dedi ki, “Siz ne alaka?” dedi. Yani bu etkinlikte falan... Dedim ki, “Konuşunca belki daha anlaşılır.”

Ve hayatımdaki en güzel ve bu tarz bir etkinlikteyim. Hani içerik olarak ilk kez bu kadar İsmail'in konuşmacı olduğu etkinlik...

SUNUCU: Sağ baştan İsmail'ler! İsmail Bey burada... Bütün ağır toplar İsmail'miş demek ki!

İSMAİL FİDAN: Bunun artısını şöyle gördüm: Siz "İsmail Bey" dedikten sonra herkesin kafasını kaldırdığını görüyorum. Demek ki bu taktik olabilir.

Şimdi bu arada, hani ben daha çok medya tarafındayım. Diyorum ki, "Medyayla ilgili bir şeyler söylerim." Ama Kemal Abi öyle bir konuşma yaptı ki, bence konuşma da yapmadı, danışmanlık hizmeti verdi! Çünkü gerçekten şu an bizim işimiz tanıtım, PR, içerik...

Ve şu an çoğu bu alanda hizmet veren şirketler, şu an var olan bir içeriğin mecralara göre evrilmesi gerektiğinin farkında değil. Ve bu insanlar bu işi profesyonel yapıyor. O yüzden bana göre bir danışmanlık hizmeti verdi. Öyle olunca benim o taraf kapanmış oldu.

Şimdi böyle durumlarda da Kalkınma Ajansı Genel Müdürümüzün bir anlattığı fıkra vardı. Çok kısaca, süremi de yenilesin diye özet geçeceğim:

Bir tane adam var, hiçbir iş yapmıyor, ömrü boyunca... Bir sel oluyor, bir kütleye tutunuyor. Öyle olunca da birkaç kişi elini uzatıyor, 10 kişiyi kurtarıyor. Öyle olunca da kahraman oluyor tabii! Türkiye gündemine de geçince, tüm Türkiye'de seminerler veriyor: "10 kişiyi nasıl kurtardı?" diye.

Ondan sonra, neyse zaman geçiyor, bu adam ölüyor, cennete gidiyor. 10 kişiyi kurtardığı için oradakiler diyor ki, "Burada herkes işiyle bir şey yapar ya, bu paylaşır, herkesle bu işini anlatmış olur. Sen ne yapıyordun?"

"Ben seminer veririm sadece."

Ve sağım, hiç içeriği sormadan hemen bir seminer tertip ediyorlar. Ve en son teknik mikrofonu ayarlayan kişi diyor ki:

"Abi, ne anlatacaksın hiç onu sormadık."

Valla diyor, "Ben 10 kişiyi kurtardım, onu anlatacağım."

Abi diyor, "Önüme Nuh Aleyhisselam'ı oturturur, fazla üfürme!"

Şimdi ben de bu kadar uzmanlar arasında, bu kadar değerli insanın arasında fazla bilgiyi üfüremeyeceğiz ama...

Turgay Abimiz ne dedi? "Tarım gelecek," dedi. Evet, gerçekten!

Yani bu dönemde tarım geleceğimiz ama insanlık tarihine baktığımızda da hiç değişmeyen bir geleceğimiz var, o da çocuklar! Ve psikoloğumuz dedi ki, “Doğru dertleri kaygı edinmeliyiz.”

O zaman tüm ebeveynlere sorduğunuz zaman da, doğru kaygı, tek değişmeyen kaygı belki çocuklarımızdır. O yüzden bizim şuna bir başlık açmak lazım. Bazen, yani çocuğu olmayan ya da Rafadan Tayfa'yı biraz yüzeysel izleyen herkes şöyle düşünebiliyor:

“Rafadan” ismi de ilginç, bir daha tam olmamış tayfa. öğreneceği çok şey var...

Öyle olunca sanki bir çizgi film deyip geçebiliyor. Ama benim bir cümlem var:

Diyorum ki, “Biz içeriğinde her harfini, görselinde her karesini, müziğinde her notasını alanındaki uzmanlarca değerlendirip ekrana taşıyan bir içeriğiz.”

Şimdi böyle olunca tabii milyonlarca başarımız var, çok şükür. Yani şu an Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki... Bunu kendimizi övmek için söylemiyorum, sadece göğsümüzdeki o gururun sırtımıza verdiği yükü vurgulamak için söylüyorum.

Ve hep en büyük kaygımız neydi? Burada anlattığımız bir derdimiz var. Bunu nasıl anlatırsınız?

Örneğin, TRT Çocuk bunu öne çıkarttı. Başlık açmak lazım: TRT Çocuk, anlık yayınında 10 milyon çocuğa ulaşıyor!

Bu ne demek oluyor? Eğer doğru bir içeriği verdiyseniz, 10 milyon çocuk doğru bir şekilde etkileniyor. Yanlış bir bilgi verdiyseniz de, 10 milyon çocuk maalesef yanlış bir bilgiyle tanışmış oluyor.

O yüzden sırtımızdaki yük çok büyük. Ve biz hep şöyle deriz:

“Biz bilmiyoruz, dinlemeyi de çok seviyoruz.”

Az önce genel müdürümüzle konuştuk, okul üzümü daha... Ben aslında notlarımı almıştım kendisine. Okul üzümünde bir tek üzümü taşımadım herhalde, o kadar uğraştım dedi. Emeği çok büyük.

Bir okul üzümü kampanyamız vardı. Okullara üzüm dağıtılacak...

Şimdi bir derdimiz var! Hatta ben diyorum ki:

“Rafadan Tayfa, kamunun çocuk yüzüdür. Kimin bir derdi, karnı ağrısı varsa, bunu Rafadan Tayfa'ya verelim, o anlatsın.”

Şimdi burada bu gerçekten... Şöyle düşünün: Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki en etkili kampanya olarak biliniyor, hâlâ!

O yüzden de biz diyoruz ki, mesela GDO ile ilgili bir bölüm mü yaptık? Biz diyoruz ki, “Biz bilmiyoruz.” Ne yapıyoruz? Hemen işin uzmanı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ile görüşüyoruz.

Bütün bunların dışında içerik danışmanlarımız, psikolojik danışmanlarımızın imzası olmadan hiçbir içeriği ekrana taşımıyoruz. Hatta biz bunu yapalım yapmayalım TRT Çocuk içerisinde üç defa denetimden geçtikten sonra ekrana geliyor.

Bir süre sonra, Ben şahsım da istatistik mezunuyum. O yüzden attığımız her adımı, bütün verileri... Ben şunu derim: Biz böyle düşünüyoruz ama saha ne düşünüyor? O yüzden ya da yaptığımız işin o fokus grup çalışmaları veya toplam hedef kitledeki geri dönüşüne... Bununla ilgili çok ciddi çalışmalar yapıyoruz. Ve gerçekten o kadar önemli bir bilgi ki... Aslında ekrana girmiş bir içeriği düşünün. Az önce ne dedim? Onlarca denetimden geçiyor ama bizim şöyle bir felsefemiz var: Çocuğun yüksek yararı, her türlü yayın ihtiyacından önce gelir.

Bu ne demek oluyor? Üç yıldır yayınlanan bir bölüm var. En yani, belki bu konuyla ilgili değil ama biz eve girmek... Ne diyoruz? Ayakkabıyla eve girilmez. Bizim kültürümüz olan bir şey. O yüzden onu da böyle tuttuğumda, ayakkabımızı çıkartayım değil de böyle hayra yapıyor, arkadan ayakkabısının gittiğini görüyoruz ama izleyici diyor ki: Ayakkabıyı çıkarttı.

Bir de ebeveyn yazıyor mesela, ya diyor: Geçen çocuğum terliğini fırlattı. Nereden çıktı bu? Derken diyor: Sizin bölümü gördüm, oradan etkilenmiş olabilir. Yani tamamen bir varsayım. Ne yapıyoruz? Hemen ekibimizle bunu değerlendiriyoruz. Olabilir mi? Bir ihtimal... O zaman ne yapıyoruz? Üç yıldır yayınlanan, bütün her işlemi bitmiş bölümü bile... Ne diyoruz? Çocuğun yüksek yararı için onu gerekiyorsa revize ediyoruz. Yani bu gerçekten çok çok kıymetli bir alan.

Şimdi ama ben şunun... Yani bu masada tabii ki herkes alanda uzman ve çok hakikaten konuşulması gereken derinlemesine konular var. Ama değinilmesi gereken noktalardan biri de... Ben çünkü şöyle: Sağlıklı bir besinin önemi kadar, kültürünün de, mutfak kültürünün de, aile kültürünün de... Yani bir akşam yemeğinin ailecek yenilmesinin de en az o kadar önemli olduğunu düşünüyorum. O yüzden de yaptığımız her içerikle, yapımda buralara çok ciddi vurgular yapıyoruz.

Şimdi o zaman dedik ya, burada uzmanlar varken çok da biz üfürmeyeceğiz. O zaman biz neler yaptığımıza birazcık değinmek istiyorum.

Şimdi o zaman şöyle yapalım: İkinci bir konuşma kısmı olacaksa, öyle yapalım. Ben çok kısaca şunu söyleyeyim. Şimdi bunun etkisi nedir? Mesela biz bir köfte tarifi bölümü yaptık. Milyonlarca ebeveynimiz dedi ki: Allah razı olsun, çocuğum yemiyordu, köfte yemiyordu. Sayenizde et yiyor. Ne olur bir de balık bölümü yapın. Hemen balık ekmek bölümünü yaptık.

Kuru üzüm kampanyasını yaptığımızda milyonlarca kişi bize şunu yazdı. Dedi ki: Çocuğum üzüm sevmiyordu, kuru meyveleri sevmiyordu. Bunun başka bir versiyonları da olacak mı? O yüzden yani şöyle düşünün: Ya, doğru markayla doğru içeriği buluşturduğunuzda... Aslında bazen şöyle düşünün: Devasa organizasyonlar

yapıyoruz maalesef devlet kurumlarımız olarak. Ama belki onun çok daha uygun bir bütçesine, doğru markayla, doğru hedef kitleyi, doğru içerikle buluşturduğunuz zaman... Zaten etkisi çok çok büyüyor.

Bir daha söz gelirse biz neler yaptık, onu tamamlarız.

SUNUCU: Gelecek, Çok önemli. Tam 15 geçce ara verip yemeğimizi yiyeceğiz. Teknik olarak da onlara uymak zorundayım.

Son iki konuğumuz var. Bir, Talat hocamla görüşeceğiz. Şimdi de Bülent Bey ile konuşacağız. Tam böyle bitirmeye yakın... Şimdi tabii Erhan Bey'de söylemişti ya, bütün bu konuşulanlar, bu kirlilik, şu bu... Hani böyle atık fabrikalarından bahsediyoruz ya. Atıkları hemen dönüştürelim ama akşamları atık bilgilerle uyuyoruz, sabah travmalarla uyanıyoruz. Onu mu yesin, bunu mu alayım? Çok para harcayayım... Gıda endüstrisi de yanımızda.

Talat İçöz var. Sabri Ülker Vakfı'nın başında. Geçtiğimiz aylarda da Murat Ülker ara ara blogda bir şeyler paylaşıyor ve bir paylaşım yaptı. Dedi ki yani: Bu dezenformasyon, gıdadaki teknoloji tarafındaki dezenformasyon, bizim yatırımlarımızı etkiliyor. Ticareti etkiliyor. Gelecekte sağlığı, beslenmeyi etkiliyor.

Sesi size veriyorum hocam. Altı dakika. Sonra Bülent Bey'e geçeriz. Bir turda bir daha geleceğiz.

TALAT İÇÖZ: Efendim, gerçekten çok zevk aldığım bir toplantıya katılmış oldum. Teşekkür ederim. Benim bir Ülker'deki çalışmalarım var. Bir de çok eskiden siyasetle de ilgilenmiştim. Bir dönem Özal zamanında milletvekiliydim.

Şimdi burada şunu söylemek istiyorum. Biz bir defa vakıf olarak tabii işin ticari şeylerinden tamamen kendimizi soyutlamaya çalıştık ve onu... On beş senelik bir vakıfız ve başarıyla gerçekleştirdik. O yüzden başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere birçok yerde kabul gördük.

Projelerimiz ve çalışmalarımız çok başarılı sürüyor. İkinci taraftan bakarsak, biz... Hani siz söylediniz şeyden: Çiftlikten tabağa veyahut da tarladan tabağa... Onun gibi.

Biz bu zincirin en son halkasıyız. Yani tarladan gelen veyahut da hayvancılıktan gelen ürünleri halkımıza sunan aşamadayız. Dolayısıyla bu bilginin yanlış kullanılmasından en çok olumsuz etkilenen bizleriz.

Diğer yerlerdeki şeyleri biz bir yerde durdurabilme şansına sahibiz. Ama kurumsal olarak büyük kurumlarımızın bir handikabı var. Merdiven altı şeylerle kirlenen bilginin bize de etkileri olumsuz oluyor. Aslında biz yani her aşamasında son derece kontrollere önem veren bir kurum olmak zorundayız.

Ben şunu ifade etmek istiyorum. Toplumumuz bir, eskiden medyanın çok ağır şeyi altındaydı, şimdi de sosyal medyanın ağır etkisi altında. Bunların tabii, düşünceyi ifade hürriyeti içerisinde sonuna kadar savunulması gereken şeyler olduğunu düşünüyorum. Ama siyasi şapkam altında şöyle bir hadise yaşamıştım. Rahmetli Turgut Özal, bu bilgi kirliliği veyahut da şey konusunda mücadele için şöyle bir fikir ortaya atmıştı bir zaman.

Onun faydalı olabileceğini düşünüyorum, o bakımdan paylaşmak isterim.

Dedi ki: “Düşünceyi ifade özgürlüğü sonuna kadar kullanılsın, fakat herkes, iddia sahiplerinin hepsi iddialarının delillerini hazır bulundursun. Hazır bulundursa, zarar görenler bununla ilgili bir meselesi olduğunda, o iddia sahibi delillerini kendi ispat etmek zorunda olsun.”

Şimdi burada olay tersinden gidiyor Türkiye’de. Kendisine satılan kurum, buradaki bu satışmayı temizlemekle kendisi mükellef halde kalıyor. Bu büyük bir haksızlık. Ama eğer müdellel olursa, yani delilini önceden elinde bulundursa, satılan kurum veya kişi o zaman daha dikkatli hareket etmek zorunda kalacak.

Yani ben, “İşte filanca şey zehirlidir.” dedim ve bununla şu kurumlar büyük zararlar gördü. O kurumlar yarın benimle ilgili bir mesele açarsa, bir dava açarsa, bunun delillerine hazır bulundurmalıyım. Hazırsa mesele yok. O zaman düşünceyi ifade hürriyeti içerisinde istediğini söyleyebilir. Ama hazır değil de bir dedikoduyu rastgele, kendisi popüler olmak adına ortaya atıyorsa, burada bir sorumluluğu olması lazım.

Ben yani, kısaca bu güzel konuşmaların içerisine böyle bir değişik pencereden bakılmasını düşünüyorum.

Biz vakıf olarak söyleyecek olursam, öncelikle tabii şekerli, tuzlu ürünler üretiyoruz. Bu, rahmetli kurucumuz Sabri Ülker’in, kendisini rahmetle anıyorum, bir cıngılı vardı. Ben çocukken dinlerdim:

“Önce güneş, hava, su, sonra bol gıda gelir. Akşama babacığım, unutma Ülker getir!”

Gibi bir şey reklam cıngılıydı. Şimdi burada kendisinin, yani hava, su, güneş öncelikle sağlıklı bir beslenmeyi tavsiye ediyor çocuklara. Ondan sonra da bugünkü mottomuz da **“Mutlu et mutlu ol”** var. O da yani, şekerli, çikolatalı vesaireli bir hayatın çikolatasız bir hayatın olması mümkün değil. Ama ölçüsünde yemek lazım.

Az önce hani suyun dahi zehir olabileceğini konuştuğumuza göre, ölçüsünde... Biz vakıf olarak, işte bu sağlıklı beslenmenin nasıl olması gerektiğini Milli Eğitim Bakanlığı’yla 10 yıldan uzun süredir yaptığımız bir çalışmayla 250 okula devamlı anlatmaya çalışıyoruz ve bu okul sayımızı da artırıyoruz.

Kendimizi hem Ülker Grubu’nun ürünlerinden ayırıştırıp, bir taraftan da önce ilkokullardan başlayarak, yani bir sosyal sorumluluk düşüncesi içerisinde, çocuklarımızın nasıl besleneceğini... Oradan şimdi üniversitelere geçtik. Hacettepe Üniversitesi, Medipol Üniversitesi, efendim birçok, 7-8 üniversiteyle iş birliği içerisindeyiz. Bir ara FAO ile bir gayretimiz olmuştu.

Şimdi Sağlık Bakanlığı’yla bir çalışma başlatıyoruz. Tarım Bakanlığı’yla zaman zaman çalışmalar yapıyoruz. Yani şeyde... Ben asıl mesaj olarak, büyük kurumların bu sağlıksız ürünleri üretmeyi bir defa bilinçli olarak yapma şansları hiç yok. Hiçbir bakımdan da sektörün disipline edici bir tarafı var işin. Yani bunlara biz son derece dikkat ediyoruz.

Ama az önce söylediğim, rahmetli Turgut Özal’ın basına getirmek istediği bir düzenleme vardı. Sanki böyle

bir şeye ihtiyacımız var gibi geliyor.

Çok teşekkür ederim.

SUNUCU: Talat hocam, çok teşekkür ediyoruz. Yani biraz da şeye doğru gidiyor, yani bir düzenleme lazım. Doğru bilgiye pek erişemiyoruz gibi önerilerle beraber.

Tam da bu noktada Tarım Orman Bakanlığı Eğitim Yayın Daire Başkanı Bülent Kahraman Çolakoğlu:

“O zaman şöyle mi düşünüyoruz? Yani siz Eğitim Yayın Daire Başkanlığı, acaba daha mı çok eğitmek, daha mı çok yayın yapmak lazım?”

Söz sizde.

BÜLENT ÇOLAKOĞLU: “Uçağa kadar vaktimiz var.” demişti Sayın Genel Sekreterim. Dolayısıyla 15 dakika vaktim var herhalde.

Şimdi öyle bir konuya girdiniz ki... Alan eğitim ve yayın olunca, şimdi İsmail Bey konuştu bu alanla ilgili. Zaten bitiremedi cümlelerini, süresini de aştı değil mi? Dolayısıyla daha çok ihtiyaç var. Ben oradan sözü devralayım.

Öncelikle şunu söyleyeyim: Eğitim anlamında, eğitim dediğimizde burada herkes eğitimci. Herkes gidip bir yerde eğitim verebiliyor. Bir kere bu kavramların içeriğini boşalttığımızı çok açık ve net ifade edeyim.

Eğitimin kaderiyle tarımın kaderini de birbirine benzetiyorum ben. Çünkü toplumda bu ikisinin algısı son derece düşük. Bunun da sebebi, eğitimciler ve Tarım Orman Bakanlığı çalışma alanlarında rol üstlenen, görev üstlenen başta en tepeden aşağı kadar çalışan herkes.

Bir kere temsil noktasında sıkıntılarımız var. Bunu çok rahat ifade ediyorum.

İkincisi, çiftçi dediğiniz zaman burada da insanlar da dahil olmak üzere, herkes çiftçi olabilir.

Ya, böyle bir meslek olur mu?

Herkes beyin cerrahı olur mu mesela?

Herkes otomobil tamircisi olabilir mi mesela?

Olamaz! Ama herkes çiftçi oluyor! Böyle bir meslek grubu olur mu?

Dolayısıyla bakış açısı böyle olunca alanı algı da ona göre yerlerde oluyor maalesef.

Bizim öncelikli görevimiz bir kere algıyı yükseltmek, her şeyden önce.

Şimdi deniyor ki: “Tarımda gençlere yer verilmiyor, gençler günden güne azalıyor, şöyle oluyor, böyle oluyor.”

Yahu, soruyorum herkese... Aşağı yukarı burada çoğu insan ebeveynidir. Kendi çocuğunuzun Tarım ve Orman Bakanlığı çalışma alanlarında, ama bu kastettiğim gıda mühendisi vesaire o meslek gruplarından bahsetmiyorum, başat unsur çiftçi olarak rol almasını ister misiniz?

Çoban olmasını ister misiniz?

Kendi çocuklarınızla çiftçiyle, çobanla evlendirir misiniz?

“E ama biz orada değiliz. Biz sıra köşten bakan insanlarız.”

E ama orada gidenlerin bizi doyurmasını istiyorsunuz. Oradakilerin bize pestisitsiz, kalıntısız ürünler sunmasını istiyorsunuz.

Nasıl olacak?

Yani bu açılardan değerlendirme yapmamız gerekiyor.

Söz çok... Bu konuda girdiğim zaman en azından bir buçuk saat falan ders niteliğinde konuşabilirim.

Ben eğitimciyim. Hocamın dediği gibi:

“Evladım, bildiğimizin âlimi, bilmediğimizin talibi ol. Bildiğiniz konularda söz söyleyin, sizi dinlesinler. Bilmediğiniz konularda da susun, bilenleri siz dinleyin.”

Şimdi Halil İbrahim Bey çok güzel bir şey söyledi. Ben de oradan cümleyi biraz daha genişleteyim.

“Bilmesi gerekenler bilmiyor, doğru. Ama bilenler de olması gereken yerde bulunmuyor.”

Şu kadar güzide, seçkin bir topluluk içerisinde bu kadar farklı fikirlerin, farklı eğitim almış insanların konuştuğu yerde hangi sorun çözülmez?

Bu alanla ilgili hepsi çözülür.

Peki, niye çözemiyoruz?

Demek ki bizim dışımızda gerçekleşen başka sebepler var.

Türkiye’de siyaset çok etkin. siyaset bizi kutuplaştırıyor. aynı konuda, aynı ticareti yapan insanlar, sadece

para haricinde hiçbir şey bizi bir araya getiremiyor. inancımız bile bizi bir araya getiremiyor. bazı konularda sadece menfaat duygusu bir araya getirebiliyor. bunlar çok sıkıntılı süreçler.

şimdi yine bir hocamdan atıfta bulunarak söyleyeyim. eğitimin ne kadar önemli olduğunu ifade etmek için diyor ki: evlat, 50 yıllık eğitim bilimci, 50 yılını bu işe vermiş insan ve bu eğitim bilimciden ortak görüş. evlat, bana 6-8 yaş grubunda yedi bin tane öğrenci getir. bana de ki: hocam, dünyanın neyini istiyorsan, dünyalık adına hepsi senin olsun. buyur, bize bu çocukları tetikçi olarak yetiştir ve geri ver. tetikçi ne kadar süre istersin diye sor. cevap veriyorum, diyor. 6 ay! 6 ay sonra gel, bu çocukları benden tetikçi olarak yetiştirmiş vaziyette al. canlı bomba mı yapacağım, birini mi öldürttüreceğim, ne yapacaksan yap, kullan.

6-8 yaş grubunda, aynı yaş grubu farklı çocuklar alın, getirin bana. deyin ki: hocam, bu çocukları al, duygu düşünce dünyası zenginleşmiş, tam insan, bütün insan istiyorum bunlardan. ben, bana bunları yetiştir, geri ver. ne kadar süre istiyorsun? en az 15 yıl! ben de hissediyorum ki bugün bu konuştuğumuz sorunları 15 sene sonra konuşmak istemiyorsak, bugünden tezi yok, çocuklarımızı yetiştirmeye başlayalım. herkes eğitimi en iyi biliyor. benim eşim öğretmen, ben de öğretmenlik yaptım. hamdolsun, ilköğretimde de yaptım, ortaokulda, lisede de yaptım. kısa kısa da olsa üniversitede de. dolayısıyla eğitimi biz önemserken, evet, burada önemsemeyen hiç kimse yok. ama lafta kalıyor bu önem, lafta kalıyor.

Eğitim yayıncısı başkanlığının tarım ve orman bakanlığındaki birimler içinde yerine bakın. bakanlıklar 16 tane. bakanlığımız var, 16 bakanlığımız. tarım ve orman bakanlığının bakanlıklar arasındaki yerine bakın. en önemli bakanlık mesela milli savunma diye herhalde atfedilecek ki insan bilinçaltında. savunma sanayinden bile daha önemli. ya bu karşılaştırma bile bunu ifade ediyor zaten. ya siz geridesiniz ama savunma sanayinden bile daha önemli bakanlıksınız nasıl?

Ben üniversitede konferans veriyorum. şimdi, bu ayın sonunda da kars, ığdır, ardahan üniversitesi'nde öğrencilerle buluşuyoruz. riskli bir iş. orada öğrencileri soruyorum: cumhurbaşkanlığı forsumuzda kaç tane yıldız var? 16 tane. neyi temsil ediyor? Türk devletlerini, tarihte kurulmuş. şu an kaç tane bakanlık var? cevap yok. bunları söyleyeyim yani. Bir kere, bir kere bunlara cevap yok. 16 tane bakanlığımız var. oradan atfen 18'deki yapılanma sürecinde. peki, siz kendinize göre bir önem sıralaması yapsanız, diyorum, bakanlıklar içerisinde en önemli bakanlıkların 5 tanesini şöyle yazın. emin olun, daha ben bugüne kadar belki 250 üniversitede öğrencilerle buluşmuşumdur. yani üniversite o kadar değil de mükerrer olanlarla beraber bu ve benzeri konferanslar 30 civarında oldu. hiçbirinde daha tarım ve orman bakanlığı o ilk beşin arasında olmadı. Sonra şöyle diyorum: arkadaşlar, su olmazsa ne olur? ölürüz. Gıda olmasa ne olur? Hayat olmaz. arkadaşlar, orman olmasa ne olur? Ölürüz, hayat olmaz. arkadaşlar, bitkisel üretim, hayvansal üretim, ölürüz. su? Ölürüz. E peki, tarım ve orman bakanlığının görev alanları? sayın: bitkisel üretim, hayvansal üretim, su, gıda, orman. değil mi? başat 5 unsur. O zaman önemli bakanlık hangisi? ya da birinci sıraya konması gereken bakanlık hangisi? öyle söyleyeyim.

Önemsiz bakanlık olur mu? Yani devlet bir bakanlık kuruyor, önemsiz bir konuda bakanlık kurulur mu? Kurulmaz. hepsi önemli de sıralama yaparken hangisini birinci sıraya koymak lazım diye sorulabilir belki. O zaman: evet ya, doğru. tarım ve orman bakanlığı birinci sıraya konmalı. Şunu söyleyeyim, ben de cümlelerimi tamamlayayım birazdan. Yani sizi üzmeyeceğim.

Eğitimle ilgili bu konuşmalarımız şimdi gıda kontrol genel müdürüm burada. benim çok sevdiğim arkadaşım, dostum. Yıllarca bir kurulmuş düzen var. Ön yargıların ortadan kaldırılması, biliyorsunuz, hani atomu parçalamaktan daha zor. Kurulmuş düzenin değiştirilmesi. Olumlu anlamda söylüyorum bunu, yıkmak değil, yapmak adına söylüyorum. Bunlar çok çok zor şeyler.

2. OTURUM

KEMAL ÖZTÜRK: Ben, gönüllü bir tarım alanının iletişimcisi olarak, her fırsatta, her ortamda bu konuyu dile getirmeye devam edeceğim.

Bizim dünyadaki bu karışıklığa bakan insanların hepsinin ilk aklına gelen şey: Savunma sanayi hayati bir önem taşıyor. Teknoloji hayati bir önem taşıyor. Şu anda algılar bu düzeyde ama işin gerçeği, gıda güvenliği, tarım güvenliği hayati önem taşıyor. Bu hiç değişmeyecek. Ama Ukrayna'daki savaş bittiğinde, Gazze'deki savaş bittiğinde, dünyanın jeopolitik algısı düşecek ve biz gerçeğimizle yüzleşeceğiz.

O nedenle buradaki hazirunun alanı baki... Hep önemli, hep önemli olacak. Burada yapmamız gereken şey, topluma da algılatmak. Tarım Bakanlığına bir çalışma yaptım ben geçen yıl. Türkiye'de tarım algısı nedir diye... Şimdi hepimizin kafasında bir algı var. "Tarım bitti." diyenler, Tarım Bakanlığını başarısız bulanlar, işte vatandaş şöyle diyenler... Fakat bunu sahaya inip ölçen hiçbir çalışma olmamış şimdiye kadar. Ve ilk defa geçen sene yapıldı. Bir kamuoyu araştırmasıyla Türkiye'de tarım algısı nedir diye Tarım Bakanlığı bir çalışma yaptırdı bize ve bambaşka bir şey çıktı. Hiç ortada konuştuğumuz gibi değil...

Hani mesela vatandaş tarımın önemini anlamıyor zannediyoruz. Çok yüksek çıktı. Önemi çok yüksek çıkıyor. İşte vatandaş mesela Bakanlığı başarısız buluyor zannediliyor. Öyle değil, başarılı buluyor. Vatandaş gündemi takip ediyor. Sayın daire başkanımız kusura bakmasın, gündemi internetten takip ediyor. Bakanlığın sitesinden, Bakanlığın kaynaklarından etmiyor. Burada işte bilgi kirliliğinin ana kaynağı bu. Vatandaş internetten, Instagram'dan tarım bilgilerini, gıda güvenliği bilgilerini oradan öğrendiği zaman başımıza büyük işler geliyor.

Ama bu aynı zamanda bir avantaj. Demek ki vatandaş okuyor, takip ediyor. O zaman doğru bilgiyi vatandaşa ulaştırsak, bir sorunumuzun büyük bir kısmını çözeceğiz. Buna biraz daha iletişimcilerin, tarımcıların birlikte kafa yorması lazım. Ortak bir noktaya ulaşmamız gerekiyor. O yüzden bunları birinci turda anlatmıştım. Tekrar bir ders niteliği olduğunu lütfen düşünmeyiniz.

Uçağa yetişeceğim için erken çıkacağım, tekrar kusuruma bakmayınız. Teşekkür ederim.

MİNE ATAMAN: Çok teşekkür ediyoruz. Bir fotoğrafımızı aldınız değil mi? Hazır Kemal Bey de bizimle beraberken... Fotoğrafımız nerede? Bu anı da aldık mı? Fotoğrafımızı hep birlikteyken... Bir fotoğrafımız vardı. En lazım zamanında yokmuş! Alınmış diyelim. Çok teşekkür ediyoruz. İyi yolculuklar. Sağlıkla gidin, inşallah evinize, yuvanıza ulaşmış olun.

Şimdi o zaman şöyle yapalım mı? Tam sizden onu alalım. Biraz ikinci turu hızlandıracakız. Evet, fotoğraf anlıyor şu anda. Hemen böyle üçer dakikada hızlı hızlı toparlamamız gerekiyor. Yemek de yiyeceğiz akşama.

Nevzat Binşık... Doktor, kendisi daha önce TAGEM Genel Müdürüydü. TAGEM, böyle Tarım Bakanlığının beyni gibi... Bütün tarım teknolojileri, gelecekte ne var ne yok, ne yapalım, neye yatırım yapalım... 3 dakikamız başladı.

NEVZAT BİRİŞİK: Emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum. Konuşulacak çok şey var ama tarımla ilgili genel durum sanki şöyle bir şey var: Bir topluma biz öyle ideal bir resim çizmişiz ki toplumdaki her birey bazı şeyleri idealize etmiş. Örneğin, üç tarafı denizlerle çevrili Anadolu’da hiç balık bitmez. İşte her taraf sular, çeşmeler... Her şey yetiştirebiliriz. Her daim, her istediğimiz miktarda.

Dolayısıyla bu yanılgı, gerçeğe yüzleştiginizde tuzla buz oluyor. Gerçek ise yarı kurak bir yarımadada, 12.000 yıldır ekip biçtiğimiz arazilerin cidden yıprandığı ve bu miktarda bir nüfusu doyurmanın çok büyük bir zorluk olduğu gerçeği. Bir de algı var. Yani ideal edilmiş bir balon... Yüzleşmeye çekindiğimiz bir gerçek ve bize dayatılan bir algı.

Algıda hedef kitle olarak çoğunlukla kırsaldan kopmuş, tarımı ötekileştiren, gerçeğine dair de bir bilgisi olmayan insanlar var. Bunlar tüketici. Her şeyle ilgili kaygılar var ve bu kaygıları pekiştirecek bir sürü de dezenformasyon ya da hatalı bilgilendirme var.

Tarım Bakanlığı, çok güçlü bir altyapıya sahip olmasına rağmen, Türkiye’deki en örgütlü kurumlardan birisine sahip olmasına rağmen... Hatta devletin en teknik kapasitesi yüksek kurumudur. Tarım Bakanlığı, 150.000 kişi... Her ilçede var. Her çeşit kurum var. Türkiye’nin en büyük araştırma altyapısına sahip.

Birkaç kez söylendiği için söyleyeyim: TAGEM, TÜBİTAK’ın üç katı büyüklüğünde. Peki, ne oluyor da bu kadar bilgi, bu kadar insan var ama bu kaygı giderilemiyor? Büyük ihtimalle biz... Bakanlık açısından söylüyorum... Çok iş yapıyoruz ama yeterince katılımcı bir mekanizmamız yok.

Mesela Ersin Bey, değerli Genel Müdürümüz... Yani Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü olarak öyle stresli ve zor bir iş yönetiliyor ki fakat sürekli dayak yiyorsunuz. Neden? Bir türlü kimseye yaranamıyorsunuz.

Bence toplumun sağlıklı bilgilendirme mekanizmalarını yeniden kurmamız lazım. Ve tespit ortada: Teknik olarak iyi olmak buna yetmiyor. İkincisi, devlet olmak da buna yetmiyor. Çünkü kamu kurumları, hatta akademimiz bile şu noktada topluma güven telkin etmiyor. Başka aktörler var. Influencer’lar, diğer taraflar vs...

Dolayısıyla bu topluluğun belki kombinasyonu en çok o açıdan gerekli.

Son olarak şunu söylemek istiyorum: Korkularımızı büyüten şeyin büyük bir kısmı sanki cehalet. Toplumun tüm kesimlerinde, çok azı istisna hariç, temel biyoloji ve ekoloji bilgisine haiz değil. Bilmiyor, öğrenmek de istemiyor.

Basit biyoloji bilgisi olmayan insanlara C4 bitkisi anlatmak... Aslında glikoz dediğiniz şeyin fruktoz, sakkaroz, şurup mu, hepsinin aynı şey olduğunu... İnsan bedeninin benzininin bu olduğunu anlatmakta zorlanıyorsunuz.

Birinci Dünya Savaşı’nda ilk imha edilen altyapılar şeker fabrikalarıydı. Çünkü nüfus, şekerle besleniyor. İnsanın yakıtı şekerdir. Ve şeker yoksa, 8 milyar insan birbirini yer.

Mısırı konuşuyoruz. Dünyada en çok üretilen ürün mısırdır: 1 milyar 200 milyon ton. En çok üretilen bu ürün şekerdir, yağdır, kağıttır, sanayi ürünüdür. Hatta enerjidir, yakıttır, inşaattır.

Bu toplantıyı tertip eden hazırlayanın da hakkını teslim etmek lazım. Büyük bir endüstri ama kendini ifade etmekte zorlanıyor.

Şimdi GDO konuşuldu. Türkiye'deki durumu ortada. Ama sokaktaki insana sorduğunuzda GDO'lu gıda yediğini düşünüyor. Dünyada her gün 1,5 milyar insan GDO'lu besleniyor. 40 yıldır kime ne oldu? Ama bunu konuşacak bir vasat yok ülkede.

Efendim, pestisitleri azalttık. Sayın Genel Müdür Yardımcımız, değerli hocamız da o dönemde sürecin içindeydi. Ben de içindeydim. Pestisitleri azalttık. Hani kullanılan tarım ilacı ruhsatlı olanları... Şimdi düşünüyorum, evet, hepimiz çok iyi yaptığımız düşüncesiyle yaptık. Yani Türkiye'de 450 tane tarım ilacı vardı, bunu 250'ye kadar düşürdük. Harika bir iş yaptık diye düşünüyorduk. Ben de içinde bulunan biri olarak şu anda şu noktadayım: Yanlış yapmışız.

Mesela, çünkü Avrupa'da olmayan bitkileri biz yetiştiriyoruz. Orada olmayan hastalıklar var. Bunlar büyük emeklerle geliştirilmiş. Biz onları eksiltince, eldekiler fazla kullanıldı, direnç gelişti ve şimdi kalıntı sorunu oluştu.

MİNE ATAMAN: Şerbetçiotu diye bir örnek var, belki Ersin Bey bize daha sonra onu ifade eder.

NEVZAT BİRİŞİK: Dolayısıyla Tarım Bakanlığı veya tarım-gıda sektörü özelinde söyleyelim, gerçekten büyük bir kapasiteye sahiptir ama çok büyük bir algı sorunu var. Bunun nedeni de bizim insanlarımızın, özellikle kentli insanların, fiziksel ve duygusal olarak kırsaldan ve gıda üretim sistemlerinden uzaklaşmış olması. Bilmediğiniz bir şeyi kritik ediyorsunuz ve bizim de anlatamadığımız bir şey... Dolayısıyla bu tür ara sistemlere ya da yapılara çok büyük ihtiyaç var.

Ben sözü burada bırakayım.

MİNE ATAMAN: Hemen Coşkun Bey'e verebilir misiniz? Coşkun Yıldırım var, Tabit Akıllı Köy'ü duymuşsunuzdur. Vodafone diye böyle bir ara, internetlerde filan... İnanın vardır. Tülin Akın, onlar beraber kurucusu. Hem de Tülin Akın... Şimdi onlar bir akıllı köy kurmuşlardı ama onun ötesinde geçtiğimiz yıllarda bir konu vardı. Türkiye Sudan'a gitmiş, toprak kiralamış. Türkiye'deki yerler yetmiyor muydu? Bir de Sudan'a gittiniz, bir de üstüne zarar etmişsiniz! Hatta Ayşen Hanım da olayın içindeydi, değil mi? Gene dezenformatik bir bilgi... Türkiye'den özellikle Afrika'ya gidip bir sürü proje yapıyor. Bunun adına "sınır dışı tarımsal yatırımlar" diyoruz.

Coşkun Bey, bize bir anlatın, bu olay nedir? 3 buçuk dakika...

COŞKUN YILDIRIM: Estağfurullah, bu kadar hazirunun, bu kadar güzel bilginin içerisinde bu top bana ne zaman gelecek diye merak ediyordum ama bende bilgi kalmadı. Söylenecek her şey söylendi ve

ben teşekkür ediyorum bugün buraya davet ettiğiniz için.

Ben size hazırda Sudan'da Türkiye'nin yapmış olduğu çalışma başarısız olsa da ve çok etkisi bize gelse de, maalesef ondan bahsetmek istemiyorum. Bizim Cezayir'de yaptığımız projelerden bahsetmek istiyorum.

Şimdi Türkiye'de tarım toprakları maalesef konut rantı, sanayi rantı ve turizm rantının baskısı altında. Yani siz Çanakkale'de zeytini şöyle yetiştirin, böyle yapın diye insanlara anlatırken "Hehe" diyorlar. Ancak bunu bir İstanbulluya, Ankaralıya nasıl satarız diye düşünüyorlar.

Bunun önünden kurtulmak mümkün değil ama Türkiye'de biz... Gerard Diimd denilen çok ünlü bir antropoloğun Türkiye için yazmış olduğu, daha doğrusu bir kitabın Türkiye için yazmış olduğu bir ön sözü var: "Türkiye'deki çiftçiler, hiçbir zaman toprakları ve doğası dolayısıyla zorlukla karşılaşmadıkları için tarım teknolojilerini geliştirmediler." diyor.

Şimdi bugün Azerbaycan'a gidiyorsunuz, Şeki bölgesinde 46.000 hektar tuzlu toprağı rehabilite etmeyle uğraşıyoruz. Özbekistan'la uğraşıyoruz ama en önemlisi, Cezayir Adrar Çölü'nde biz 20.000 hektar çalışıyoruz.

20.000 hektar... Türkiye'deki insanlar için çok kolay algılanamıyor, hani 20.000 dönüm falan gibi geliyor. 20.000 hektarı şöyle söyleyebilirim: 15 km bir ucuna gidiyoruz, 12 kilometre de diğer kenarında bir arazide çalışıyoruz. Yıllardan beri orada bu tarımı nasıl yapacağız, orada neler yapacağız diye...

Burada hükümetlerin, devletlerin politikaları devreye giriyor. 3 türlü devlet politikası var dünyada, ben inceledim. Bunlardan bir tanesi, "Lütfen üret çiftçim." diyen devletler... "Lütfen üret, senin başına ne gelirse gelsin, ben seni o belalardan koruyacağım, malını alacağım, zarar etmeyeceksin." falan diyen devletler.

İkinci türler, "Valla biz bu işi hiç bilmiyoruz." diyenler. Gelsin dışarıdan insanlar... Kanada, Hollanda gibi ülkeler Afrika'nın birçok ülkesine gidiyor. Ki bizim Sudan için yaptığımız tercih de bu yüzden çok değerliydi. Düşünebiliyor musunuz? Onların suyunu, onların toprağını, onların güneşini kullanarak üretim yapmak ve onu dünya pazarına sunmak... Çünkü dünyada çok büyük bir gıda açığı var, hububat açığı var.

Şimdi gelelim, bir üçüncü devlet türü var: Türkiye... Onun dışında başka bir şey göremiyoruz. Ne gelirse gelsin, çiftçiye gerçekten kötü davranıyor.

Ben bir de çiftçiyim aynı zamanda. Kötü davranmasına rağmen çiftçi üretmeye devam ediyor. Ya dedik, "Bunlar psikopat mı bizim çiftçiler?" Oturduk, 15.000 kişi üzerine araştırma yaptık. 15.000 kişi! Batıda var, Orta Anadolu'da var, Güneydoğu Anadolu'da var... 15.000 kişi!

Ve sonuçlar çıktı. 56 soruluk, herkesle paylaşabilirim. 2 yıllık bir araştırma... Biz bunu kendimiz için yaptık.

Diyor ki: "Komşumdan utandığım için üretiyorum."

Evet, “Babamın malını ekemedim demesinler diye üretiyorum.” diyor.

Bizim Cezayir’deki projeye dönünce şunu söyleyeyim: Cezayir Adrar Çölü’nde biz buğday üretiyoruz. Buğdayın fiyatını biraz önce dostlar söylediler, 200 küsur dolarlarda. Devlet bizden 500 dolara alıyor. Gerçekten... Evet, biçme maliyeti ve depolama maliyeti de hariç. Çünkü orada 500 kilo üretebiliyoruz.

Devlet diyor ki: “Lütfen üret!”

Ya bu devlet aptal mı? Hayır! Diyor ki: “Ben petrolümü satıyorum, doğalgazımı satıyorum ve bulabilirsem buğday alıyorum yurt dışından.”

Peki, ekmek fiyatı kaç para?

Ekmek fiyatı çok ucuz, enflasyon %1. Neden? Bizden 500 dolara aldığı, çölde ürettiğimiz bu buğdayı kendi uncusuna 100 dolara veriyor. Evet, araştırabilirsiniz. Burada un sanayicileri var, hepsi var.

MİNE ATAMAN: O zaman Cezayir’de hemen bir fabrika ya da başka bir şey yapmayı düşündünüz mü?

COŞKUN YILDIRIM: Şu anda oradaki regülasyon çok kolay değil ama konuşalım.

Biz mesela kendimiz un fabrikası kurmak istediğimizde, bize aynı avantajı sağlamadılar, onu söyleyeyim.

Yani biz şehrin yanına un fabrikası kuralım...

Peki, bu 500 dolara bizden bu buğdayı neden alıyor? Çünkü çölde... Çölleşmeyi önlemek için stratejiler geliştiriyor ve o stratejilerin karşılığında da bunu dışarıdan gelen insanlar için cazip hâle getirmeye çalışıyor.

Türkiye’den birkaç yatırımcı daha gitti ama Katar geçtiğimiz hafta 170.000 hektar yem bitkisi üretmeye başladı. Çölde, Adrar Çölü’nde...

Hepimiz için örnekler olacak. Yani dezenformasyona çok güzel bir örnek!

Gazetelerde, televizyonlarda büyük büyük abilerimiz, büyük beyefendiler, o lafların arasına kimisi hukuktan sorumlu, kimisi maliyeden sorumlu der ki: “Ya bizim topraklarımız bitti de niye biz Sudan’a gidiyoruz?” Evet, Sudan’a gitmemiz lazım, orayı da kullanmamız lazım.

Cem Seymen diye bir gazetecimiz var, çok beğenenler vardır içimizde. İki doğru söyler, gerisini yalan söyler. “Konya kadar Hollanda, Türkiye kadar dış ticaret yapıyor.” der. İki tanesi de doğru ama Hollanda’nın dış ticareti, kendi ürettiği dış ticaret, Hollanda’da üretilen mal değil ki! Sudan gibi, Afrika gibi ülkelerde, hatta bizim Türkiye’de yaptığı ürünleri ithal ediyor ve ondan sonra bulunduğu coğrafya dolayısıyla da ihraç ediyor.

İthalatına bakmadan, en büyük de zor... De zor! Pardon. Bilgi kirliliğinden bir tanesi o televizyonlarda, o internette, bir milyonun üzerinde takipçisi olan Cem Seymen. İsim de veriyorum çünkü bu insanlara karşı adım adım markaj yapmamız lazım. Biz iş yapmaktan... Buradaki Nüsat veya un fabrikası sanayicileri, iş yapmaktan, ihracat yapacağım diye uğraşmaktan, işçi parası ödemekten, vergi ödemekten canımız çıkarken bu adamlarla başa çıkamıyoruz.

Ben bir Twitter'dan bir tane mesaj atabiliyorum, öbürü... Ama biz bir çaba sarf etmeliyiz. Bu bilgi kirliliğine ve buna karşı mutlaka adım adım markaj yapmalıyız. Televizyonda bir haber çıktı mı, hemen oynayacağını bağlanarak "Hemen yanlış söylüyorsun!" diyerek profesyonellerle çalışmamız lazım.

5 saniye... 10 saniye daha rica edeceğim. Bilgi kirliliğine karşı bir arkadaşımız vardı, burada ortak dostlarımız da var. Kendisi teyit.org diye bir şey kurmuştu.

MİNE ATAMAN: Onu İletişim Başkanlığı'nın teyit noktası yok, değil.

COŞKUN YILDIRIM: Hayır, bu özel bir şey. Tamam, bu teyit.org özel bir sosyal girişim, değil mi hocam? Yanlış bilmiyorum, İtir hocamın da bizim ortak Atakan'ın... Evet, Atakan'ın projesi.

Şimdi böyle kurumları da desteklememiz lazım. Mesela ben internette bir şey gördüğüm zaman, özellikle siyaseten, politik bir haber gördüğümde, "Ya bu olabilir mi?" diye içimin sızladığı bir haber olduğunda Atakan'a atıyordum. Atakan, ya kendisi zaten yapmış oluyordu bununla ilgili bir şey ya da bizim önerimizle... Çok küçük bir abonmanlık ödüyorduk Atakan'a biz ve Atakan bize bunun teyidini veriyordu.

İçimizi sızlatıyordu biraz önce konuşulanlar gibi. Üç tip insan var: Bir tanesi, hiç zaten bunlarla duyarlı değil, onlar kendi kendilerine gidiyorlar. Bir tanesi var, daha çok seküler kesimden, şey... Yapıyor, böyle ne derler, hevesle bu olumsuz haberlere bakıyor. Bir de bizim gibi araştıranlar var.

Önce bu lobi faaliyetlerini düzenleyenler, ben bir de vatandaşım, aynı zamanda benim gibi insanlara gerçekten teyitli, gerçekten doğru bilgiyi ulaştırmalılar ki biz de alacağımız argümanlarla o değişebilir. Emekli WhatsApp grubundan bize mesaj gönderenlere bilgi gönderebiliriz.

Teşekkür ederim.

MİNE ATAMAN: EYT'liler üzerine alınmasın, onlar videosunu hâlâ çalışıyor.

Şimdi tam bu noktada New York Times bir şey yapıyor, deney yapıyor. Diyorlar ki: "Biz üç ay boyunca her türlü yanlış bilgiyi düzeltelim, düzeltelim." Müthiş bir şey! Ara ara böyle arkaya da aslında veriyoruz. Bunu okumanızı tavsiye ederim, ben linkte paylaşıyorum.

Tam da buradan Ebru Akdağ'a geçelim. Gıda yüksek mühendisi, aynı zamanda da Türkiye Gıda Dernekleri Federasyonu'nun da Gıda Okuryazarlığı Komisyonu Başkanı. Ebru Hanım benim işimi elimden alacak gibi gözüküyor. Dört dakikamız başladı. Çünkü her gün televizyonlara çıkıp, bize diyor ki: "Bilginin hası o değildir,

budur!" Bize sıcacık, temiz bilgi veriyor.

EBRU AKDAĞ: Çok teşekkür ederim. Ben kimseye arkamı dönmeyeyim istedim, o yüzden buraya geldim.

En son söyleyeceğimi ilk söyleyeceğim: İletişim konusunda iletişemiyoruz. Gıda, herkesin hayatının merkezinde. Hepimiz yiyip içiyoruz, o yüzden de çok popüler. Herkes de çok bildiğini sanıyor ve çok konuşuyor.

İletişim de böyle. İletişim de herkes çok biliyor zannediyor, hepimiz konuştuğumuz için. Aslında benim söyleyeceklerimin bir kısmı da daha önce söylendi. Bu, iletişim bir bilim ve biz bir gıdayı çok iyi üretebiliyor olabiliriz ama bunun bilimsel olarak iletişimini yapamıyorsak, biz burada sınıfta kalıyoruz.

Ben bunu kendi yolculuğumda yaşadım. Ben bir gıda mühendisiyim, ODTÜ'deyim. Ve bilgi kirliliğiyle mücadeleyi veya dezenformasyona karşı doğru bilgiyi yaymayı kişisel dert edinmiş bir insanım.

Bunu yapmaya çalıştım. Diyordum ki: "Yakın çevremde bile insanları ben ikna edemiyorum." Her zaman bilimsel doğruları söyledik, kanıtları burada dediğimizde, karşımızdaki insanlar ikna olmuyor. O yüzden ben bu işi alaylı değil de okulda yapayım diye 20 yıl sonra tekrar okula geri döndüm ve şu anda iletişim alanında doktora yapıyorum, tez aşamasındayım. Konum da dezenformasyon ve gıda.

Ne yapacağız veya ne yapmadık?

Biz, öncelikle hem gıda sektörü olarak hem kamu olarak iletişimi bugüne kadar doğru düzgün yapmadığımızı, çuvaldızı kendimize batırmamız gerektiğini bilmemiz gerekiyor.

Bu boşluk... Boşluk hiçbir zaman öyle kalmaz. Bunu dolduran, hiç iletişimle, gıdayla ilişkisi olmayan insanların fırsatçılık yaparak bunu doldurduğu bir noktaya geldik.

Gıda sektörü de maalesef, bu sektörün en büyük temsilcisi ve çok iyi işler yapan bakanlığımız da çok ciddi şekilde yıprandı, kırıldı.

Biz artık bu noktadan sonra daha doğru bir iletişim yapmak durumundayız. Bunu bilimsel ve proaktif olarak yapmak durumundayız.

Mesela bakanlığımızın yaptığı bu taklit-tağışişlerle ilgili yapılan denetimler... Ben kendimi bildim bileli her yıl sayılarına bakarım. Bütün gıda sektörünü zaten denetlemek mümkün değil ama çok ciddi bir şekilde artış var.

Taklit-tağışişlerde, bunun iletişimde de ben bu konuda bir kitap yazdım: Soframızdaki Hurafeler. Onu yazarken, bakanlığın o güne kadar yapmış olduğu denetimler ve hileli çıkan ürün yüzdesine baktım. Ben yazdığımda %0.4'tü. Bugün tekrar baktığımda %1 - %3 arasında oynuyor.

Bu tablo, müthiş bir tablo aslında ama biz bunu bu şekilde anlatmıyoruz. İnsanlar diyor ki: “Aman Tanrım! İşte gıda sektörü bizi öldürüyor, yalan hilelerle dolu, kamu da bunu denetlemiyor.”

İkisi de yalan!

Ve bunlardan korkan insanların yöneldiği, açıkta satılan, kontrolsüz, asıl belaların ve kötülüklerin, güvenlik meselelerinin olduğu gıdalar... Doğallık safsatası üzerinden insanların yanıltılması...

Ve dolayısıyla bir yandan sektörün suçlanırken bir yandan insan sağlığıyla oynanması söz konusu.

Dolayısıyla bugünü çok önemsiyorum.

Bu yapılan aktiviteyi de çok önemsiyorum. Çok güzel fikirler ortada. Buradan sonrasında çıktığımız ne olacak, onu da merak ediyorum. Daha somut adımlarla ortaya çıkmamız gerekiyor. Şunu söyleyebilirim ki ben bu yeni dönemde TGDF, Türkiye Gıda ve İçecek Dernekleri Federasyonu’nun Gıda Okuryazarlığı ve Bilgi Kirliliği Komisyonu’nun başkanlık görevini üstlendim. Sayın Bakanlığımızla bundan 8 ay önce sanıyorum bir protokol imzalandı. Zaten FAO ile Bakanlığım bu gıda okuryazarlığı konusunda bir eylem planı ve çok da güzel ortaya koydukları bir rapor var.

Artık hareket anındayız ve biz bu komisyonla beraber, Bakanlığımızla beraber öncelikle Bakanlığımın bu konuda yapmış olduğu, hazırladığı tasarım bir web sitesi var. Orayı gerçek bilginin odak noktası hâline dönüştürmek için biz de çaba göstereceğiz. FAO ile, Bakanlıkla ve gıda sektörü olarak iş birliğiyle, Milli Eğitim Bakanlığı’nı da yanımıza alarak proaktif iletişim yapacağız. Şeye de çok katılıyorum, gıdanın bir teyit. org’u olsun diye hep hayal ederdim. Bizim de düşündüğümüz şöyle bir şey var: Acil Müdahale Ekibi, ismini koyduk ilk çıkışta. Gerçekten gıdayla ilgili yanlış olan noktaları gördüğümüzde, mümkünse hatta hukuksal düzeyde de üzerine gidelim.

Fakat unutmayın, yani bu odada konuşuyoruz. 20 yıldır da konuşuyoruz. Ben 20 yıldır sektörde olduğum için söylüyorum. Profesyonel STK’cıyım, o yüzden biraz daha orta noktadan görebildiğimi zannediyorum. Bir yandan da gıda ve iletişim okuduğum için hepimizin gerçekten kendimize düşen sorumlulukları yerine getirmesi gerekiyor. Bunlar ortak hareketle yapılacak şeyler. Burada konuşup, ondan sonra kapıyı kapattığımızda dışarı çıktığımızda bir şey yapmıyorsak, konuşmaya sadece devam ediyor olacağız.

Bir de ben yine ilk başladığım gündemden beri konuşacağım bir şey vardı. Şimdi, sektör konuştuğunda taraf, kamu konuştuğunda yine taraf gibi algılanabiliyor. Bizde ulusal, bağımsız, bilimsel bir otorite eksikliği var. Bence bu da net bir şekilde ortaya konulması gereken bir şey. Bilgi kirliliğine karşı da hepimiz, medyayla da beraber, bu bağımsız platformun oluşması için çaba gösterelim istiyorum.

Böyle sözlerimi tamamliyorum.

MİNE ATAMAN: Tarımsal Düşünce Hasadı, bu amaçla başlatılan bir program. Belki İsmail Bey Kemal’i bize sonra bir sürprizi de olabilir. “Hani niye toplandık, noktası ne olacak?” kısmında... Çok

teşekkür ediyorum. O zaman tam da buradan şimdi şuna geçelim mi?

Son günlerde televizyonlarda bazı gıda mühendisleri haberlere bağlanıyor, sonrasında da diyor ki: “Ya bir sürü atanamayan ziraat mühendisi, gıda mühendisi var. Bunları atayın, bunlar da gıdayı kontrol etsin.” HACCP, ISO olsun ama ben de bazen şey diyorum: “Ya gıda mühendisi, gıdanın mühendisi; temizlik müdürü değil ki!” Yani ya da herkesin başına bir tane temizlik müdürü koyduğumuzda mı bu işler olur?

Buradan yola çıkarak hocam Çiğdem Yakalı İsmail Yolcu, Ankara Bilim Üniversitesi Kariyer Uzmanı, burada. Buna yönelik nasıl bir kariyer planlaması yapılabilir? 3 buçuk dakika başladı.

İSMAİL YOLCU: Çok teşekkür ederim. Ben İsmail Yolcu, Ankara Bilim Üniversitesi Eğitim ve Kariyer Uzmanıyım. Ekranlarda Tarım TV’de “Yeşil Yakalılar” programını hazırlıyorum ve sunuyorum. Bir söz hakkım daha olur mu? Daha sonra. Tamam, o zaman önce gençlerin başına neler geliyor?

Rafadan Tayfa dedi sevgili dostum İsmail. Rafadanı da onlar daha olmamış dedi. Ben o zaman el yükselttim. Gençlik! Peki, hangi gençlik? Haşlanmış gençlik! Yani Rafadan Tayfa varsa, karşısında haşlanmış gençlik var.

Doksanlı yıllarda liseyi bitirdiğimde, benim rahmetli annemin babamın bir tane derdi vardı: “Aman oğlum, devlette işe gir, devlete atan,” derlerdi. 3 kardeşlik, tek devlete atanmayan benim. Şu anda en havalı olanı da benim iki memur abimden gerçi ama şöyle bir şey oldu: Ben eğitim kariyer uzmanıyım.

25 yıldan beri sahadayım. Yılda 70 ilden fazla ve 130 ilçeden fazla ilçeye, okullara gidiyorum, seminerler veriyorum. 100 binden fazla öğrenci ve aileye de rehberlik danışmanlığı yaptım. Peki, ne gördüm?

Dezenformasyonun en büyüğü orada başlıyor. Ben 90’lı yıllarda üniversite tercihi yaptım. Yıl 2025. Şimdiki ailelerin refleksi yine aynı. “Ya İsmail hocam, öyle bir bölüm yaz ki bizim çocuğa, hemen devlete atansınlar. Atamıyorlarsa özel sektörde iş bulsunlar ve herkesten fazla para alsınlar, maaş alsınlar.”

Tek şey değişti bu geçen 35 yılda: Bir de artık öyle bir bölüm yazalım ki Avrupa’ya kolayca gidelim! Bir Avrupa eklendi.

Hemşirelik okursanız, şu anda hemşireliği rahat öneriyorum, yazabiliriz. Şimdi değerli dostlar, sadece vakitten dolayı 2024 üniversite sınavının hemen ertesinde sınavın anatomisine bakalım. 2024 yılında sınava başvuran toplam 3.120.000 öğrenci var.

Bu öğrencilerden, dikkatinizi çekiyorum, hani lise mezunları girer, o yıl tercih yapmayanlar girer ama sınava giren üniversite öğrencisi sayısı 333.000! Yani zaten üniversitede okuyor, tekrar sınava giriyor.

Günün en acı cümlesini kuruyorum: 316.000 üniversite mezunu var. Elinde 2 yıllık ya da 4 yıllık diploması var ve üniversite sınavına tekrar girmiş. Hayatlarından 4 yıl, 5 yıl, hazırlık okuduysa, sınıfta kaldıysa 6 yıl...

Ve bu insanları topladığımız zaman, üniversiteyi bırakanlarla beraber 732.000 kişi! Sınava başvuran 3.120.000. 4 yıllık bölümü tercih edecek olan, onun için sınava giren başvuran kişi sayısı 2.019.000.

Yani her 2,75 kişiden birisi tekrar sınava girdi.

Soru şu, günün sorusu: Bu 732.000 mutsuz insan neden bir daha sınava girdi? Çünkü mutsuz.

Peki, hatayı nerede yaptılar? 2 şey yapıyorlar. Hata 1: Tercih ettikleri bölümü tanımadan tercih yapıyorlar. Kendi yeteneklerine uygun mu? 2: Kendilerini tanııyorlar ve aile baskısı var.

Çocuğu kan tutuyor, doktor olsun! Çocuk hayatı boyunca Ankara'da, Çankaya'da, Ümitköy'de böyle minnacık sevimli kedilere, köpeklere bakacağını zannediyor. Veteriner olayım diyor. Üniversiteye başlıyor, kısırlaştırma dersi tabii.

Kısırlaştırma dersini görünce, en çok bırakılan bölümlerden biridir veterinerlik.

Peki, durum bu. Peki, başka neler var? Bakın, size çok spesifik bir örnek vereceğim. Fizik, kimya, biyoloji... Dünyanın en büyük bilim dalları. 2024 yılında bu üç bilim dalında, fizik bölümü, kimya bölümü ve biyoloji bölümündeki toplam kontenjan sayısı 5.789. Bunlar bilim yapacak. Şimdi 5.789... Buradan Acun Medya'ya bir selam göndereceğim. Acun Medya sayesinde gastronomi ve mutfak sanatları... Bakın, gastronomi ve mutfak sanatlarındaki toplam kontenjan 5.874. Bir tarafta fizik, kimya, biyolojiyi topluyorsunuz, gastronomi ve mutfak sanatları kadar kontenjan yok. Yani bilim yapacak insan kontenjanı yok. Niye dolmuyor? Çocuklar tercih etmiyorlar. Bununla ilgili daha söyleyeceğim çok şey var.

Hemen buradan bir atıf... Atıftan kasıt yine kendi araştırmam. Adana'ya geliyorum diye Çukurova Üniversitesi'ni araştırdım. Çukurova Üniversitesi'nde Gıda Mühendisliği bölümüne bu yıl toplam 30 kişi alındı, yani kontenjan açıldı. Sıkı durun, dolmadı! Yani Türkiye'deki 30 kişilik kontenjanı 30 kişi tercih etmedi, puanı da yetmedi ve boş kaldı. Doluluk oranı %70.

Çukurova Üniversitesi'nin Bilgisayar Mühendisliği bölümüne gidiyoruz. 75 kişi, doluluk oranı %100. Gıda mühendisliğini tercih eden toplam kişi sayısı 3.000.000 kişi içinden 174 kişi. Bilgisayar mühendisliğini yazan kişi sayısı 1.304 kişi. Pandemiyle beraber biz bir şey yaşadık, değerli dostlar. Pandemiyle beraber meslek algısı değişti. Sağlıkla ilgili bölümler aşağı doğru indi, mühendislik tavan yaptı. Özellikle bizim İHA'lar ve SİHA'lar da buna pastanın üstündeki çilek oldu.

Ve enteresan bir şey daha... Pandemide herkes eve kilitlendi, cep telefonlarına gömüldük. Oradaki "Getir", "Götür", "Hepsi Burada", "Şurada"yı kızlar keşfetti. Dediler ki, "Ne kadar kolay bu uygulamalar, uygulamalar!" Ve kız öğrenciler şu anda inanılmaz şekilde sağlık alanından ziyade mühendislik bölümlerini tercih ediyorlar.

Türkiye'de bir tane bölüm adı söyleyeceğim: Tohum Bilimi ve Teknolojisi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde sadece 21 kişilik kontenjanı var. 21'i de dolu! Ben olsam bir sivil toplum kuruluşu sahibi, bu 21 kişiyi pamuklara sararım. Türkiye'nin yaklaşık yirmiye yakın ilinden, tohum bilimi ve teknolojisi okumak

için Bolu'dalar şu anda. Başka ikinci bir üniversitede böyle bir bölüm yok.

Bununla ilgili en önemli söyleyeceğim şey de şu: Şu anki öğrencilerin algısı artık "Üniversite 4 yıl çok uzun, ben hemen meslek sahibi olayım!" dediler ve 2 yıllık önlisans tercihi yapıyorlar. Burada çok uzun tutmayacağım ama sadece çok çarpıcı bir şey söyleyeceğim, finali yapayım.

Önceki yıl siber güvenlik adında "Siber Güvenlik Analisti ve Operatörlüğü" açıldı. Bir önceki yıl toplam 4 üniversitede bu program vardı. 2 yıllık bölümü yazan öğrencilerin birçoğunun puanı aslında bilgisayar mühendisliğini veya yazılım mühendisliğini tutuyordu. Buna rağmen burayı yazan kişi sayısı 62.047!

Dört tane programın toplamı! 2 yıllık tarımla ilgili bölüm sayısı 54. Burayı yazan kişi sayısı 21.553. Tek bir kontenjana siber güvenlikte 15.500 kişi talip, tarımla ilgili 54 programın tek bir koltuğuna 399 kişi talip.

MİNE ATAMAN: İletişim... Sen nelere kadirsin!

Aslında belki de... Bu arada ben de Acun Medya'da ders veriyorum. Şimdi Neslihan Aktepe, beslenme uzmanı, diyetisyen. Bir tane görselimiz vardı. Neslihancığım, sen de konuş. Çünkü son dönemlerde sanıyorum en çok para kazanan, en havalı mesleklerden biri beslenme uzmanlığı. Herkes diyet yazıyor, çok paralar kazanıyor. Sonra bir de şey diyorlar: "Bir gecede 20 kilo, 3 günde 8 kilo!" filan gibi.

Sen de söyle, en büyük dezenformasyon nerede yaşandı?

NESLİHAN AKTEPE: Evet, aslında bu dezenformasyon...

Mis enformasyon olarak diyeyim. Yıllar önce başladı. Bir "90-60-90 modeli" çizdiler. Kadınlar güzel olsun diye... Önce "90-60-90", sonra daha agresif oldu. 34 bedene kadar geldi. Sonra 32-30-28 derken... Ama bu sefer "3 günlük, 5 günlük, 7 günlük diyet modelleri" herkes herkesi zayıflatıyor.

İnanılmaz! Böyle yeşil elmalar havalarda uçuşuyor! Herkes kabız ama hiçbir şekilde obeziteyi çözemiyoruz.

Obezite gitgide artınca bu kez ne oldu biliyor musunuz? Ben daha önce satış-pazarlamada da çalıştığım için her şeye pazar olarak bakarım. Burada keşfedilmemiş bir pazar gördüler. Çok iyi para kazanılacak bir pazar deyip kıyafet modası gibi "diyet modelleri modası" çıktı!

Diyet modelleri modası çıktıkça obezitenin azalmasını beklerken obezite daha da arttı. 2024 yılında kadınlarda Türkiye'de %39.9, erkeklerde %24.4 gibi çılgın bir artış var! Ki biz %50'leri 2050'de görürüz diyorduk, 2030'a kadar bu duruma geldik!

Şimdi burada...

"Sosyal medyanız güçlü mü?" diyorlar. Mesela biriyle konuşuyorsunuz, iş yapacaksınız, bağlantı kuracaksınız, en basit konuşmayı yapacaksınız... Bana diyor ki: "Sosyal medyanız güçlü mü?"

Güçlü!

Sizin etki alanınız nasıl?

Ne demek bu? Yani benim okuduğum okul, aldığım eğitimler, nerelerde iş yaptığım, kim olduğum değil... Benim sosyal medyamın gücüne bakıyorlar!

Diyor ki: “Güzelsiniz, tamam iş yaparsınız. Tamam, yakışıklısınız, fit misiniz? Okey. Tamam. Yakışıklı değil misiniz? O zaman köylü numarası yapın! Ya da çok zengin numarası yapın!”

Bunlar çok etkiliyor.

İnanılmaz takipçiniz oluyor. Takipçiniz ne kadar çoksa sizi o kadar dinliyorlar.

Bu çok acınası bir durum. Ben çok üzülüyorum.

Benim etki alanım ne zaman arttı biliyor musunuz? Hasbelkader... Ben hep aynı anlatıyordum, 100 bini geçmeye başladıktan sonra arttı!

Şimdi sosyal medya üçe ayrılmış durumda.

Bir tanesi felaket tellalları! Türkiye’de entrika var. Onlar bu entrikaları çözüyorlar ve çıkıp sanki bakanlık sözcüsüymüş gibi konuşma yapıyorlar.

Diyor ki mesela:

“Mısır mı? Biraz önce mısır geldi, aklıma geldi. Eğer mısır 8 sıralıysa GDO’suz, 8’i geçiyorsa inci gibi dizildiyse GDO’lu! Saydın mı hepsini?”

Yani böyle bir durum mu var?

Ben Adanalıyım, çiftçi kızıyım, biz köylüyüz. Biz yaylada çok mısır yedik. Orada ilaç bile olmaz, parası yoktur çünkü. Onu atacak doğal yağmur suyuyla o mısır büyür. Açardık, 3 sıra olan da vardı, 10 sıra olan da vardı. Hiçbir şekilde bunu sayamaz ya da ikinci grup var.

Bu felaket tellalları dışında hayali satıcılar hayali satıyorlar işte. “Bir gecede bu karışımı yaparsan şiş göbeğin inecek.” Ben Hürriyet’te zerdeçal yazdım, çok da eski bir yazım, çok da okundu. Vallahi bana böyle bir bilgi gelmemiştir. Zerdeçal yazdığımda, hani ben Hacettepe mezunuyum ama ben orada böyle bir etkisini okumadım. Hani bir gecede yoğurda katarsan bir beden incelirsin, suya katarsan sabah içersen senin bütün derdini çözer, göbek diye hiçbir şey kalmaz.

Şimdi bu hayal satanlar çok prim yapıyor. Çünkü herkes “Zorla uğraşmayayım.” diyor. Zor dediği şey de

sağlıklı beslenme, sağlıklı yaşantı. Ne kadar üzücü bir şey... Diyor ki: “Bunu hazırla, okey, bana bir karışım ver.” Diyorum ki, hiç merak etmeyin, yakında ben bir karışım bulacağım, o karışımı hepinize içireceğim. Türkiye’deki, dünyadaki en zengin insan ben olacağım. Hiç uğraşmaya gerek yok. Yani okunmuş su bile satsanız “Beni zayıflatır.” diye, vallahi en popüler insan olursunuz.

Üçüncü grupta, benim gibi hâlâ bilimi savunan, sağlıklı beslenmeyi, sağlıklı yaşantıyı savunan, “Aslında her şeyden yiyebilirsiniz, her şeyi yapabilirsiniz ama dozuna dikkat etmek kaydıyla, yediğin saate dikkat etmek kaydıyla.” diyen bir ekip var. En az popüler olan, belki de diğerlerine göre en az takipçisi olan, belki de en az onlara göre daha az para kazanan grupta biziz ama obezite inanılmaz arttı ve daha da çok artmaya başlayacak.

Herkes diyetisyen olduğu sürece bizim ülkemizde... Çünkü doktorlar diyetisyenlik yapmaya başladı. Eskiden doktorlar asla kendilerine böyle bir şey söylemezdi. Benim ailemin yansı doktor, benim de oğlum tıp fakültesinde okuyor. Böyle bir popülaritesi vardı ama şu anda... Yani beslenme bir bilim dalı, bu kadar basite indirmemek gerekli. Yani 4 sene okuyoruz, üstüne başka eğitimler de alıyoruz. Yani mühendisler diyetisyen oldu, ev hanımları diyetisyen oldu, spor eğitmenleri diyetisyen oldu. Herkes diyetisyen ama gittiğimiz... Obezite böyle artıyor.

MİNE ATAMAN: Neslihan’a teşekkür edelim. Şimdi Mustafa Tayar Hoca var. Tabii, sabahtan beri hep konuşuyoruz. Galiba şunu anladık:

Bilgi doğru mu?

Biz buna erişebiliyor muyuz?

Mustafa Tayar Hocam, siz de geliyorsunuz. Buyurun hocam.

Şimdi bir taraftan da hani ben size soracağım, Hilal Hocam. Sonra... Ya, ben bir insan olarak, zaten çocuk derdi var, eş derdi var, geçinme derdi var. Bir de üstüne gidip “Bugün akşama kadar 100 tane doğru bilgi edineceğim.” diye bir hedef mi koyacağım kendime? Yani bana zaten doğru bilginin kendisi gelmesi zorunda değil mi? Devletin görevi bu değil mi? Lütfen, gıda vatandaşlığı, gıda okuryazarlığı, bilgi vatandaşlığı bize birkaç şey söyleyin.

MUSTAFA TAYAR: Şimdi, öncelikle hepinize çok çok teşekkür ederim. Harika bir etkinlik, bayıldım! Nefes almadan dinledim. Gelirken “Niye gidiyorum?” diye düşündüm. “Ya,” dedim, “Ne yapacağım Allah aşkına? Konuşacağız, bulmuşlar işte.” dedim. Şimdi ise “E ne oldu?” diye sorsanız, hemen 3 tane görev çıkardım.

Birinci görevim şu: Evet, ben aldığım maaşı hak etmeliyim ve o yüzden bu gıda vatandaşlığını konuşmalıyız. Türk halkı gıda okur yazar mı, beslenme okur yazar mı? Bu konuda bütün makaleleri sizin için toplayıp bir derleme yapmam gerekiyor. Çünkü orada gerçekten ciddi bir boşluğumuz var.

Hızlı hareket edeceğim, hemen sizden başlayacağım. Allah aşkına, şeker diyorsunuz, şeker diyorsun, yumruğunuzu sıkın, vücudunuzu böyle iki yana koyun. Beyniniz bu kadar! Vücudun %2'si ama vücuda giren her 4 birim enerjiden 1 birimini buna beslenmek için harcıyor. Yani ben şekersiz bir hayat düşünemem.

Her şekere karşı olan tıp hekimi, diyetisyen varsa 2 kere diplomasını düşünsün. Dünyada 4 kız kardeş vardır. İnsan var olduğu sürece bu 4 kız kardeş hep var olacak: Patates, buğday, pirinç ve mısır. Bunlar dünyanın ve insanın enerjisini sağlar. Çıkarın diyetten şekeri, nişastayı... O hafta sonu artık dünyayı göremezsiniz. O yüzden ne olursunuz, "GDO'lu olmuş, GDO'suz..." Bırakın bunları! Şeker, insan için olmazsa olmazdır. Bitti. Dengeyi tartışırım, az-çok tartışırım, ama bitti!

İkinci olarak, hemen şeye döneceğim. Sayın genel müdürüm... 1948'de DDT ödül aldı. Nobel Bilim Ödülü aldı. "Sen harika bir adamsın, Allah razı olsun, iyi şey buldun!" 1970'te biz DDT'yi yasakladık ama 1990'da Ankara'nın Çankaya'sında anne sütünde DDT çıktı! 1970'te yasaklamıştık, Ankara'nın Çankaya'sı... Hayvana dokunmayan, tarıma dokunmayan bir yerde nasıl çıktı? O yüzden yasal otoritenin koyduğu yasaklara "Tamam, OK, sektör de OK..." Ama pardon, Ankara'nın Çankaya'sında DDT nereden çıktı? Bunu konuşmak, tartışmak gerekiyor.

Şimdi sorunuza geleceğim. Şimdi ben açıkçası her sene kendime bir proje çizerim. 1990'lı yıllarda kuş gribi çıktı. "Bana, gel, okulda anlat." dediler. "Ne anlatayım?" Bayağı el yıkama...

Bir başladım ben o sene, 5 yılda 100.000 çocuğa birebir el yıkama eğitimi verdim. Keşke daha sık verseydim.

2 sene önce bir şey itiraf edeyim... Kayıta var ama şu Bolu yangınının sorumlusu benim. Niye benim biliyor musunuz? Çünkü Kocaeli Üniversitesi ile catering sektöründe hijyen eğitimleri başlattık, hijyen kılavuzu hazırladık. Orada otel çalışanlarına hijyen anlattık. Keşke o eğitimi daha ciddi yapsaydım.

Bu yüzden akademisyenler olarak doğru yere dokunabilmeliyiz. Bir musibet, bin nasihatten iyidir. Bunları hep cebime koyarak yürüdüm. Çünkü artık Tarım Bakanlığı ve diğer organizasyonlar inanılmaz güçlü bir yapıya sahip.

Ayşe Hanım, demin konuştuk. Onu söylemek istiyorum. Bakarsanız, Tarım Bakanı Yardımcılığı yaptınız değil mi? Hanımefendi ve TİGEM Genel Müdürüydünüz, değil mi? Biliyor musunuz, Tarım Bakanlığı tarihindeki ilk kadın yöneticiydi. TİGEM'in 700 tarihinde ilk yöneticiydi.

Allah aşkına, kimler olursak olalım ama projeler der, kadın yoksa yani kadın eli değmeyen işten hayır gelmez. Biz bu kadar erkek toplarsak, bağırsak ama üreten kadın, anne kadın olmadan biz bu gıdadaki bilgiyle önüne geçemeyiz. Son olarak gıda vatandaşlığı hakkında konuşmak istiyorum.

Bakın, bir tarafta sanayici var, çok güçlü örgüt; yasal otorite var, müthiş güçlü, inanılmaz bir ekip çalışıyor. Arkadaş, öğrenciler, bırak gerçekten yerinizde olmak istemem. Çünkü bakın, Allah aşkına, bu arkadaşım çalış dedi ki: "Bursalılara isim verilmedi, sakınca yok. Köftecide domuz eti çıktı." dedi.

Bu ülkenin %98'i Müslüman. Biz, Sayın Genel Müdürü ciddiye almadık. "Sen," dedik, "hepimiz gittik, biz dedik. Yusufçuyuz," dedik, "ya abi," dedik, "domuz momuz mu? Ver, yiyelim." dedik. Hani devlet ciddiyeti, hani tüketici?

O yüzden bakın, "tüketici" lafı benim için çok kötü bir laf. Bana olumlu bir cümle kullansanıza. Hayatı tüketmek, paramı tüketmek... "Tüketmek" demek, olumsuz bir fikir. O yüzden ben artık kendime bıçtım, misyonumda da "tüketici" kavramını çıkarıyorum. Kullanıcı, gıda vatandaşı!

O benim gıdam ve sen benim gıdamda domuz eti katamazsın. Sen benim gıdamda işte harika bir mutfaktan söz ettiniz, değil mi? Tuzla bir peki, hijyen belgesi var mıydı? Size servis yapan elemanın elinde eldiven var mıydı? Eldiven var mıydı?

Bu kadar bürokrat vardı. Eğer Koruma Kontrol Genel Müdürü denetime gelseydi, şimdi buraya ceza kesecekti. Ceza veririm, dedi. Bakın, bu kadar kişi bile onu pas geçti. O yüzden ben artık önüme gıda vatandaşı kavramını koyuyorum.

Yani ben ne yediğimi, içtiğimi sorgularım. Farkındayım, "tüketmek" fikri benim için çok olumsuz bir hecedir. Gıda vatandaşı! Son olarak da şunu söyleyeyim: Gıda okuryazarlığı tek başına bir anlam ifade etmiyor. Beslenme okuryazarlığı ve gıda okuryazarlığı birlikte yürümelidir.

Kutlarım, harika bir yol haritası çizdiniz ama bizde iş Türk gibidir. Hani Türk gibi başlarız... Devamı gerekiyor. O yüzden ben çok teşekkür ediyorum. Giderken cebime koyduğum misyon şu: Acilen Türkiye'nin gıda okuryazarlığıyla ilgili çok çalışma var ama çok uyumsuz.

Sonuç olarak, onları bir toplamak istiyorum. Öyle bir görevim var. Bir de şu gıda vatandaşlığı konusunda, Sayın Hocam, Sizlerle birlikte... Yani bu biraz Don Kişotluk olacak ama yürüyelim, değirmenlere savaş açalım. Kusura bakma,

MİNE ATAMAN: Mustafa Hocam o zaman mikrofonu bize yardımcı olursanız Ayşe Nihal Mortepe'ye verelim. Türkiye Gıda Dernekleri Federasyonu Genel Sekreteri Onlar Tarım Bakanlığı'yla bir protokol... Peki, hocam, buyurun efendim.

AYŞE NİHAL MORTEPE: Çok teşekkür ederim. Öncelikle teşekkürle başlamak istiyorum. Bu güzel etkinlikte sizlerle birlikte olmamıza vesile olan Nisad ve değerli ekibine gerçekten teşekkür ediyorum. Hem çok verimli hem de çok samimi bir ortamın içerisindeyim şu an.

Federasyonumuz olarak, Ebru Hanım aslında çalışmalarımızdan bahsetti. Çok kısa ben de özetleyeyim. Federasyonumuz olarak gıda ve içecek sektörünün yaklaşık %95'ini temsil ediyoruz. Bu, bizim omuzlarımıza çok büyük yükler yüklüyor.

Bunlardan bir tanesi de bilgi kirliliği... Bilgi kirliliği hepimizin büyük bir sorunu! Sadece kamunun değil, özel sektörün de, tüketicilerin de.

Peki, biz nasıl yola çıktık? Öncelikle bilgi kirliliği konusunda Bakan Bey'e yaptığımız bir ziyarette, bu konunun multidisipliner bir konu olduğunu ve tek başımıza hiçbirimizin bu konuyla mücadele edemeyeceğimizi, bu nedenle bağımsız bir gıda otoritesine ihtiyaç duyulduğunu, EFSA benzeri bir otoriteye Türkiye'de ihtiyaç olduğunu bildirdik.

Yaptığımız görüşmelerde Sayın Bakanımız dedi ki: "Hep birlikte çalışalım. Ancak bu sefer her şeyi bakanlıktan beklemeyin. Sektör olarak üzerinize çok büyük sorumluluklar yüklenmeli. Siz de bir yerden başlamalısınız, elinizi taşın altına sokmalısınız."

Çok haklıydı. Biz de bu kapsamda genel kurulumuzun akabinde komite ve komisyonlarımızı kurduk. Bunlardan bir tanesi de "Gıdada Bilgi Kirliliği ve Okuryazarlık" komisyonumuzdu.

Ebru Hanım başkanlığını yürütecek, çok değerli çalışmalar yapacağına gönülden inanıyoruz. Bunun başlangıcında da biz, Tarım Bakanlığımızla, Gıda Kontrol Genel Müdürlüğümüzle bir işbirliği protokolü yaptık.

Bu bizim için çok değerliydi. Çünkü ana paydaşımızla hep birlikte çalışmalıyız. Tek başımıza yapamayız. Biz sektör olarak bir konuyu dile getirdiğimizde ticari kaygılarla söylediğimiz düşünülüyor.

Kamu dile getirmeye çalıştığı anda kamuyla ilgili de belli endişeler var. Güven problemi yaşayan tüketici kısmımız var. Maalesef akademi söz aldığı anda da her zaman her şey doğru aktarılamayabiliyor.

Maalesef yanlış bilgi çok daha ilgi çekiyor. Bu nedenle hep birlikte ortak çalışmalıyız. Bu nedenle bir işbirliği protokolü yaptık ve çalışmalarımızı başlatacağız. Ebru Hanım devam ettirecek çalışmalarımızı.

Hepimize çok iş düşüyor. İnşallah ancak hep birlikte çalışırsak başarılı olabileceğimizi düşünüyoruz. Konu çok değerli, doğru bilgi çok değerli ama doğru bilgi, doğru yerde, doğru kanalla gitmeli.

Aynı zamanda, karşı tarafa her şartı düzgün şekilde ilettiğinizde de karşı taraf bu bilgiyi nasıl alıyor? O da çok değerli. O nedenle okuryazarlık kısmının artırılması da bizim için çok önemli.

Ben gıda mühendisiyim, ODTÜ mezunuyum. 17 sene Tarım Bakanlığı'nda KODEKS biriminde mesai yaptım. Daha sonra federasyona geçtim. Ancak ben bile kendi babamı bazı şeyleri alırken etkileyemiyorum.

Maalesef ki bazen de ülke şartları da önemli. Bazı eğilimlerimiz var, kıramadığımız. Onun için belli bir jenerasyonu zaten kaybettik. Bundan sonrası, yeni jenerasyonları doğru eğiterek, doğru yaklaşımlarla inşallah ilerleyen süreci kurtarabileceğimizi düşünüyorum.

Ben tekrar emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum. Çok mutluyum, burada sizlerle birlikte olduğum için. Çok sağ olun.

MİNE ATAMAN: Çok teşekkür ediyoruz. Ayşegül Hanım, FAO gidecek. O yüzden size bence son bir tekrar şöyle verelim. Sizi de yolculayalım.

AYŞEGÜL SELİŞİK: Çok teşekkür ederim. Ben de şöyle kalkayım, herkese tekrar merhaba diyeyim. Şimdi çok konu konuşuldu. Tabii gıda okuryazarlığından başlayayım. Kesinlikle güzel bir eylem planı hazırladık. Onun peşini bırakmayacağız. Yine çalışmalarımız devam edecek.

Şimdi, o eylem planının takibini yapmamız gerekiyor ama biz sonuçta uluslararası bir kuruluştuk. Pilot çalışmalarla ülkelerin öncelikleri ve stratejileri doğrultusunda örnek uygulamalar yapıyoruz ama sonrasında tabii ki tüm koordinasyonla birlikte, yani ülkedeki tarım-gıda sistemlerindeki aktörlerle birlikte devam ediyoruz yolumuza.

Şimdi burada, çalışma ortağımız, iş birliği yaptığımız kuruluş Gıda, Tarım ve Orman Bakanlığı. Burada da Gıda Kontrol Genel Müdürlüğü var ama diğer sivil toplum kuruluşları, işte TGDF, tüm akademisyenler, Milli Eğitim Bakanlığı ya da diğer özel sektör kuruluşları herkes bizim iş birliği yaptığımız kuruluşlarımız.

Burada önemli olan, artık bugünkü bu toplantıdan çıkan şeyin ortak çalışmamız gerektiği aslında. Ben buradan bunu anlıyorum; birlikte çalışmamız gerekiyor. Şimdi, bilgi kirliliğini ortadan kaldırmak için medyaya bir rol düşüyor. Ama medya diyor ki, “Bana doğru bilgi gelsin.” Demek ki burada bir platform kurulması ya da böyle bu bilginin paylaşıldığı bir doğru bilgi platformu olması gerekiyor. Gıdanın doğru bilgisinin olduğu bir platform lazım. Buna birinin önderlik etmesi gerek. Ve burada eğer bu önderlik edecek kuruluş Tarım ve Orman Bakanlığı’ysa, burada onun temsilcisi zaten var.

Herhalde bununla ilgili bir tarım şurası hazır gerçekleşiyorken burada, bu karar belki tarım şurası kararlarına dercedilir ve bu karar alınır, bir platform oluşturulur diye düşündüm. Birdenbire bilmiyorum, belki güzel bir öneri olur. Hani her ne kadar katılan arkadaşlarımız olsa da, bu da bir öneri olarak belki gerçekleşir.

Ama Ayşin Hanım’ın önerisi, gıda perakendecileriyle birlikte bir çalışma yapılması. Şimdi doğa temelli çözümler projemiz var. Bakanlıkla birlikte yürüttüğümüz işin doğrusu, yani çiftçiye eğitim ve bilgilendirme anlamında çok güzel çalışmalar yapıyoruz. Çiftçi doğru bilgiyi öğreniyor ama başına dediğiniz gibi bekçi koyamayız. Doğru ama bilgiyi yine de doğru şekilde gösterdiğinizde, öğrettiğinizde, onu kullanmadığında eğer cebine de üç kuruş fazla giriyorsa kesinlikle yapıyor.

Bunu biz tespit ettik, sahada denedik. Ne olursa olsun iş ekonomik bir çıktıyla sonuçlanıyor. Yani şimdi çiftçi için önemli olan kârı, bunu hepimiz biliyoruz. Burada özel sektörün de bir katkısı olmalı mı? Olmalı. Özel sektör girdiyi satıyor, çıktıyı alıyor. Yani gıda sanayicileri işleyen tarafta iyi, kaliteli ürünü almak istemiyor mu? İhracata sunacağı ürünün de iyi olmasını istiyor. Burada da bir sözleşmeli tarım söz konusu olduğunda, doğru bilgilendirme yapıldığında, orada da kendisi için bir avantaj söz konusu.

Hani herkesin faydasına bir şey var aslında. O zaman hepimizin burada iş birliği yapması gerekiyor. İşte bu yeni kavramı da reklam, Haberlik kavramını o zaman belki daha iyi anlamamız, daha iyi içselleştirmemiz gerekiyor.

Bizler burada hepimiz aslında bu sektörün yıllardır tecrübeli insanlarıyız. Bizden sonra gelecek var mı? Benim bu konuda biraz endişem var açıkçası. Ama işte bu medyanın, film yapımcılarının, sanatçılarımızın

bizlerle olması çok güzel. Ben Rafadan Tayfa ile çalışmak isterim gerçekten. Keşke bir bölümünde de çok fazla yayıнымız var, o yayınlardan bir tanesini paylaşsak da siz de bir yayıнымızda kullansanız güzel olur, doğru bilgiler aktarılır.

İşte onun için bu ortam için teklif...

MİNE ATAMAN: İsmail Bey'i ikna edelim inşallah. Çok teşekkürler. Biz çok teşekkür ediyoruz.

Sizi önce uğurluyoruz. Çok ayağınıza sağlık, bizimle bilginizi ve ilginizi paylaştınız.

Şimdi tabii artık yavaş yavaş sona geliyoruz. 4 konuşmacımız kaldı. Sonra Mustafa Bey'e geçeceğiz. Mustafa Çomu, çok kıymetli bir sanayici. Onunla konuşacağız. Sonrasında da İtir Hocam, Hilal Hanım ve Yasemin Hanım'ın bir fikri var. Onu gerçekleştirip programı kapatıyor olacağız.

Şimdi, Fikri Türker nerede? Buralarda... Evet, siz oradasınız.

Şimdi tabii gazete tarafı... Siz şöyle düşünüyor musunuz? Yani az önce Kemal Bey de söyledi, size gelen bilgileri doğru yazıyoruz, yeteri kadar paylaşıyoruz. Bu en dezenformasyon sürecinde şu kadar etkimiz var... Ne düşünüyorsunuz?

Üç dakika hocam...

FİKİRİ TÜRKEL: Üç dakikada mümkün değil. Öncelikle ben buraya konuşmacı olarak geldiğimi bilmiyordum, hazırlık yapmadım. O yüzden katkınız çok kıymetli.

Şimdi, o kişisel bir durum. Söylediğiniz soruya şahsen ben... 40 yıla yaklaşıyor yazı-çizi hayatımda. Bir kere tekzip aldım. O tekzip de şöyleydi: Yani, bir kurumun genel sekreteri bana bilgiyi verdi, ben yazdım. Fakat başkan dedi ki, "Böyle bir şey yok."

Ben tabii istişare ettim, "Ben" dedim, "Tekzip yazmam, çünkü kaynağım sağlam." Kurumun genel sekreteri verdiği bilgiyi sonra bir kıymetli abim dedi ki, "Ya" dedi, "O genel sekreteri kaybetme, sana yine bilgi verir. Sen bu tekzibi biz basalım." Biz tekzibi bastık. Çok şükür başka bir şeyim yok.

Yani, gelen bilgiyi tabii ki değerlendirerek veriyoruz ama biz... Bizi de hani böyle şey yapmayın ya! Mesela biz olmasak, bu toplantı olmazdı. Yani, burada bugün çok güzel şeyler öğrendik. Bak, böyle iyi yönlerimiz de var.

Yani, bir şey söyleniyorsa, o sizin kendinizi tanımlamanıza faydası olan bir şeydir, olumlu veya olumsuz.

Yani, Kemal Bey'in ifade ettiği gibi, bizim meslektaşımız... Yani, kaynak var, mesaj var ve hedef var. Yani, burada bir iletişim kopukluğu varsa, birinci sorumlu kaynaktır.

Yani, Türkiye’de en fazla reklam veren sektör gıda sektörü. En fazla dayak yiyen sektör de gıda sektörü.

Burada önce bunlar düşünsünler, yani bu neden böyle oluyor diye.

Mesela, her yayın kuruluşunda otomotiv editörü vardır. Mesela, ekonominin içinde borsa editörü vardır. Hatta tarım da vardır, bilişim vardır, sağlık editörleri vardır ama gıda editörü yoktur. Yani, bu gıda editörlüğü niye yok? Bunu önce sektör kendisi sorması lazım.

Fakat yani, ben esasında bunlardan bahsetmek istemiyordum. Yani, bir gazeteci gibi konuşmak istemiyordum. Ben biraz daha fazla meraklıyım, dünya neleri konuşuyor? Oralardan da 2-3 dakika söylemek isterim.

Birazcık böyle toparlayabilirsek hemen...

Şimdi ve... Geçen ay yazı yazmıştım: **Milyarderlerin Kahvaltıları.**

Yani, dünyanın milyar dolarından bahsediyorum, TL değil. Bunlar nasıl kahvaltı yapıyorlar diye böyle bir yazı yazmıştım, bir araştırmıştım.

Bu Warren Buffett var, biliyorsunuz, dünyanın en zenginlerinden bir tanesi, 93-94 yaşında.

Diyor ki: “Sabahları hamburger yerim, kola içerim.”

Onu... Beş tane, beş şişe kola içiyormuş günde. Hamburger yiyor.

Yani şunu söylemeye çalışıyorum; acaba biz mi yanlış biliyoruz? Adam 94 yaşında, dünyanın en zengin adamı. Ve sonra, hani derler ya “Hastalık yoktur, hasta vardır.” Bu çok araştırmaya açık bir alan, yani gıda ve gıdanın etkisi... Olumlu, olumsuz yönleri... Yani bir gazeteci olarak yazmıyorum ama olumlu, olumsuz bütün yönleri bizi ilgilendirir. Biz bunları yazarız. Yani burada konuşulan her şeyi yazarız. Detaylar anlamında söylüyorum, olumlu veya olumsuz...

Ama olaya hep iletişim açısından bakın; gazetecilik açısından değil. İletişim bir bütündür. Yani iletişim kesintisiz bir şekilde hayatın devam etmesi lazım. İster ürün üretin, ister sosyal bir hayatınız olsun, ne olursa olsun... Ama gazetecilik de olursa güzel olur. Yani sistemin yaşaması için, sistemin sorgulanması açısından güzel olur.

Bunun ötesinde, bugünkü konuyla ilgili olarak son bir yıl, on iki ay içerisinde dikkatimi çeken üç ürün oldu. Bu üç ürün çok önemli. Burada hepimizin bilmesi lazım. Notlarıma bakmam lazım, teknik adlarına... Sabahleyin de şuraya koymuştum yanlış hatırlamıyorsam ama hepinizin sektör olarak bileceği bir şey.

Bir tanesi Altın Pirinç, bir diğeri Süper Mısır, bir diğeri de Buğday H4 müydü? Yanlış hatırlamıyorsam, HN4’tü galiba... Amerika... Bu pirinci 1960’lı yıllarda on iki Alman bilim insanı bulmuş. Altın Pirinç diye... 1990’lı yıllarda Çin bunu uygulamaya başlamış, ıslah etmeye başlamış. Bu niye dünyanın gündemine geldi? Bu

GDO'lu... Biliyorsunuz, GDO'lu pirinç yoktu. Peki, bu niye gündeme geldi? A vitamini değeri yüksek olduğu için. Çünkü Asya bunu çok tüketiyor. Pirinci ve beslenme noktasından çok büyük katkı sağlamak için... Filipinler bunu 2021'de üretmeye başladı.

Tüm dünya dedi ki: "Ne oluyor? Biz de mi üreteceğiz?" Yanlış hatırlamıyorsam, bu 2-3 ay önce Amerikalılar HD4 buğdayını tanıttılar. O da GDO'lu. Malum, buğdayda GDO yoktu ama... Şey anlamında var da... Yani laboratuvar anlamında, ticari üretim olarak yoktu. Şimdi bunu Amerikalılar ticari olarak üretilebilir hâle getirdi ve tüm yasal prosedürleri sağlayarak bunu yaptılar.

Son 12 yıl içerisinde tüm dünya... Burada Erhan Bey var. Bütün uncular, buğdaycılar, çiftçiler bunu düşünmek zorunda. Ve ülke ekonomisini düşünenler de düşünmek zorunda. Yani %30'lara varan bir ekonomik değer + bir değer oluşuyor.

Diğeri de Meksika'da... Yani biraz bağlayabiliyorum... Süper Mısır. Süper Mısır da... Biz hep tartışıyoruz ya mısır... Mısır. Orada da beslenme değeri açısından, besin değerleri açısından ekstra katkılar sağlayan bir süper... Bu da 2-3 ay önce, 2-3 ay içinde ortaya çıkan bir şey. Şimdi bunlar hep GDO'lu. Ama işin başka bir gerçeği var.

Şu anda herkes yapay zekâyı konuşuyor. Ama esas konuşmamız gereken şey, yani tarımcılar olarak, sağlıkçılar olarak veya ilgili herkes olarak... Ülkesini düşünen herkes CRISPR olayını düşünmeli.

Ben şimdi acaba bunlar geleneksel metotlarla ıslah edilmiş ürünler mi, dedim ama CRISPR burada ne oluyor diye baktım. Şöyle yapalım mı? Son, son... Bitiyor, onu kapatıyorum. CRISPR burada ne oluyor diye baktım. Şu anda... Hani DipSec... Siz söylediniz, DipSec... Çin inanılmaz bir sıçrama yaptı yapay zekâda. Fakat o sıçramanın 1000 katı sıçramayı CRISPR'da yapacak.

Çünkü biz şu anda Çin'in bu konuda nereye vardığını bilmiyoruz. Şu anda dünyada birinci. Ve bu GDO gibi değil. Yani insanın kendi geninin, sağlam geninin, insanda baskın olmayan özelliklerini baskın hâle getiren bir gen modifikasyonundan bahsediyoruz.

Sadece kanseri, Alzheimer'ı tedavi etmeyecek, genetik hastalıkları tedavi etmeyecek... Topyekûn tarımı kökten değiştirecek. Biz buna hazır mıyız? Şu anda bu alandaki bilimsel makalelerin neredeyse onda biri veya onda ikisi bununla ilgili... Çok teşekkür ederim.

MİNE ATAMAN: CRISPR aslında kesmek dediğimiz bir şey. Diyelim ki mesela cüceliği kesen geni kesiyor, alıyor ya da... Bu ikiz bebekler vardı Çin'de... Bu CRISPR teknolojisi, CRISPR zaten şu anda tohumculukta, ıslah çalışmalarında kullanılıyor. Onu belki daha sonra vaktimiz kalırsa uzmanlarımıza sorarız.

Kemal Erdoğan... Siz de tarım, gıda tarım sitesi hem var hem de bir çiftçisiniz. Artık... Çok özür diliyorum, biraz toparlamamız gerekiyor çünkü.

KEMAL ERDOĞAN: Gıda Tarım Com, 18 senedir Türk tarımını tarladan sofraya takip eden bir

günlük gazete. Bu “tarladan sofraya” lafı popüler bir laf olup içi boştur. Efendim, biz naçizane doldurmaya çalışıyoruz.

Biz de bir de bu tarımın derdini anlatmak için Beyaz Nokta Vakfı’nda... Tarımın derdini anlatmak için... Transitin başkanlığında, böyle değerli bir haziranda... Uzun bir süre çalıştık. 11 tane başlık seçtik. Eski “Siyaset Meydanı” formatında toplantılar yapmayı planladık ama tarımın bir derdi var. Hakikaten ne atsanız ilgi çekmiyor.

Şöyle bir yol bulduk. Bu yolu, bu metodolojiyi de tavsiye ediyorum. Türkiye’de sinema ve dizi sektörü müthiş bir yere geldi. Biz bu derdimizi, tarımın derdini belgeselle ve bir filmle anlatalım dedik.

Belgesel tarafında Ercan Kesal’la çalışıyoruz. 3 tane ana fikir var:

Tarım ve gıda paydaşları arasındaki iletişim kanseri.

Medyada tarım niye yok?

Tarım bilgi sistemleri... İleri tarım teknolojileri... Akıllı tarım makineleri devrimini kaçırırsak, domatesi 300 TL’ye yiyeceksiniz.

Türk tarım ve gıda ürünleri, dış pazarlardaki payını kaybedecek. Belgesel de bunu anlatıyor. Film de bunu anlatıyor.

İsmail Bey bir torpil verirse... Bir takım görseller var. Bir sonrakine geçer misiniz?

İsmail Bey’in başında anlattığı o büyük tarım ve gıda potansiyelimizi kullanamamamız... Hakikaten çok acıklı bir şey.

Şu fotoğrafta gördüğünüz dünyanın suyu ve karaları... Rusya’sı, Şili’si, büyük ülkeleri... En küçük ülkeye, yüz ölçümüyle Türkiye’ye girmiyor. Buraya girmeyen ülke, 5 üründe dünyanın en büyük üreticisi. 5 üründe ilk beşin içinde. 5 üründe de ilk on içinde.

Dünyada tarımın doğduğu en güzel çiftliği, 40 yıldır planlamadan, yönetilmeden... Tarlada kalan, tozlu patatesi... Bırakın çok yıllık bir bitkiyi, tek yıllık bitkiyi... Seferihisar’dan Samandağ’a... İlacının, mandalinasının, portakalının, greyfurtunun çeşidini, yaşını bilmeyen ve bunu değerlendiremeyen bir ülke... Ve 100 tane televizyon kanalı içinde, sadece İrfan Donat’ın “Akıllı Tarım”ı... Halk TV’de “Yerinden Tarım” diye 2 televizyon... Medyada tarım yok. Bunu nasıl başarabiliyoruz, bilmiyorum.

Yıllardır gıda sektörü, medyanın en büyük reklam vereni. Yani gıda sektörünün de medyada gıdanın yapısal sorunlarına yer bulabilmesi mevzu bahis değil, eşyanın tabiatına aykırı. Biz, bugünkü gibi mısırını, buğdayını tarladan sofraya paydaşları bir araya getirerek, bunu siyaset meydanı formatında saatlerce, sabahlarca konuşmazsak bu sorunları da çözemeyeceğiz.

Futbolla belki anlatmak lazım. Adana'nın ya da mısırın, buğdayın en önemli 11 kurumu hangisidir? Bu kurum başkanları ne sıklıkta görüşmektedir? Birlikte ortak akılla yürüttükleri bir plan var mıdır? Bu üç sorunun cevabı, başlama noktasıdır. Bizim bu derdi anlatmamız lazım.

Bilmiyorum, tarımla ilgili haberler... Geçmişte bir genel yayın yönetmeninin yapmaması gereken en büyük hata, tarım haberlerine yer vermek gibi laflar da konuşuldu bu memlekette ama biz bunu gündeme getirmeliyiz.

Film tarafında senaryosunu yazdık, Adana ölçeğinde böyle bir şeyi topladık. Son dönemde yapımcılara gelen baskıdan dolayı yapımcı korktu, geri çekildi. Ama biz yine bu derdi anlatmaya devam edeceğiz.

Teşekkür ederim, bugüne katkı veren herkese...

MİNE ATAMAN: Ben birazcık kötü müdür gibi oldum artık ama yavaş yavaş sona geliyoruz.

Şimdi Profesör Doktor Necla KüçükÇolak var. O da işin... Efendim, demek ki Allah söyletiyor, profesör olacağız. O da Türkiye Ürün İhtisas Borsası... Aslında bu işte tarımdaki emtialar onlara gidiyor, onlar alıyor, satıyor, para kazanıyor. Peki, siz bu bilgi kirliliğinden nasibinizi alıyor musunuz? Ne oluyor? Üç buçuk diyelim hadi, sayede.

NECLA ÇOLAK: Teşekkür ederim, inanın, mısır bizim için kıymetli, değerli bir ürün. Borsamız, tarım ürünü emtiasının işlem gördüğü bir borsa. 2019'da kurulduk. Hani milattan sonra 300'lerde Aizona'ya baktığımızda, ilerleyen süreçte belki oradan başlatabiliriz ama şu an altı yaşında bir borsayız. Buğdaydan sonra en kıymetli, önemli ürünümüz mısır. Daha sonra arpa geliyor. Türkiye'de lisanslı depoculuk üzerinden bu işler yürütülüyor.

İsmail Kemaloğlu Bey, başından beri bizim danışmanlığımızı yapıyor, bize yön veriyor. Biz, aklımızı ona çıkartıp teslim ettik. Kurulduğundan beri gerçekten çok fazla bilgi var. Ben, Borsa İstanbul kökenli, finans kökenli birisi olarak, ekip olarak da bizim bilmediğimiz bir alanda... Biz borsacılığı bildiğimiz için 2019'da küçük bir ekiple kurduk ama tabii ki her toplantıda çok şey öğreniyorum.

Zaman zaman da diyorum, "Bu yaştan sonra bunları niye öğreniyorum?" ama daha genciz diyelim, çalışmaya devam. Dezenformasyon ya da bilgi kirliliği hepimizin her alanda yaşadığı bir şey.

İsmail Kemaloğlu Bey, "Tarımın barajları" der ama lisanslı depoculuğu bir ara stokçulukla ilişkilendiriyorlardı. Neredeyse devletin lisans verdiği kuruma baskın düzenleyeceklerdi, o seviyedeydi. Halbuki burada gıda arz güvenliği için çok önemli bir fonksiyon yerine getiriliyor. Önemli bir kurum ama işte stokçulukla, orada tutulan ürünle, ne bileyim, eleştiriyi karşılanıyor.

Onun dışında ocak ayında biz aracılık sistemine geçtik. Aracılık sistemiyle araçlar sadece komisyon alıyor. "Tarlada 1 TL, bizim elimize 10 TL" gibi bir dezenformasyon var. Aslında araçların da sonuçta bir fonksiyonu var. Her aracıyı, her komisyoncuyla aynı kefeyle koymamak lazım. Nasıl ki emlakçılar var, onlara ihtiyacımız

var. Tek tek ev arayamayacağımıza göre, aracı kurumlara da ihtiyacımız var.

Şu günlerde bizim tarafta yeni başladığımız için linç yiyorlar. “Bunlar sadece komisyon almaya geldiler, bunları kapatın, biz sistemden çok memnunduk.” diyorlar. Biraz kendimizi anlatmamız gerektiği konusunda hemfikirim ben de ama o kadar büyük bir sosyal medya var ki bazen şunu da düşündüğüm oluyor: “Çok mu önemsiyoruz acaba?”

Şimdi herkes vatandaş gazetecisi oldu. Hemen oraya ticaret bakanlığını, tarım ve orman bakanlığını etiketleyerek her şeyi her yere yayar oldu. Tabii bunlara cevap da veriyoruz, vermek zorunda da kalıyoruz, hepimiz öyle. Ama sosyal medyada bir filtre yok. Herkes yazabiliyor, özgüven orada yüksek. O nedenle savaşmak ne kadar kolay, bilmiyorum.

Biz de elimizden geldiğince “Kamuoyuna duyurulur.” diye yazmaya başladık bu günlerde.

Ez cümle, tarım ve gıdada hep birlikte doğru bilgiye erişmeye uğraşıyoruz. Borsanın da en önemli fonksiyonu bu zaten. Doğru bilgiyi, doğru fiyatı herkese şeffaf bir şekilde sunmak.

Biz de sadeleştirerek, elimizden geldiğince anlatmaya çalışıyoruz ama hep finansal okuryazarlık ve zirai okuryazarlık konusunda çiftçiyle ilgili bir iletişim sorunumuz var.

Hep diyorum, tabii ki kulelerdeyiz biz. 19 kattan çiftçiye ulaşmak zor. Bazen diyorum ki muhtarlarla mı yapsak acaba? En azından her köyden birini eğitirsek o yayar. Yani bir liderimiz olur orada diye düşünüyorum ben.

Gerçekten İsmail Bey’e ve diğer İsmail Bey’e ve çok teşekkür ediyorum. Gerçekten burada olduğum için, sizleri tanıdığım için, güzel bilgiler edindiğim için teşekkür ediyorum.

Umarım verimli olur.

MİNE ATAMAN: Şimdi tabii bir ara onlara, “Buğday alıp satıyormuş.” falan diyorlardı ya...

Şeyma Hanım, ben bu mikrofonu size devretmek istiyorum. Emre Bey, şöyle geçeyim, ben bir yardımcı olayım.

Şeyma Hanım, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Birimi’nde.

Aslında hep diyoruz ya, “Niye yanlış bilgi? Niye şöyle bilgi, böyle bilgi?” İşte onlar mücadele ediyorlar.

Bize de siz kısaca ne yapıyorsunuz, faydalı oluyor mu, anlatırsanız çok seviniriz.

ŞEYMA ÜNAL: Şimdi şöyle, en başta biz eğitim ve enformasyon kısmıyla ilgileniyoruz. Kamu kurum ve kuruluşlarıyla birlikte iş birliği yapıyoruz. Eğer manipülasyona açık bir durum varsa, dezenformasyona neden olabilecek bir olay varsa, öncelikle bakanlıklardan, kamu kurum ve kuruluşlarından bilgi alıp bunun

bilgilendirmesini yapıyoruz ve böylece dezenformasyonun oluşmasının önüne geçmeye çalışıyoruz

Zaman zaman dezenformasyon oluyor. Bu durumda da şöyle bir şey yapıyoruz: Yine kamu kurum ve kuruluşlarının bilgilerine danışıyoruz. Uzmanlık alanları varsa onlarda, uzmanlardan yine destek alıyoruz. Basına bilgi notları dağıtıyoruz. Eğer çok ciddi bir durum olmuşsa ve çok ciddi yayılmışsa, artık kamuyu ciddi anlamda yanıltan bir durum varsa, biz doğrulama yöntemine geçiyoruz ve bilginin aslında ne olduğunu bir metinle açıklıyoruz ve kamuoyuna duyuruyoruz. Bundan sonra basın artık bize destek vermesine, basının da bunu yayınlamasını sağlıyoruz. Bunun yanında eğitimler veriyoruz. Daha önce bireysel farkındalıklar yaratılmasını sağlıyoruz. Bunun illa ilgili olması gerekmiyor.

Yakın zamanda, mesela, Gençlik ve Spor Bakanlığı ile birlikte bir proje yaptık ve gençlere farkındalık, dijital medya okuryazarlığı eğitimleri veriyoruz. Bunun dışında şu an anlatabileceğim bir şey yok, kısaca böyle.

MİNE ATAMAN: Evet, yani dediğim gibi, Türkiye’de herhalde en çok orası bu konuyla ilgili iş görüyor. Şimdi tabii bir de yine Anadolu Ajansı var. Türkiye’de tabii neredeyse herhalde haberin yüzde kaçını üretiyordur? Türkiye’de özellikle de kamudaki haberciliğin bütünü oradan geçiyor. Yani onlar aslında o haberi verdiği şekliyle filan bize tatlı tatlı da gösterebilirler. Yeşil Hat kuruldu. Orada özellikle de tarım, çevre, iklim gibi konularla alakalı ve çok da güzel haberler yapıyorsunuz. Oradan da yanımızda Hâle Hanım var. Siz bu sürece nasıl katkı sunuyorsunuz, nasıl zorluklar yaşıyorsunuz?

HALE DOĞMUŞ: Çok teşekkür ederim öncelikle organizasyon için, katılım için de. Medya, biraz olumsuz bakış açısının olduğu bir alan. Haklılık payı da var, bunu hak edecek çok şey yaptı medya. Ama iyunin yayılmasını ve iş birliğinin güçlendirilmesini önemsiyorum. Anadolu Ajansı on yıllardır çevre haberi geçiyordu abonelerine. Ama artan ihtiyacı görünce, 2022 yılında özellikle bir Çevre Haberleri Editörlüğü’nün kurulmasına karar verdi ve burada da biz dosya ve özel habercilik yapıyoruz.

Medya iş birliği deyince biz ki kaynaklarımıza ulaşıyoruz ama bize de ulaşılması çok önemli. Çok şey söylendiği için benzerlikler gösteriyor, tekrar etmeyeceğim. Ama lütfen iş birliği konusunda sektörden de katkı bekliyoruz, akademiden de katkı bekliyoruz. Biz her ne kadar ulaşırsak da Anadolu Ajansı illaki lisanlı bir haberini, bültenini geçer ama Yeşil Hat’ta da bir haber yaparsınız. Bugün de yapılıyor. Yeşil Hat üzerinden geçerseniz de kapsamlı bir dosya, özel habere dönüşür. Burada da iş birliğine açığız.

Biz bilim temelli, tematik habercilik çalışıyoruz. Gıda da var işin içinde, iklim krizi de var, bütün çevre konuları var. Altı kişilik küçük ama etkili bir ekip olduğumuzu düşünüyorum. Artan ihtiyaca göre dezenformasyon konusunda da... Şimdi dijital çağda bunu çok önüne geçilebilecek bir konu değil. Temel eğitimde müfredata sokulmasından, medya okuryazarlığının tutun da yasal altyapıya oturtulmasına kadar çok kapsamlı bir alanı kapsıyor. Dolayısıyla biz de her zaman haber kaynaklarımızı zaten doğru seçerek, çapraz tarama yaparak, ulusal ve uluslararası habercilik etik pratiklerimizi güçlendirerek bunun önüne geçmeye çalışıyoruz. Şanslıyız, bizim de bir teyit hattımız var, oradan da destek alıyoruz.

Bizim etik kaygılarımız var. Hepimiz haberci kökenliyiz, dolayısıyla buna dikkat ediyoruz.

Belki öneri olabilir eğer uygun görülürse. Şimdi genelde her şeyin olduğu söylendi ama işte Kemal Bey'in de söylediği gibi, kendisi de ayrıldı, ulaşılamamasından bir yakınıyor. Burada herkes haklı. Belki daha gündelik dile çevirme konusunda bu teknik konulara medya desteği artırılabilir. Hocam orada da kesinlikle iş birliği biraz güçlendirilebilir.

Bu bürokratik engeller... Yani küçük bir bilgi notunun bile - ki Tarım Bakanlığı'na ayrıntılıyorum - gerçekten hızlı geliyor. En hızlı yanıt veren bakanlık. Ama belki bu bürokratik engellerin aşamasında yardımcı olunursa medya, küçük bilgi notlarını, özel olabilecek dosya olabilecek detaylı raporları daha hızlı geçirebilirse o engeller de yıldırmamış olur. Karşılıklı veriyoruz ama demek ki dokunmuyor, bunu da değiştirmek gerekiyor.

Genelde bizim muhabirlerimizle kavgamızdır. Haber toplantılarında 6-7 dakikalık videolar getiriyorlar. Diyoruz ki: "Bunu 2 dakikaya indir, maksimum, ve alt yazı yap. İngilizce değil ki Türkçe de yapacaksın. Çünkü metroda giderken de dinleyebilirim." Artık bunların hepsi çok değişti.

Her şey daha hızlı, daha gündelik ve daha etkili olması için uyum sağlamak gerekiyor. Bir de son olarak herkesin her konuyu konuştuğu bu akşamları tartışma programları var biliyorsunuz. 2010 yılında yapmayı bıraktım. Yapmayı bıraktığımdan beri de izlemiyorum. Hayat kalitemde de bir artışı olduğunu söyleyebilirim. Ama televizyon, hâlâ Anadolu dahil olmak üzere çok tercih edilen bir iletişim aracı.

Dolayısıyla bunun değerlendirilmesi gerekiyor. Prime time'a etkili içeriklerle bence bürokrasinin girmesi gerekiyor. Bu nedir? Çok izlenen bir dizinin arasına şöyle ekrana bir tık tık yapıp "Az evvel gördünüz mü? Dakikalarca su akıttı. İşte siz bunu yapmayın. Şu kadar suyumuz yok, bu kadar suyumuz yok." denildiğinde etkili olabilir.

Her yerde, billboardlarda, toplu taşımalarda çok daha etkili içeriklerle bunların hatırlatılması gerekiyor. Görüyorum ki bizim çıkış haberimiz tohum hakkında bilinen, aslında doğru bilinen yanlışlardı. Yeşil Hat'ta çıkış haberimiz buydu ama görüyorum ki tekrar tekrar yapmamız gerekiyor. Sürekli hatırlatmamız gerekiyor.

O yüzden de bu içerik tekrar mı olur, fazla duyarsızlığa mı sebep olur gibi tartışmaları doğru yöneterek sürekli hatırlatmak gerekiyor.

Tekrar çok teşekkür ediyorum.

Merkezde lütfen bize içerik konusunda yardımcı olun, biz de haberin geçimi konusunda yardımcı oluruz.

MİNE ATAMAN: İçerik konusunda tabii size yardımcı olurken bir de galiba Türkiye'de de şöyle bir sıkıntı var. Yurt dışında genelde hocam bahsetti, işte ekonomi editörleri, sağlık editörü, bilişim editörü varken tarım editörleri maalesef yok. İşte birkaç tane bildiklerimiz var: İsmail Uğural, Türkiye Tarım Gazetecileri Yazarları Derneği Başkanı.

Hocam, size de hemen üç dakikamızı verelim çünkü sonra artık bir küçük şey yapacağız, deneme yapacağız. Bir vali yardımcımız var, ona söz vereceğim. İl Tarım Müdürlüğü'nden bir arkadaşımız var, ona söz verip en

son bir güzel deney yapacağız. Bir de tabii ki duayenimiz Mustafa Çomu Bey var aramızda, ona da bir söz vereceğiz.

İSMAİL UĞURAL: Tarım Gazeteciler ve Yazarları Derneği, kısa adı TAGYAD, Ankara'da merkezi olan ulusal bir dernek. Türkiye'nin dört bir köşesinde çok sayıda üyemiz var. Profesyonel olarak çalışan tarım gazetecileri, yazarları veya muhabirler, internet yazarları gibi çok sayıda profesyonel çalışanların yanı sıra bu alanda, tarım ve gıda alanında iletişimci ya da bilgi yayımcı olarak faaliyet gösteren de çok sayıda üyemiz var.

Hemen somut örnek vereyim. Bu değerli Haziran içerisinde dört üyemiz var. Şu anda başta Mine Ataman, Kemal Erdoğan ve İbrahim Oğuz, bir de bendeniz... Dört kişi olarak temsil ediyoruz burada.

Nerede doğlar? Çok uzun tabii konuşmak isterim ancak süremiz çok sınırlı. Biz uluslararası düzeyde tarım gazeteciliği nasıl yapılıyorsa öyle yapmayı, o düzeyde olmayı hep tercih ettik. Bugüne kadar o uğraş içinde, o mücadele içinde olduk. Ama ne kadar başarılı olabildik, o çok tartışmalı.

Çünkü bu değerli toplantının konu başlığı “bilgilendirme kirliliği”, “bilgi kirliliği” ya da “dezenformasyon”, ya da “maksatlı bilgi”. Bu konular bizi birinci derecede ilgilendiriyor. Çünkü... Ben biraz önce yolcu ettik, Kemal Öztürk dostumuza kısmen katılıyorum, kısmen katılmıyorum. Yani “sizden ne gelirse biz onu alıyoruz” şeklindeki ifadeyi tartışmalı buluyorum.

Çünkü Türkiye’de bugün iki tane popülizm var, yani tarım belki de alanında. Biri tüketici popülizmi, diğeri çiftçi popülizmi.

Şimdi ben aynı zamanda Uluslararası Tarım Gazetecileri Federasyonu’nun (IFAJ) icra kurulu üyesiyim. IFAJ’ın bütün dünyada 5.000 üyesi var. Bunun biz 150 tanesiyle WhatsApp grubundan sürekli görüşüyoruz. Endonezya’dan Arjantin’e, Kanada’dan Japonya’ya kadar biz bu platformda neler konuşuyoruz? Bir bilgiye dayalı analiz konuşuyoruz. Biz tarım ekonomisi konuşuyoruz. Popülizm konuşmuyoruz. Rakamları konuşuyoruz. Yapay zekanın Meksika’da, Güney Cumhuriyeti’nde ya da Avustralya tarımında meydana getirebileceği, yol açabileceği gelişmeleri tartışıyoruz. Türkiye’ye olan etkileşimi tartışıyoruz. Bu ve beceri konularını tartışıyoruz.

Ama bunları biz Türkiye’de tartışmıyoruz. Türkiye’de ana akım medyada... Kemal Erdoğan dostumuza da kısmen katılıyorum, kısmen katılmıyorum. Türkiye’de tarım ve gıda yazarlığı ya da gazeteciliği ana akım medyada yok.

Ama üç tane televizyon kanalımız var Türkiye’de: İstanbul’da Agro TV var, Çiftçi TV var, bir de Bursa’da Köy TV var. Üç tane tematik kanal var. Üçü de kendi düzeylerinde gayet başarılı işler yapmaya çalışıyorlar bu ekonomik şartlarda. Ayrıca çok sayıda da sektörel derginin faaliyetini sürdürmeye çalıştığını biliyoruz.

Onun dışında, yine sosyal medyada, internet ortamında çok sayıda yayın yapan kuruluşlar ya da arkadaşlarımız var.

Şimdi tekrar tüketici popülizmi ve çiftçi popülizmine dönersek... Biraz önce Semih Yazgan hocamızın verdiği bir örnek var. İzmir'den yapılan kuru incir ihracatının yeri geldiği şekilde medyada haberler çıktı. Ama haber şöyle veriliyor, çünkü alıcısı var. Ana akım medya böyle veriyor, diyor ki: "Halkı zehirliyorlar."

Peki, gerçek ne? Gerçek şu: İzmir'den yapılan kuru incir ihracatının 6.000 parti içerisinde geri dönen parti sayısı sadece 45, yani %1 dahi değil. O dönemlerde zirai karantinadan sonra katı atık olarak imha edilmiş durumda. İşte gerçek tarım gazeteciliği, geri dönen kuru incirlerin %1'den daha az olduğunu yazabilmektir. Yoksa "halkı zehirliyorlar" diye yazarsanız, bu tarım gazeteciliği olmaz.

Peki, neden böyle yapıyorlar? Çünkü bu, alıcısı olan bir durum.

Özellikle sosyal medyada bilgi kirliliğinin anormal boyutlarda olduğunu görüyoruz ve yaşıyoruz. Ve giderek de artıyor.

Şurada çok rahatlıkla ifade etmek isterim ki bazı toplantılarda da bu ifadeyi kullandım. Dünyada bugüne kadar çok sayıda ülkede toplantıya katıldım, çok sayıda ülkede konuşmalar yaptım, hâlâ da devam ediyorum. Ama dünyada, Türkiye kadar tarım ve gıda bilgi kirliliğine maruz kalmış başka bir ülke görmedim.

İnanılmaz bir komplo teorisi ve aldı başını gidiyor.

Ne yapmak gerekir konusu çok uzun, dolayısıyla bir cümle ile toparlayayım.

Ben Bakanlığımızın, Tarım ve Orman Bakanlığımızın çok daha özgüvenli olmasını beklerim. Sektörün, tarım ve gıda sektörünün çok daha cesur ve proaktif olmasını beklerim.

Neden hep savunma halindesiniz? Neden özgüven içinde değilsiniz? Yanlış bir şey yapmıyorsunuz ki! Eksikler, hatalar olabilir ama Türkiye'nin büyük tarımsal potansiyelinin dünyaya anlatılması ve dış aleme tanıtılması konusunda...

Yine yeri gelmişken hemen şu bilgiyi vereyim. Devam eden Tarım Şûrası çalışmaları içerisinde çok değerli uzmanların bir araya geldiği alt çalışma grupları kuruldu. Bir tanesi de ilk defa kurulan bir çalışma grubu. Adı: "Tarım Diplomasisi" ya da "Tarımsal Diplomasi." Ben de bu grubun başkanlığını yapıyorum. Çok değerli çalışmalar yapıyoruz şu anda.

Türkiye'nin tarım sektörünün dünyaya anlatılması, dış aleme tanıtılması ve uluslararası kuruluşlarda sektörel kuruluşlarda çalışan Türk temsilcilerinin sayılarının artırılması gibi konular hep gündemimizde.

Teşekkür ediyorum, başarılar diliyorum.

MİNE ATAMAN: Biz teşekkür ederiz.

Dediğim gibi, artık böyle yavaş yavaş istiyorum ki... Bir de keşke birazcık daha sizlerle sohbet edebilsek.

Aramızda İl Tarım Müdürümüz var, Adana Mehmet Nuri Köklü. Adana'yla ilgili en çok... Tabii Türkiye'de sanırım bir: Pestisitlerin en çok kullanıldığına dair hep böyle dönen bir bilgi var. İkincisi: Gıda sahtekârlığı Adana'da en çok oluyor gibi bir bilgi döner.

Eminim siz de bunları duyuyorsunuzdur diye tahmin ediyorum. Sizden de birkaç cümle alalım.

Sizin payınıza ne düşüyor bu bilgilendirme kirliliğinden?

MEHMET NURİ KÖKÇÜ: Ben, ilimizde gerçekleştirilmiş olmasından dolayı ayrı bir mutluluk duyuyorum. İçerisinde iki tane nehir geçen, üzerinde onlarca baraj göleti olan, dünyanın sayılı ovalarından birisi Çukurova'ya ev sahipliği yapan Adana ilimizde açıkçası bitkisel üretim anlamında da bazılarında üç ürün alabiliyoruz. Doğal olarak, böylesine yoğun polikültür tarımın yapıldığı yerde de farklı zirai ilaçların kullanılması, farklı tarım tekniklerinin kullanılması da bir o kadar doğal diye düşünüyorum.

Şimdi, böylesine yoğun tarımın yapıldığı yerde de genel müdürlerimiz biraz önce söz aldılar, dile getirdiler. Elbette bu tür uygulamalar var, fakat bunların bildirim olarak ilimize dönüşü kamuoyunda yer aldığı gibi böyle yüksek oranlarda değil. Bunu da öncelikle dile getireyim.

Gıda ile ilgili de ben şöyle düşünüyorum: İnsanoğlu ilk doğuyor, anne sütü alıyorsa alıyor, almıyorsa yediği mamadan, ilk aldığı gıdadan tutun da — Allah herkese uzun ömür versin — öldüğünde mezar yerine kadar bunun iznini veren bir bakanlık var. Yani, ilk doğuştan son nefes yolculuğuna kadar Tarım Bakanlığı olarak bizler izin veriyoruz. Böylesine yoğun bir iş gücünün, böylesine hayatın her alanına dokunan bir bakanlığiz.

Tabii bunu yaparken de şunu da dile getireyim: Dağın başında yaşlı bir amcamız var, bununla muhatap olan bakanlığımız. Aynı zamanda, ihracatla uğraşan, çok büyük ekonomi yöneten insanlarla da uğraşan bir bakanlık. Hedef kitemize ciddi anlamda bakarsanız çok geniş.

Sadece bitkisel üretim değil, hayvansal üretim, gıda işletmeleri, su ürünleri yetiştiriciliği gibi alanları ilgilendiriyor. Bunun yanında doğal koruma, Devlet Su İşleri gibi bölümleri de var. Tarım Bakanlığı, ciddi anlamda böylesine büyük, yoğun bir emek veren bir bakanlık.

Öncelikle, bakanlığımızı çok fazla insan eleştiriyor. Doğru, çünkü Tarım Bakanlığı'nın dokunmadığı insan, dokunmadığı hayat, dokunmadığı bir sektör yok. Doğal olarak insanlar, burada mutlu olanlar ya da mutsuz olanlar, ya da beklentileri şu ya da bu şekilde az karşılanan kişiler, Tarım Bakanlığımızla ilgili, tarımla ilgili bir fikir sahibi olduğu için de açıkçası bu bilgi kirliliği dediğimiz şey de doğal olarak diğer sektörlerle göre tarım sektöründe çok daha fazla.

MİNE ATAMAN: Nevzat Bey, geleceğim ama bir 20 dakikalık serbest kürsümüz olacak. Ama vali yardımcımız bizimle beraber.

Şimdi burada İbrahim Küçük Bey... Sayın Valim, sizden de böyle şey... Süre koymayayım, başıma iş gelir ama... anlayın yani.

Teşekkür ediyorum. Öncelikle, süreci çok iyi yönetiyorsunuz. 3 dakika, 3 buçuk, 4 dakika...

İBRAHİM KÜÇÜK: Şimdi, kendi alanımın biraz dışındayız tabii. Her ne kadar zaman zaman tarımla da iştigal etsek de, uğraşsak da, ama biraz uzak kalıyor bana. Ancak ben de birkaç kelime etmek isterim.

Doğal olarak, burada bu toplantının yapılmasından büyük bir mutluluk duydum. Tesadüfen buraya geldim çünkü İsmail ile bir dostluk ilişkimiz olduğu için arkadaşım İsmail Kemaloğlu, sonra bir baktım, başka bir İsmail... Yolcu arkadaşşıma burada rastladım. Sonra bir baktım ki erkek katılımcılarının en az yarısı İsmail isminde!

Ondan sonra Turgay Bey sağ olsun, yine yıllar sonra görüşmüş olduk.

MİNE ATAMAN: Şimdi, ben niye anladım biliyor musunuz? Bir şey söyleyebilir miyim hocam? Hiç kirlilikle ilgisi yok bunun.

Şimdi, ben böyle bazen televizyonlara falan çıkıyorum, böyle konferanslar falan veriyorum. Sonra hep giyerim, böyle güzel de giyinmeye çalışıyorum. Hep gelip bana şey derler: “Siz yurt dışında mı büyüdünüz?”

Ben de böyle tabii hava atıyorum: “Yo, hayır, Hemşin’de büyüdüm,” deyince, tabii hemen bir şeyden gidiyoruz.

Yani, ana dilimiz Türkçe olmayınca hemen tanıyoruz birbirimizi. Buyurun hocam.

İBRAHİM KÜÇÜK Gariplik bende değil, sizdeymiş ama...

Evet, bu vesileyle tabii ki bilgilendirme kirliliği her alanda var. Sadece tarımda değil.

Bu vesileyle, aynı zamanda İletişim Başkanlığı’ndan sanırım beraber bir programa katılmıştık, değil mi? Şeyma Hanım, değil miydiniz? Ümmühan Hanım mıydı gelen?

Tamam, size benzettim ben. Orada yaptığım konuşmadan sonra biraz eleştirilmiştim. Çünkü, kürsüde dezenformasyonla mücadele ile ilgili o hafta nedeniyle yaptığım konuşmada, kürsüden “Hayat bana bir şey öğretti,” dedim. Size de tavsiye ederim:

Gördüklerimin %50’sine inanmıyorum, duyduklarımın ve okuduklarımın %80’ine inanmıyorum.

Dedim ki, kitle çok geniş bir katılımdan oluşuyordu. Evet, bazıları eleştirmişti. Demişti ki, “Yani ya, böyle bir yüzde veriyorsunuz,” falan gibi.

Ama hakikaten şu anda büyük bir kirlilik var ortada. Bu tarımsal alanda olduğu gibi, bütün yaşamımızın her alanında mevcut. İnsanların, aklıyla, fikriyle, deneyimiyle test ederek karar vermesi gerektiğine inanıyorum.

Bir de üretimle ilgili hep bize iktisatta temel kurallardan bir tanesi olarak öğretilmiştir:

Üretim kaynakları sınırlıdır, ama tüketim ihtiyaçları sınırsızdır.

Bu, ekonomi teorileriyle hayatımıza girmiş bir şeydir.

Yine yılların bana öğretmiş olduğu tecrübeyle öğrendiğim bir şey var ki, kesinlikle bu teori yanlış. Çünkü, hepimizin ihtiyaçları aslında sınırlı. Ama üretim kaynakları sınırsız.

Bunun en güzel örneklerinden bir tanesi, pandemi döneminde yaşandı.

Biz, azıcık kendi içimize çekildiğimizde, doğayı rahat bıraktığımızda gördük ki doğa kendisini yeniledi. Dünya kendisini yeniliyor adeta. Ve herhangi bir ürünün üretimine vesairesine bazı konularda çok müdahale etmediğimizde nasıl temizlendiğini, nasıl kendiliğinden var olduğunu gördük.

Dünya kuruldu kurulu, yerkürenin oluşum şekline baktığımızda hep bir şeyler kondu. Ama dünya hiç geriye gitmedi.

Demek ki biz istediğimiz zaman üretim oluyor. Dünyayı rahat bıraktığımız zaman her şey birikebiliyor. Bunun için de çok fazla zorlamamız gerekiyor.

Nitelikli ürün üretmeye çalışmalıyız.

Nicelik yönünü biraz daha arka plana bırakmakta fayda var.

Bu, bireysel tüketimlerimiz için de böyle.

Zaten diyetisyenlerimiz de bu konulara değindiler biraz. Yani, tüketim açısından da kendimize dikkat etmemiz gerekiyor.

Porsiyonlara dikkat etmeliyiz.

Ben zaman zaman söylüyorum, yine sosyal medyada paylaştığımda tepki almıştım:

“Goril kahvaltısı değil, insan kahvaltısı istiyorum.”

Bunlara dikkat etmemiz gerekiyor.

Bir başka şekilde hocamız bir konuya değindi. O konuyla ilgili, benim uzun süreden beri savunduğum bir tezi burada yine dile getirmek isterim, izin verirseniz. Muhtarlarımızla birlikte çalışabilir miyiz, demişti hocamız. Ben yıllardan beri şunu anlatmaya çalışıyorum ve bu, yönetsel deneyime de dayanarak söylediğim bir şey: Muhtarlık mekanizmasının Türkiye Cumhuriyeti'nde çok fazla bir işlevi kalmamıştır. Bu, yıllardan beri

böyledir. Hele hele Büyükşehir Yasası'nın, çıkmasından sonra bu tamamen ortadan kalkmıştır, işlevselliğini yitirmiştir.

Biz burada onun yerine, Tarım Bakanlığımızın daha önce yıllar önce başlatmış olduğu “Tarım Danışmanları Projesi” vardı. Kırsalda şimdi de var ama şöyle, uygulamada bir farklılık olması gerekiyor. Benim savunduğum, muhtarlık mekanizması kaldırılarak 2-3-4 grup köyleri olabilir, büyüklüğüne göre yeri geldiği zaman tek bir köy içinde olabilir, bir tarım danışmanı o köyde oturmak koşuluyla (başta çıkarıldığında da öyleydi ama uygulanamadı, biliyorsunuz), o köyde oturmak koşuluyla bir tarım danışmanı, bir ziraat ya da bir veteriner kökenli birisi gönderilirse, atanırsa oradaki insanlara danışmanlık yaparak, oradaki tarımsal ve hayvancılığın gelişmesine yönelik olarak katkı sağlayabileceğini düşünüyorum.

Merkez mahallelere, yani bizim büyük şehirleri kapsam dışı tutuyorum, çünkü büyük şehirlerin tüm mahalleleri, tamamı daha doğrusu köyleri de mahalleleri de mahalle diye geçiyor aslında. Bir bölüm köy onların, yani onlar oradaki bir farklı düşünceden kaynaklanmış olabilir. Ben katılmıyorum o bölüme, yani orası köydür benim gözümde halen, onlar ayrıştırılabilir.

Merkez mahallelerinde komple muhtarlığın kaldırılması, öbür taraflarda muhtar yerlerine, ücreti yine de devlet tarafından belirlenip kadrolu olarak bu şekilde bir tarım danışmanları görevlendirilmesi halinde kırsalda ekilmeyen, biçilmeyen, üretilmeyen ya da mantıksız yapılan üretimlerin tekrar ekonomiye ve hayatımıza kazandırılabilceğini düşünüyorum.

Bu vesileyle hepinize teşekkür ediyorum. Hayatımdaki belki de en keyifli seminervari toplantı buydu. Çokça seminerlere katıldım, gittim geldim, bakanlığımız bizi şey yaptı ama birçoğunda uykumuz gelmiştir vesaire. Bunda hiç gelmedi, onun için çok akıcı ve keyifliydi, teşekkür ediyorum.

MİNE ATAMAN: Şimdi biz bugün tahmin ediyorum, gerçekten de rekor kırdık. Hiç uyuyan olmadı. Bundan sonra çalışma alanlarına sorumlu olduğu alana tahmin ediyorum, Tarım Orman İl Müdürlüğü'nden daha iyidir.

Evet, Sayın valimize de teşekkür ediyoruz.

Şimdi tabii, bir dakika... Turgay, türküsüz bu iş olmaz ama! Şimdi artık gerçekten bitireceğiz. Artık bir rahatladım yani kazasız belasız, en azından şu ana kadar. İsmail Bey konuşmaya var mı bilmiyorum.

Ya, şöyle yapacağız... Mustafa Çomu sunar grup.

Evet, bir cevap şey yapacağız. Şimdi CEO'su, teşekkür ediyoruz. Bizi buralarda ağırladı, ev sahipliği yaptı.

Yalnız, ben bir şey itiraf edebilir miyim? Ben Mustafa Bey'i bilmiyordum. Oradaki o yakışıklının siz olduğunu bilseydim daha önce laf, size sözü verirdim ben.

Şimdi CEO deyince hani böyle... Size sözü verelim.

Sonrasında da, bu arada şöyle bir şey düşünebilir misiniz? Yasemin arkadaşımız bir şey önerdi, bir gelir misiniz?

Hani dedik ya doğru mu biliyoruz, yanlış mı yapıyoruz, beceremiyoruz diye. Dedi ki: O zaman bugünle ilgili, bugünün iletişim mesajı ne? Gördük, ne yaşadık, ne hissettik?

YASEMİN MISTIKOĞLU: iş adamlarımız... İşte Coşkun Bey konuştu, Kemal Bey, Erhan Bey.

Erhan Bey, çiftçisiniz, iş adamısınız.

Niye haberlerimiz yer almıyor diye, çünkü para harcamıyorsunuz!

Şöyle bir şey... Biz Mine'yle beraber bir televizyon programı yapıyorduk. Bize dediler ki, artık tarım, iklim konuşmayın, siyaset konuşun. Yok, biz siyaset konuşmayız bu ortamda, dedik. Programımız son buldu.

Sonra biz sponsor aradık, bulamadık.

Evet, bulamadık.

Yani bu sektördeki iş dünyasındaki insanlar bu programlara para harcamadığı sürece prime time'da olamayacaksınız. Dolayısıyla bu problem böyle devam edecek.

Parayı verdiğiniz anda, hakikaten Habertürk'e sunduk programı, gelin dediler, parayı getirin, sponsoru getirin, sizi haber öncesine koyalım, haber sonrasına koyalım.

Dolayısıyla bunu bir kez daha düşünmek gerekiyor.

Şimdi burada sayımız oldukça yeterli.

Sevgili Mine, dedim ki: Madem biz buradayız, hep beraber bir şey yapalım, o zaman deneyelim.

İletişim hocamız da burada, psikoloğumuz da burada,

Bir... Hep beraber, herkes sosyal medyasından aynı anda bir bildirim yayınlasın.

Biz iklim konuşurken emisyon demiyoruz, herkes anlamıyor diye. Kirli gaz diyoruz ya da ne bileyim işte karbonhidratı konuşurken bir kez daha, bir kez daha anlatıyoruz.

Dolayısıyla herkesin anlayabileceği, bu meseleleri, bu konuları hiç bilmeyen kişilerin de "Benim mesajımı gördüğünde burada bugün böyle bir toplantı yapılmış" diyebileceği 1-2 kelimelik bir şey bulalım.

Hocam, bize öğretirseniz...

Bu arada biz Mustafa Bey'e söz verdiğimizde doğru yani...

Doğrusu neyse işin hem duygusal tarafını da yönetebileceğimiz yani.

Evet, bu konuda nasıl etkileyebiliriz insanları?

Yani öyle bir kelime, bir şey bulalım ki, bugün herkes burada böyle bir konuştuğumuzu, derdimizin bu olduğunu...

Ya da bir şey söyleyeceğim. Ne dedik biraz önce? Şöyle bir şey denildi: "Biz insanları zehirliyoruz" dememiz lazım. Belki de sonuna "mu" eklememiz gerekiyor çünkü saldırmayı öneriyorum. Evet, siz saldırsaydınız, Kemal Bey... Bu akşam bunu söyleyecektim burada. Adamlar birbirine girdi, kadın ona saldırdı. Keşke böyle bir şey yapaydık da Kemal Bey gittiğinde akşam yayında söyleseydi.

ERSİN DİLBER: Şimdi, bu toplantı için en çok teşekkür etmesi gereken kişilerden biri şahsım. Kurumum adına ediyorum bu teşekkürü çünkü ben hocamdan miras aldım. Bir genel müdürlüğün hocam, benden önceki eski genel müdür yardımcımız Nevzat Bey. Benim genel müdürlüğümde gene idarecilik yapmış bir abimiz. Ben de bugün emanetçiyim ama ben kimin emanetini taşıyorum? Şu salondaki herkesin çocuğunun çocuğunun emanetini taşıyorum. Sizler neyi taşıyorsunuz? Bu toplumun güvenilir gıdanın teminatı olan bir kurumunun varlığını bilme sorumluluğunu taşıyorsunuz.

O yüzden şu anda Türkiye'deki gıdanın güvenilir olduğunun teminatı bakanlıktır. Bunlar sizlersiniz. Varsa hatamızı ilettığınızde de biz o hatayı gidermek için maksimum gayreti gösteren kurumlarız. Dolayısıyla bence "Gıdamız güvende mi?" ya da "Güvendedir." gibi bir şey paylaşırsanız mutlu olurum. Hani sadece dominant olmak da istemiyorum, başka fikirler de olabilir ama dediğimiz gibi en önemli nokta şu: Bakın, bu salonlardan çıkıp gittiğimizde lütfen yanlış bilgileri paylaşmak yerine, bizle telefonla dahi sorsanız, biz size doğrularını söyleriz. Çok önemli nokta burası.

Hepinizin bir ağı var; iletişim ağı var, sosyal ağ var, programları var. Gerçekten bu ülkede gıda güvenilirliği alanında çalışan insanlar var ve gece gündüz demeden çalışıyorlar, onun da bilinmesini istiyorum.

MİNE ATAMAN: Mustafa bey'e sözü vereceğiz, o sırada lütfen hepimiz düşünelim. Nevzat Hocam, diğer... Bütün büyüklerim düşünelim. En son İtir öğretmenim... Hani bugün dedik ya ben yanıma bir kitapla gelmişim: "Uzmanlığın Ölümü." Amerika'da çok satmış. Burada, aslında bunu da okumanızı çok öneririm. Yanında da benim kitabımı alırsanız, "Birinci Açlık Savaşı ona da sevinirim.

İtir öğretmenim bize doğrusunu söylesin. Hilal Hocam bize duygusal tarafının doğrusunu söylesin. Ortak bir fikir buluruz ama öncelikle Sunar Grup CEO'su Mustafa Çomu, siz ne yaşıyorsunuz, ne hissediyorsunuz? Bugün darlandınız mı buralarda, beyin yaktık mı? Söz sizde.

MUSTAFA ÇOMU: Öncelikle çok güzel bir organizasyon olmuş gerçekten. Ben bütün İsmail Beylere de açıkçası tekrar teşekkür ediyorum. Gelen bütün misafirlerimize, bütün hava koşullarına,

Türkiye'deki şartlara rağmen... Aslında ben bugünün sponsoru belki, bugünün yapı taşına atan kurum, Nişasta Sanayicileri Derneği... Ama bugün bambaşka şeyler konuşuldu. Bugün bütün sektörlerden konuşuldu, bugün bütün Türkiye'nin dertleri konuşuldu. Açıkçası bundan da çok memnun olduk, mutlu olduk.

Şimdi siz bizim konuşmayı en sona özellikle bırakmışsınız gibi. Nişastacılar en son özellikle konuşuyormuş gibi oldu ama öyle bir şey yoktu programda. Normalde ben de. O yüzden çok hızlıca toparlayacağım zaten.

Aslında bizlerin değinmek istediği birçok noktaya buradaki topluluk çok hakim. Gıdadaki dezenformasyon noktasında, bilgi noktasında... "Nişasta nedir?" dendiği zaman buradaki topluluğun %80-90'ı zaten çok iyi biliyor. Gıdanın beslenme tarafı ele alındığı için bir tarafta niye ele alındı? Çünkü gıdanın aslında her türlü, su dahil, fazla tüketildiğinde zararlı olduğu da konuşuldu burada.

Çok hızlı geçeceğim. Biz burada nasıl etkileniyoruz? Aslında bize yöneltilen soru buydu. Bizim sektörümüz bu tarz dezenformasyonlardan nasıl etkileniyor? Yatırım olarak idi bizim sorumuz.

Çok kısa özetleyeceğim. Yaklaşık 3 ay önce Boğaziçi Üniversitesi'ne bir sunum yaptım. Orada şundan bahsettik: Katma değerli ürünlerden. Bahsettiğimiz aslında nişastalanmış mısırdan yapılabilecek katma değerli ürünlerdi.

2023 yılının o gün daha 2024 bitmemişti. 2023 yılına dair bir araştırma yaptım tekrar. Açıkçası içimizdeki hocalarımızdan özür diliyorum, ekonomist değilim ama çok kabaca bir vatandaş olarak yapılan bir hesaplama... 2023 yılında 600 milyon dolarlık mısır ihraç ettik. Bunun yaklaşık %10'u, yani 60 milyon dolarlık bir kâr ülkemize kaldı.

Bu rakamı ne yapabildik peki? Bizim sektörümüz dünyada çok farklı ürünler üreten, çok geniş yerlere hizmet eden bir sektör. 200 dolarlık mısır bugün 300-400 dolara nişasta olarak da çok basitçe satabilirsiniz. Ya da 3.000 dolarlık C vitamini gibi ürünlere dönüştürebilirsiniz. Kozmetiğe, yapı kimyasallarına giden, sürdürülebilir ürünlere ve katma değeri yüksek ürünlere çevirebilirsiniz.

Böyle bir projeksiyon eğer Türkiye'de o günkü şartlarda, 2023 yılında olsaydı, Türkiye'ye kalacak olan ihracat rakamı 3,5 milyar dolar olacaktı. Bu, yaklaşık 900 milyon dolarlık bir kâr bırakacaktı. Ne demek bu? Türkiye'de daha fazla istihdam demek, daha fazla işçilik demek. Bu sadece patronların daha çok kazanması demek değil. Bu aradaki rakamın, bu aradaki katma değerinin içeride akademiye, eğitime, daha yetkin mühendislerin çalışmasına, daha iyi araştırmaların yapılmasına katkı sağlaması demek.

Biz, Sunar olarak... Şu an Türkiye'deki en eski firmayız. 40 yılı aşkın bir konumdayız, Çin'de en son, Nisan ayında Çin'deydim. 2003 yılında kurulmuş, aslında Türkiye'deki nişasta fabrikalarına göre çok yeni bir fabrikayı ziyaret etme fırsatı buldum. Kapasitesi, Türkiye'deki bütün nişasta fabrikalarının kapasitesinin toplamından daha fazlaydı ve B12 vitamininin dünyadaki üretiminin %80'ini yapıyordu.

Biz bu sektöre çok daha önce girdik. Bizlerin AR-GE merkezleri var. Türkiye'deki hem yabancı firmaların

dünyada ciddi çalışmaları var hem de yerli firmaların ürettiği çok katma değerli, çok kıymetli ürünler var. Ama bizim sektörümüz maalesef çok farklı konularla uğraşıyor. Burada konuştuğumuz her bir konuyla, beslenmeyle de uğraşıyor, dezenformasyonla da uğraşıyor. İşte, mısır ekilmeli mi ekilmemeli mi? Arkadaş, yani devlet bize bu ürünü işle demiş. Şu an itibarıyla bundan sonra ne yapmak lazım, nasıl bir rota çizmek lazım? Su tüketimi çok makro bir plan; devletin planlaması gereken bir alan. Mısır belki burada doğru ürün mü? Bunun çok farklı mecralarda, çok ciddi değerlendirilmesi gereken bir konu. Sadece bir günlük, bir anlık bir kararla değil, çok daha detaylı incelenmesi gereken bir konu. Zaten bu mecliste de, bu ortamda da açıkçası herkesin bunun farkında olduğunu görmek beni mutlu etti. Ben de sizlere tekrar teşekkür ediyorum. Süreyi çok aşmıyorum.

MİNE ATAMAN: Şimdi, Erhan Bey tabii nizami bir insan olduğu için hemen yazdı, bana verdi. Biz bir # belirledik: **Tarımsal Düşünce Hasadi** diye. İtir Hocam da dedi ki, “Şöyle yapalım isterseniz.” Siz isterseniz buyurun hocam, söyleyebilirsiniz. Hani bugün öğretmenlerimizden...

İTİR ERHART: Yani şöyle düşündüm ben: Şimdi burada uzmanlığın da önemini konuştuk ya, hepimiz bir konunun uzmanıyız. Bugün **uzmanından ne öğrendim** gibi bir hashtag ile bugün öğrendiğiniz ve sizinle kalacak bir bilgiyi paylaşın, hepimiz paylaşalım diye düşündüm. O yüzden bu kendi hashtag’imizi bir de **Bugün Uzmanından Ne Öğrendim** hashtagiyle paylaşabiliriz.

Bugün ne öğrendiniz? Ben çok şey öğrendim. Mesela hangisini paylaşacağımı düşünüyorum. Bir tane söylesem? Yani GDO’nun yasak olduğunu bilmiyordum mesela. Gerçekten Türkiye’de GDO’lu ürün üretmenin yasak olduğunu bugün ben sizden öğrendim. O yüzden ben mesela hashtag’imle bunu paylaşacağım. Bunun gibi... Hani bugün ne öğrendim, ne götürüyorum yanımda? Bugün **uzmanından** ama ya, uzmanlığı da hep hatırlamamız için arkadaşlar... Çünkü uzman olmayanlar zaten bu bilgileri yayıyor ve bizi zor durumda bırakıyor diyeyim.

Bu bir öneri. Eğer beğendiyseniz yapabiliriz, tamam mı? Ya da video yapabilirsiniz. **Bugün Uzmanından Ne Öğrendim** videosu...

MİNE ATAMAN: Bizim hashtag’imiz de şimdi sahneye geliyor olacak. Şimdi bu şekilde yazıp bizimle paylaşabilirsiniz veya bu ortak **#TarımsalDüşünceHasadi** hashtagiyle beraber hepimiz öğrendiklerimizi paylaşabiliriz.

Şimdi ben artık bu günün, bu olayın... Bütün Türkiye’de herhalde son 30 yıl tarımdaki pek çok şeyin mimarı İsmail Bey... Burayı alacağım ama öncesinde Hilal Hanım geliyor, şeyde buluşuyor. **Niye inanmıyoruz?** Az önce mesela konuşuldu. Niye inanmıyoruz? Niye doğru bilgiyi reddediyoruz? Bugün gördüklerinizden, psikolojimizle ilgili bir sıkıntımız olabilir mi? Ya da olay nedir? Birazcık ben atıyorum, birkaç dakika bir şeyler söylerseniz.

HİLAL BEBEK: Çok kısa tutayım tabii. Bu çok zor bir soru bence, çok geniş de cevapları var. Ama psikolojinin de her şeye çaresi yok bu arada, her şeye cevabı da yok. Yine de tabii insan... Bizim üzerimizde çok fazla sorumluluk var, yani her anlamda. Bu işte serbest pazar sisteminde “Her şeyi yapabilirsin.”

mantısından hareketle, “Her şeyi yaparsın, insan özgürdür, isterse yapabilir.” mottoları da kişisel gelişimle eşleştğinde insanın omzuna büyük bir sorumluluk yüklüyor. Bu, kendi kimliğinizi kurmaktan tutun... Çünkü artık eskisi gibi verili kimlikler o kadar baskın değil. Yani işte milliyet, din, bölge vesaire... Bunların insanın kimliğini belirleme üzerindeki etkisi azalıyor. O yüzden kendi kimliğinizin kurucusu olmak zorunda kalıyorsunuz.

Buna, kendi kendinizin başarısı da ekleniyor. “Yeterince yapamamışsındır, yükselememişsen yeterince gösterememişsindir.” gibi... İnsan gerçekten tamamen kendi sorumluluğuna bırakılıyor. Aslında bu durumun bir tane vahim tarafı da bu işte. Yani bu da bizim şu anda bireysel sorumluluklarla beraber ele aldığımız bir konu. Keşke yukarıdan aşağı bir regülasyon olsaydı ve dediğiniz gibi sağlık hizmetleri ya da kontrol süreçleri, aslında bizim beş uzmandan hangisini seçeceğimizle alakalı karar aşamasını bize bırakmasaydı.

Ama mesela ben, işte bugün salçayla alakalı iki tane hocamız bir şey söyledi. Üçüncü, dördüncü hocayı dinleseymdim kafam karışacaktı. Şimdi çok fazla görüş var. Bunların içerisinde... Ya bu, bu seçenekleri arttırmak iyi bir fikir değil bence. Bizim yapacağımız en iyi şeylerden biri, **çeldiricilere, ayartıcılara direnci artırmak**. Çünkü çeldirici, dikkatsel bir kaynaktır, potansiyeldir; tamamen prefrontal korteks işlevine dayanır. Bu da şu anlama gelir: İki kişiyi dinlediğinizde, üç kişiyi dinlediğinizde yeterince ikna olduysanız eğer, her türlü çeldirici ve ayartıcıyla artık ilgilenmeyi bırakmak gerekir.

Çünkü bir yanıla şöyle bir paradoks var: Bir yanıla gerçekten hakikatle çok da ilgili değil gibi gözüküyoruz, ama bir yanıla da obsesif bir şekilde ve obsesif bir şüpheyile **en kesin, en iyi, en doğrunun** peşine düştüğümüzde kafamız iyice karışıyor. O yüzden orada denge, belirsizlikle ve riskle birazcık başa çıkabilmek ve **“yeterince”** ayarını tutturabilmek önemli bir şey bence.

Bir de şahsen ben, bu tarz mikro düzenlemelerin ve çabaların çok kıymetli olduğunu düşünüyorum. Mikro bazı düzenlemeler... Çünkü **bizi bir kurtarıcı gelip tüm bunları düzene sokmayacak**. Ama bizim yapacağımız mikro çabalar gerçekten etkili olabilir.

MİNE ATAMAN: Bir mikrofon alabilirsek herhalde bedelsiz seans bu kadar oluyor ama müthiş güzel bilgileri paylaştığınız için teşekkür ederim.

İsmail Bey artık... İsmail Kemaloğlu, bence onu gerçekten bir alkışlayalım. Çünkü buradaki mimar... Diğer İsmail Bey de aynı şekilde.

İSMAİL KEMALOĞLU: Teşekkür ediyoruz. Şair dostuna uzun bir mektup yazıyor, en sonunda diyor ki: “Vaktim olmadığı için uzun yazdım, kusura bakma dostum.” Vallahi müthiş etkilendim.

Bir örnek vereceğim. Son konuşanlardan Nevzat kardeşim dört dakika konuştu, sanki 400 sayfalık kitap anlattı. Yani bu kadar özlü, sözlü olurdu. Hepinize çok çok teşekkür ediyorum.

Vakti zamanında Kanada'ya gitmiştik, çok kısa toparlayacağım. Kanada'nın wheat (buğday) ofisi devletle irtibatlı bir kurum. Bize bir katı gezdirdiler; ekranlar, dev bilgisayarlar, bir sürü teknoloji, şu bu... ben de

o zaman TMO'nun (Toprak Mahsulleri Ofisi) genel müdürüyüm. “Burası nedir?” dedik. “Burası medya bilgilendirme ofisidir.” dediler. “Ya, ne demek?” dedik. “Kanada’da bir kişi buğday ile ilgili, tarımla ilgili yazı yazacaksa önce buradan geçer, başka türlü itibarı yoktur.” dedi.

Aslında hikâyenin önemli bir parçası da bu. Her yönüyle... Valla bugün müthiş etkilendik. Ayaklarınıza sağlık, yüreklerinize sağlık. Bir tur daha atacaktık ama tadı ağzımızda kaldı, vakit yetmedi. Yani bugünlük bu kadar. Sürprizler devam edecek.

Belki bir dahaki sefer, Antep’te tarihi bir hamamda, handa... Erhan kardeşimiz bizim can ciğer dostumuz, özverisiyle, Antep’in sevgisiyle her şeyi açık... Bir dahakinde inşallah başka bir sürprizle beraber olacağız. Hepinize çok çok teşekkür ediyorum. Bugün çok güzel sonuçlar çıktı.

Dediğim gibi biz onu hem kitaplaştıracamız hem de farklı şekilde, sizlerin katkılarıyla güçlendireceğiz ve bu çatıyı yine içinizden gönüllü desteklerle inşallah arzu ettiğimiz bir yere taşıyacağız. Çok çok teşekkür ediyorum. Hepinize saygılar sunuyorum.

MİNE ATAMAN: Ben şunları bir isterseniz alayım. Artık öğretmenimizin de dediği gibi yaptık madem. Nizami çalışacağız. Başka var mı?

“Yaşam için gıda, gıda için tarım ve doğru bilgi.” demiş Erhan Bey.

“Ne yediğimizi biliyoruz, yediğimize inanıyoruz.” Gerçekten de...

Yani bu güven demiştiniz ya... Başka var mı öneren? Ya da herkes kendininkini burada yazıyor.

“Tarımsal düşünce hasadı” diye bir hashtag ile...

Bülent Bey, buyurun.

BÜLENT ÇOLAKOĞLU: Bu kadar zaman paylaştık beraber. Bir iletişim bilgilerini toplu olarak ulaştırılacağı bir ortam olursa... Mesela, daha dün akşam gönderdim RTÜK’e bir öncelikli yayın hazırlığımız vardı. Biraz uzun tuttuk mecburen. Öncelikli yayın olarak üç buçuk dakika kadar bir şey yayın oldu.

Ama hani, “A, yarını mani, etrafının cami olsun.” diye... Dolayısıyla mesela bunları paylaşabileceğimiz en azından buradaki insanlara... Biraz önce iletişim hocamız, sayın dekanımız, “GDO’nun Türkiye’de yasak olduğunu bilmiyorum.” dedi.

Evet, yani bu...

“Gel, yok mu hocam? Arkasından mı konuştum şimdi?”

Şimdi bu hocalara sözü bırakırsanız bitirmezler. Ben bitiriyorum sözü. Ondan sonra siz de kapatıyorsunuz herhalde.

Böyle bir ortak platform oluştursanız... WhatsApp grubu mu olur veya gruba gerek yok, işte bir belge düzenleyin, bize atın. En azından kimle irtibat kurmak istersek onun üzerinden iletişim kurarız diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

MİNE ATAMAN:

Biz onu yaparız. Şimdi bir fotoğraf alacağız ama... Aile fotoğrafı. Hani oluyor ya...

İSMAİL KEMALOĞLU: Uçağı saat yediden sonra olanlara kebab ısmarlayacağız. Önce gidenler hakkını kaybetmiş olacak.

MİNE ATAMAN:

Hocam, öğretmenim... Necla Hanım'dan geldi:

"Kirlenme, kirlenme! Bilgilendirme kirliliğine hayır." dedi.

Bu arada hani biz bugün basın bültenimizde de şey diyorduk; yani sosyal etki aktörleriyle birbirimizi de etkileyebildik mi?

Yani işte, sizin dediğimize ben mesela inandım. Bugün pek çok şeyi gidip uygulayacağım.

Diğer bütün buradaki uzmanlardan ve kıymetli isimlerden bir şey söyleyeceğim.

Sürekli Turgay'a bakıyorum tabii, kapatmak da istemiyorum.

Diyorum ki: "Hava muhalefeti acaba şey mi deseydi bize? Hani bütün uçaklar iptal deseydi, ne güzel sabaha kadar yapardık. Konser yapardık."

Bizi kırmazsın değil mi?

Biz nasıl hakkını helal edeceğiz? Sen bize nasıl hakkını helal edeceksin?

TURGAY BAŞYAYLA:

Tüm İsmail'ler için mi söyleyeyim?

İSMAİL FİDAN: Yani ikinci kısım olsaydı söyleyecektik ya...

Sadece şunu demek istiyorum:

Aslında birçok kurumumuz derdinden bahsediyor, dedik ya... Aslında ben bir öncekinde “Bir kamunun çocuk yüzü olduk aslında.” diye...

Aslında çözümleri de çok uzakta değil, işte yapıyoruz.

Şimdi söyleyeceğim cümle, hani bugüne özel... Ne desek?

2008 yıl önce falan Sağlık Bakanlığımızda yapmıştık. Oradaki bize dedikleri cümle şu, başlık şuydu:

Sağlıklı beslenme kısmıyla ilgili...

Şöyle yazmışım:

“Bütün şarkılarda ben yazdığım için bizim projede:

Sofraları kurmalı,

Doyduğunda durmalı,

Sağlıklı besinleri

Bir bilene sormalı.”

diye yazmışlar.

Ve dört milyon izlenmemiz var bizim YouTube'da. Yani yapmış olduğumuz serisi yaklaşık dört milyon çocuğa gidiyor.

İşte, sinema filmlerimiz yaklaşık 13 milyon izleyiciye ulaştı.

MİNE ATAMAN: Bugünden de istiyoruz ki bir etkisi olsun.

Yani, hani var mı böyle katkı?

Talat hocam, siz bugün sanırım buradaki en yaşı olgunlaşmış, kıymetlenmiş, kıdemli olan büyüğümüz sünüz.

Var mı böyle bize son bir nasihatınız?

TALAT İÇÖZ: Yani belli periyotlarda buluşup bu şeyi tekrar etmemiz gerektiğini düşünüyorum.

Çünkü hem bir feedback alırsız hem de ileriye doğru olayı taşırsız diye düşünüyorum.

Ve o hukukla ilgili eksikliğin giderilmesini de önemli buluyorum.

Bir tavsiyem oldu ama tabii onu biz özel sektör şapkamda değil de daha önceki siyasi şapkamla ifade ettim.

İnşallah iyiye gideriz.

MİNE ATAMAN:İsmail Bey, İsmail Bey Başaran var mı? Herhangi bir eklemek istediğimiz?

İSMAİL BAŞARAN: Öncelikle bu kadar uzun bir zaman burada oturup, bu kadar değerli bir insan kitlesini tutabilmek çok büyük bir ilgi ve başarı. Demek ki herkesin ilgisini çektiğini düşünüyorum. Bunun bir parçası olmaktan çok mutluyum.

Ben de Genel Sekreterim İsmail Bey, çok teşekkür ederim. Mine Hanım, sizlere, ekibinize çok teşekkür ederim. Misafirlerimize tekrar teşekkür ederim. Bence çok verimli ve ilgili oldu.

Bugünü biraz esprili devam ettireyim; bugün İsmail'ler bir araya gelince neler yapabileceğinizi sadece İsmail aşağı yukarı göstermiş olup, devamını görüyorum.

Herkesin eline sağlık, ayağınıza sağlık.

MİNE ATAMAN:Var mı peki türkü isteği?

TURGAY BAŞYAYLA: Ben bir tane seçeyim sizler için.

Türküyle açan ve türküyle kapatan kişi olarak şöyle söylersek birkaç cümle sarf etmiş olurum.

Efendim, ben bugün tabii ki ağzım farklı söyledi, kulağım farklı işitti.

Farklı bir mesleğimle alakalı olarak kulağım daha farklı işitti.

Diğer mesleğimle alakalı; benim mesleğim aslında sanatçılık ya da sunuculuk değil, tıbbi cihaz üreticisiyim.

Ben hastane kurulumları yapıyorum ve yerli, milli ürünler üretiyorum. Aynı zamanda da rüzgar türbinleri üretiyorum. Tarım sanayi için çalışıyorum.

Dolayısıyla kulaklarım biraz da bu konuyla alakalı işitti sizleri.

Bu anlamda benim için çok verimli oldu, sizlere çok teşekkür ediyorum.

Tabii ki türküler de günün tatlısı oldu.

Menüde gastronomi ve tarıma her zaman hizmet edeceğim.

Bu toplumsal bir sorumluluğum.

Benim kendi adıma, evlatlarım adına, vatan evlatları adına bir sorumluluğumuz var.

Sizlere çok teşekkür ediyorum samimiyetiniz için, tarım ve gıdadaki bu hakikaten tutkuyla katılımınız için, iştirakleriniz için.

Çok memnun oldum sizleri tanıdığımı.

Evet, türkü de bir Bağ Gel Bostan'a Gel yapalım, konuyla başka olmaz yani.

Hareketli ama bana eşlik edin...

Bağ Gel Bostan'a Gel Türküsü...

Mustafa Kemal Mahallesi Barış Sitesi
2113. Sokak No:29 Çankaya/ANKARA